

PROJEKT

17.09.2021

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Spis treści

Wstęp	4
I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	5
Podstawa prawna.....	5
Charakterystyka Miasta Tomaszowa Mazowieckiego.....	7
Sytuacja demograficzna Miasta Tomaszowa Mazowieckiego	9
ANALIZA SWOT.....	11
1. Diagnoza sytuacji społecznej – UBÓSTWO	12
ANALIZA SWOT.....	16
2. Diagnoza sytuacji społecznej – RYNEK PRACY	17
ANALIZA SWOT.....	22
3. Diagnoza sytuacji społecznej – NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	23
ANALIZA SWOT.....	26
4. Diagnoza sytuacji społecznej – OCHRONA ZDROWIA	27
ANALIZA SWOT.....	29
5. Diagnoza sytuacji społecznej – BEZDOMNOŚĆ I PROBLEMY MIESZKANIOWE	29
ANALIZA SWOT.....	33
6. Diagnoza sytuacji społecznej – UZALEŻNIENIA I PRZEMOC	35
ANALIZA SWOT.....	44
7. Diagnoza sytuacji społecznej – POLITYKA SENIORALNA	46
ANALIZA SWOT.....	51
8. Diagnoza sytuacji społecznej – RODZINA	52
ANALIZA SWOT.....	58
9. Diagnoza sytuacji społecznej – TURYSTYKA I KULTURA	59
ANALIZA SWOT.....	61
10. Diagnoza sytuacji społecznej – EDUKACJA	62
ANALIZA SWOT.....	65
11. Diagnoza sytuacji społecznej – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	66
ANALIZA SWOT.....	68
12. Diagnoza sytuacji społecznej – BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	70
13. Diagnoza sytuacji społecznej TRANSPORT PUBLICZNY, ELEKTROMOBILNOŚĆ, BARIERY W PRZEMIESZCZANIU SIĘ	74
ANALIZA SWOT.....	75

II. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA	76
CEL GŁÓWNY STRATEGII	76
OBSZARY PRIORYTETOWE	76
1. Obszar RODZINA - Wsparcie i pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej	77
2. Obszar SENIORZY – Rozwój lokalnego systemu wsparcia osób starszych	80
3. Obszar DZIECI I MŁODZIEŻ – Wsparcie rozwoju i wyrównywania szans dla dzieci i młodzieży	83
4. Obszar OSOBY WYKLUCZONE SPOŁECZNIE – Kompleksowe, interdyscyplinarne wsparcie i integracja osób wykluczonych, w szczególności osób z niepełnosprawnościami	87
Wdrażanie, zarządzanie, monitoring realizacji oraz ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030	111
Podsumowanie	112
Spis wykresów i tabel	113

Wstęp

Celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030 jest przedstawienie rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej, określenie istniejących problemów społecznych występujących na terenie miasta oraz poprawa sytuacji mieszkańców. Strategia stanowi kontynuację dokumentu „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2016 – 2020”. Określa nowe, aktualne cele do realizacji przez samorząd z zakresu zabezpieczenia społecznego oraz wyznacza kierunki działań, których realizacja zapewni skuteczne przeciwdziałanie i rozwiązywanie występujących problemów i zagrożeń. Ukierunkowana jest również na współpracę z innymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi odpowiedzialnymi za rozwiązywanie kwestii społecznych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021-2030 składa się z dwóch części: diagnostycznej (opis stanu obecnego) oraz planistycznej (zadania na przyszłość).

Część diagnostyczna obejmuje:

- wskazanie podstawy prawnej oraz odniesień dla założeń niniejszej strategii,
- ogólną charakterystykę Miasta Tomaszowa Mazowieckiego,
- opis ogólnej sytuacji demograficznej Miasta Tomaszowa Mazowieckiego,
- diagnozę sytuacji społecznej miasta wraz z analizą SWOT w kontekście poniższych obszarów:
 - Ubóstwa
 - Rynku pracy
 - Osób z niepełnosprawnością
 - Ochrony zdrowia
 - Bezdomności i problemów mieszkaniowych
 - Uzależnień i przemocy
 - Polityki senioralnej
 - Rodziny
 - Turystyki i kultury
 - Edukacji
 - Organizacji pozarządowych
 - Bezpieczeństwa publicznego
 - Transportu publicznego

Część planistyczna obejmuje:

- określenie celów strategicznych i celów szczegółowych,
- określenie obszarów priorytetowych polityki społecznej,
- określenia zasad monitoringu i ewaluacji wdrożenia oraz aktualizacji strategii,
- propozycji źródeł finansowania zadań określonych w strategii.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Podstawa prawna

Dynamiczny charakter zmian w kwestiach polityki społecznej oraz wzrost liczby zadań nakładanych na samorządy powoduje konieczność konstruowania zasad opisujących główne kierunki rozwoju polityki społecznej. Obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych traktowanej jako długofalowy program działania wynika z art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. Artykuł wskazuje, że jednym z zadań gminy jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Jasne określenie w jednym dokumencie głównych problemów społecznych oraz metod ich rozwiązywania pozwoli na udział społeczności lokalnej, instytucji administracji samorządowej jak również organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych.

Strategia jest zgodna między innymi z:

- Strategią na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu - Europa 2020,
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu,
- Długookresową Strategią Rozwoju Kraju Polska 2030,
- projektem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2030,
- Narodowym Programem Zdrowia,
- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- projektem Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030,
- Strategią Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Miasta Tomaszów Mazowiecki 2008 – 2022,
- Planem Rozwoju Lokalnego Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2024,
- Planem Rozwoju Instytucjonalnego Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2024.

Istotne znaczenie mają również akty prawne, do których należą między innymi:

- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Charakterystyka Miasta Tomaszowa Mazowieckiego

Historyczne początki Miasta Tomaszowa Mazowieckiego sięgają 1788 roku, kiedy to na terenach ujezdzkich hrabiego Tomasza Ostrowskiego odkryto rudy żelaza. W tym roku odnotowano pierwszą wzmiankę o Tomaszowie w Księdze Zgonów w parafii Tobiasze. Tomaszów Mazowiecki powstał początkowo jako osada licząca kilkanaście domów, którą zwano Kuźnicami Tomaszowskimi. W roku 1805 dobra ujezdzkie przejął najstarszy syn Tomasza – Antoni. Mimo niespokojnych lat (wojny napoleońskie, powstania) nastąpił dalszy rozwój osady, a w rejon Tomaszowa zaczęły napływać coraz większe grupy osadników z Polski i Niemiec. Prawa miejskie osada otrzymała 6 lipca 1830 roku i od tego momentu nazwa miasta brzmi Tomaszów Mazowiecki. W niedługim czasie od tego wydarzenia miasto stało się ważnym ośrodkiem przemysłu włókienniczego w rejonie łódzkim. Jednakże w związku z rozwijającym się przemysłem włókienniczym w Łodzi pod koniec XIX wieku Tomaszów Mazowiecki stracił dominującą rolę w produkcji tkanin. Powstałe w tym okresie fabrykanckie siedziby i fabryki są aktualnie unikatowymi okazami dawnej architektury fabrycznej. Są to przede wszystkim wille, pałacyki, budowle w stylu eklektycznym, klasycystycznym i secesyjnym.

Obecnie Tomaszów Mazowiecki jest miastem przyciągającym urokami krajobrazu i licznymi zabytkami. Do ważniejszych obiektów zabytkowych należą między innymi: Pałac Ostrowskich (obecnie muzeum), pałacyk dr J. S. Rodego (obecnie Urząd Stanu Cywilnego), kamienica rodziny Knothe (obecnie budynek zagospodarowany na funkcje społeczne i kulturalno – oświatowe), kamienica W. B. Szepsa (obecnie siedziba Urzędu Gminy) oraz obiekty sakralne: Kościół pw. św. Marcina, Kościół pw. św. Antoniego Padewskiego, Kościół ewangelicki Zbawiciela, Kościół ewangelicki pw. Świętej Trójcy.

Aktualnie Tomaszów Mazowiecki zaliczany jest do dużych ośrodków miejskich województwa łódzkiego zaraz po Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim czy Pabianicach. Jest częścią powiatu tomaszowskiego i jest jedynym miastem na jego terenie. W obrębie powiatu znajduje się również 10 gmin wiejskich.

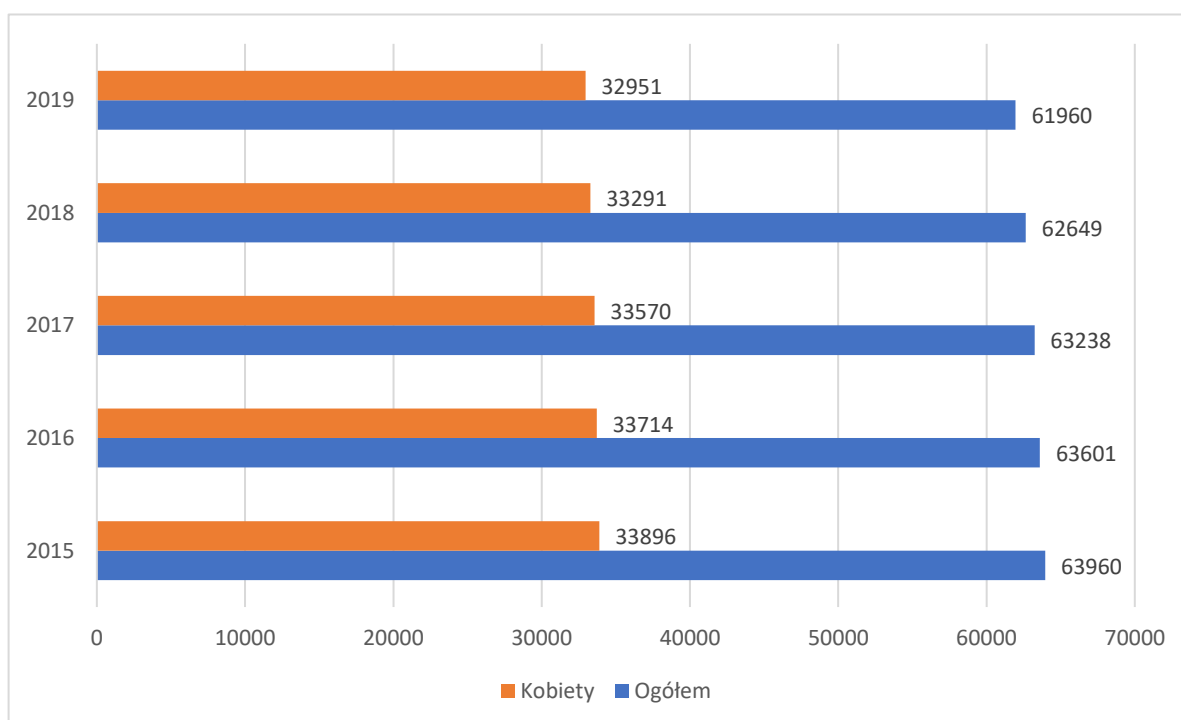
Miasto zajmuje powierzchnię 4130 ha, co stanowi 14,6% powierzchni całego powiatu. W związku z centralnym położeniem Tomaszowa Mazowieckiego jego dostępność komunikacyjna jest dobra. Łączące się na jego obszarze drogi krajowe i wojewódzkie czynią z miasta znaczący węzeł komunikacyjny w kraju. W pobliżu miasta przebiegają ważne szlaki komunikacyjne: droga ekspresowa S8 Białystok – Wrocław, droga wojewódzka 713, która stanowi istotny łącznik z większymi miastami takimi jak: Warszawa, Łódź, Radom. Tomaszów Mazowiecki ma również dobre połączenie kolejowe, w tym bezpośrednie z takimi miastami jak między innymi: Łódź, Opoczno, Koluszki, Skierniewice, Radom, Szczecin, Kraków.

Tomaszów Mazowiecki charakteryzuje się równinną rzeźbą terenu bez wyraźnego zróżnicowania powierzchni. Ważnym elementem rzeźby terenu miasta jest dolina rzeki Pilicy. Rzeka stanowi najdłuższy lewy dopływ Wisły. Oprócz Pilicy przez miasto przepływają jeszcze rzeki: Wolbórka, Czarna – Bielina, Piasecznica i Lubochenka. Na terenie miasta znajduje się Rezerwat Niebieskie Źródła. Na południowy zachód od miasta położony jest Zalew Sulejowski,

który jest sztucznie utworzonym zbiornikiem wód powierzchniowych na Pilicy, usytuowanym w okolicy Smardzewic. W rejonie miasta dominują gleby brunatne wylugowane oraz gleby pyłowe, które nie sprzyjają rozwojowi rolnictwa. Z tego względu gospodarka miasta musi opierać się o inne zasoby przyrodnicze. Okolice Tomaszowa Mazowieckiego i samo miasto są dużym obszarem występowania złóż surowców (piaski i żwiry) niezbędnych do wyrobu ceramiki. Dzięki tym zasobom Tomaszów Mazowiecki jest znaczącym ośrodkiem rozwoju przemysłu ceramiczno – budowlanego.

Sytuacja demograficzna Miasta Tomaszowa Mazowieckiego

Według danych Banku Danych Lokalnych (dalej: BDL) na 31 grudnia 2019 na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego zamieszkiwało 61 960 osób, w tym 32 951 kobiet oraz 29 009 mężczyzn. Kobiety stanowią 53,18% ogółu mieszkańców. Procentowa ilość kobiet jest porównywalna do tej wskazanej w 2014 roku – wtedy kobiety stanowiły 53,35% ogółu mieszkańców. W ciągu 5 lat liczba mieszkańców spadła o ponad 2 100 osób.

Wykres nr 1 Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego, w tym kobiety
Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Starzejące się społeczeństwo oraz ujemny wskaźnik urodzeń to ogólna tendencja w województwie łódzkim. Osoby w wieku 0 – 29 lat stanowią 29,61% liczby mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego. Dużą grupę stanowią osoby 50+, jest to 41,21% ogółu mieszkańców miasta. Kolejne grupy wiekowe to osoby w wieku 40 – 49 lat stanowiące 15% ogółu mieszkańców oraz osoby wieku 30 – 39 lat, które stanowią 14,18% ogółu mieszkańców. Poniższe wykresy pokazują zmiany w strukturze wiekowej, które zachodziły w latach 2015 – 2019. Szczegółowe dane ilościowe przedstawia poniższa tabela.

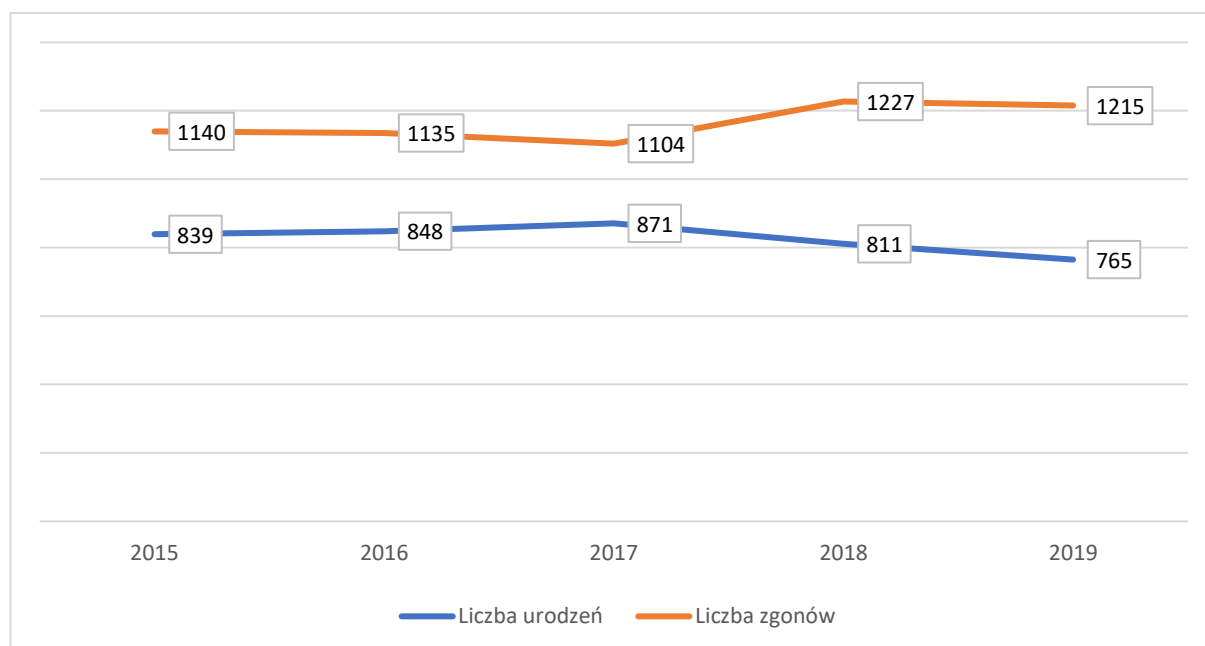
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Wiek	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
0 – 9	6 133	6 053	5 958	5 785	5 511
10 – 19	6 013	6 002	5 947	5 966	6 016
20 – 29	7 581	7 293	7 148	6 974	6 777
30 – 39	10 036	9 815	9 486	9 165	8 785
40 – 49	8 479	8 758	9 054	9 214	9 339
50 i więcej	25 718	25 680	25 645	25 545	25 532

Tabela nr 1 Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2015-2019 w podziale ze względu na wiek

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Dane Urzędu Stanu Cywilnego w Tomaszowie Mazowieckim (dla miasta i gminy) wskazują, że w 2014 urodziło się 919 dzieci, zaś w 2015 odnotowano spadek liczby urodzeń. W 2016 oraz 2017 zanotowano wzrost urodzeń, zaś 2018 i 2019 znów przyniósł spadek. Liczba zgonów znacząco wzrosła w 2018, zaś w 2019 również utrzymywała się na wysokim poziomie.

Wykres nr 2 Liczba urodzeń i zgonów na terenie miasta i gminy Tomaszów Mazowiecki

Źródło danych: Urząd Stanu Cywilnego w Tomaszowie Mazowieckim

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">wysoki wskaźnik feminizacjiprowadzenie polityki prorodzinnej miasta	<ul style="list-style-type: none">emigracja ludzi młodych z miastawzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnymstarzejące się społeczeństwo
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">wykorzystanie potencjału osób 50+ oraz osób w wieku poprodukcyjnymtworzenie rozwiązań dostosowanych do potrzeb osób w wieku poprodukcyjnymprowadzenie polityki prorodzinnej miastawykorzystanie potencjału kobiet	<ul style="list-style-type: none">niska liczba urodzeńrelatywnie wysoka liczba zgonówspadek liczby mieszkańców

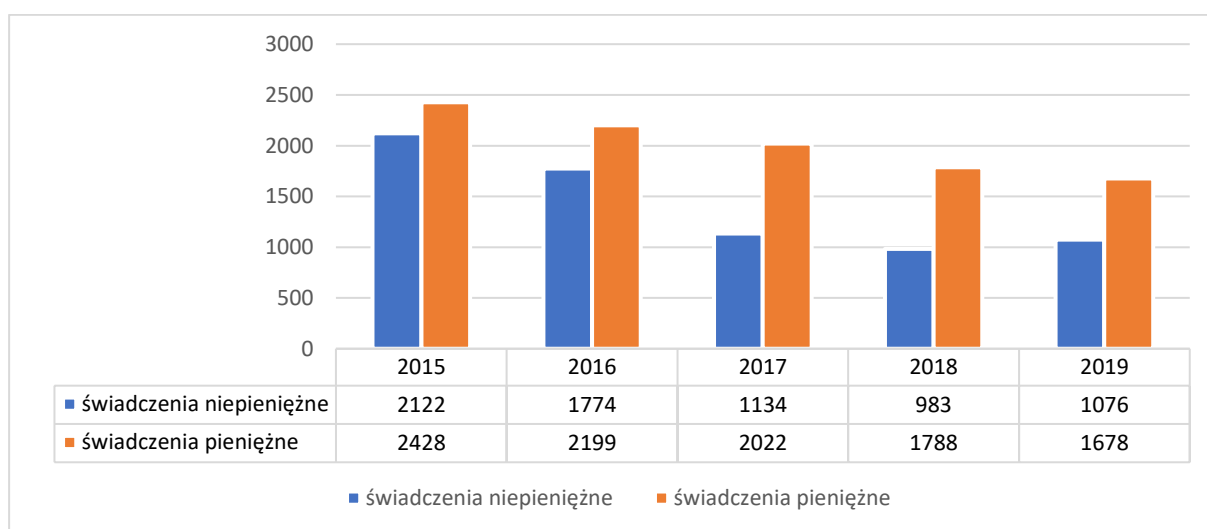
Wnioski

Stały wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym jest tendencją ogólnopolską. Przewodzi w nim województwo łódzkie. Stała mała liczba urodzeń w odniesieniu do liczby zgonów powoduje stały spadek liczby mieszkańców miasta. Szansą dla dalszego rozwoju miasta, w tym jego polityki społecznej, jest stała inwestycja i wykorzystanie potencjału osób w wieku 50 plus zarówno na rynku pracy jak i na przykład w zakresie wolontariatu na rzecz społeczności lokalnej. Należy wskazać im odpowiednią przestrzeń do działania – adekwatnie do ich umiejętności i zainteresowań. Szansę na poprawę sytuacji demograficznej należy również upatrywać w większej liczbie kobiet, które zamieszkują na terenie miasta. Istotnym będzie również znalezienie sposobów na zatrzymanie w mieście osób młodych poprzez tworzenie warunków do rozwoju społecznego i zawodowego.

1. Diagnoza sytuacji społecznej – UBÓSTWO

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, wspierając ich przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem. Ubóstwo jest jednym z powodów do udzielania pomocy społecznej między innymi obok sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych czy też wystąpienie zdarzeń losowych oraz sytuacji kryzysowej. Wsparcie jest udzielane zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 15 ww. ustawy pomoc społeczna polega w szczególności na przyznawaniu i wypłacaniu przewidywanych ustawą świadczeń, pracy socjalnej, prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej, analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej, realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych oraz rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Ustawa wyróżnia dwa rodzaje świadczeń przyznawanych z pomocy społecznej: pieniężne i niepieniężne. Poniższy wykres przedstawia liczbę osób, które korzystały z tego rodzaju świadczeń w latach 2015 – 2019.

Wykres nr 3 Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

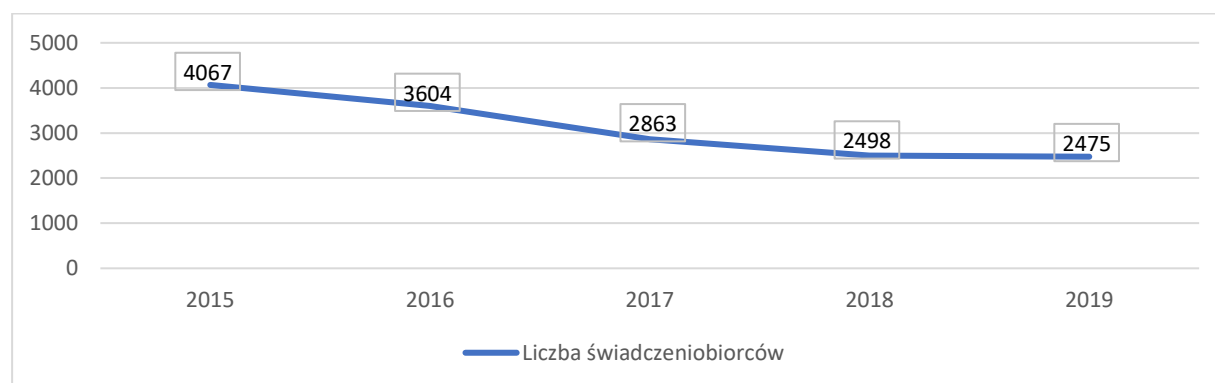
Praca socjalna jako główna forma niepieniężnej pomocy, świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej oraz ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb członków społeczności. W celu świadczenia powyższej pomocy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim zatrudnia 26 wykwalifikowanych pracowników socjalnych, z których aż 85,19% posiada specjalizację I lub II stopnia w zawodzie (stan na 31.12.2019 r.). Do zadań kadry należy dokonywanie analizy i oceny zjawisk, które powodują zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej oraz kwalifikowanie do uzyskania tych świadczeń. Na tej podstawie pomoc jest udzielana osobom i rodzinom w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług.

Poniższa tabela przedstawia dane wszystkich rodzin i osób objętych pomocą społeczną na przestrzeni lat 2015 – 2019.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	4 067	3 604	3 064	2 498	2 475
w tym: osoby długotrwale korzystające	2 500	2 500	2 185	1 512	1 246
Liczba osób w wieku 0-17	1 340	1 660	767	650	693
Liczba osób w wieku produkcyjnym	2 580	2 187	1 825	1 662	1 562
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	340	691	460	477	462
Liczba rodzin	2 812	2 574	2 094	1 864	1 817
Liczba osób w rodzinach	5 682	4 909	3 776	3 278	3 213

Tabela nr 2 Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenia w latach 2015 – 2019

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Wykres nr 4 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Na przestrzeni lat 2015 – 2019 zauważalny jest spadek osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim.

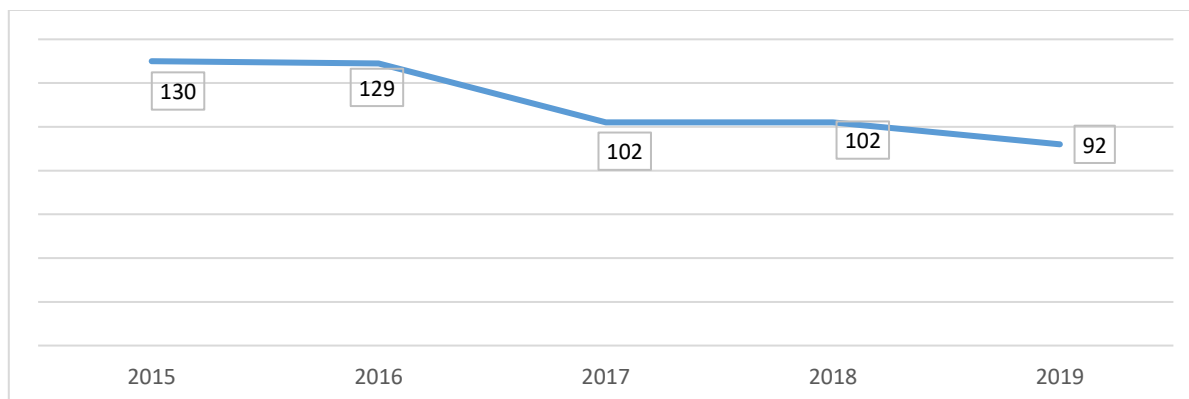
Strukturę powodów udzielania pomocy rodzinom na przestrzeni lat 2015 – 2019 przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Powody udzielenia pomocy i wsparcia	Liczba rodzin ogółem w poszczególnych latach				
		2015	2016	2017	2018	2019
1.	niepełnosprawność	924	1018	969	856	782
2.	bezrobocie	1358	1183	1018	843	718
3.	długotrwała lub ciężka choroba	636	610	385	351	332
4.	ubóstwo	1253	299	232	167	190
5.	alkoholizm	442	274	262	222	177
6.	bezdomność	88	94	90	86	79
7.	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ogółem	496	487	386	362	377
8.	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - w tym: rodziny niepełne	377	370	289	262	264
9.	bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w tym: rodziny wielodzietne	174	151	100	80	73
10.	potrzeba ochrony macierzyństwa	55	52	46	58	43
11.	potrzeba ochrony macierzyństwa w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	24	24	19	4	2
12.	trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	19	20	23	23	16
13.	przemoc w rodzinie	34	76	11	11	8
14.	zdarzenie losowe	11	0	1	1	5
15.	klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0
16.	narkomania	1	10	7	6	4
17.	sieroctwo	5	2	0	0	1
18.	sytuacja kryzysowa	0	0	0	0	0

Tabela nr 3 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w podziale na powody jej udzielenia w latach 2015-2019

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

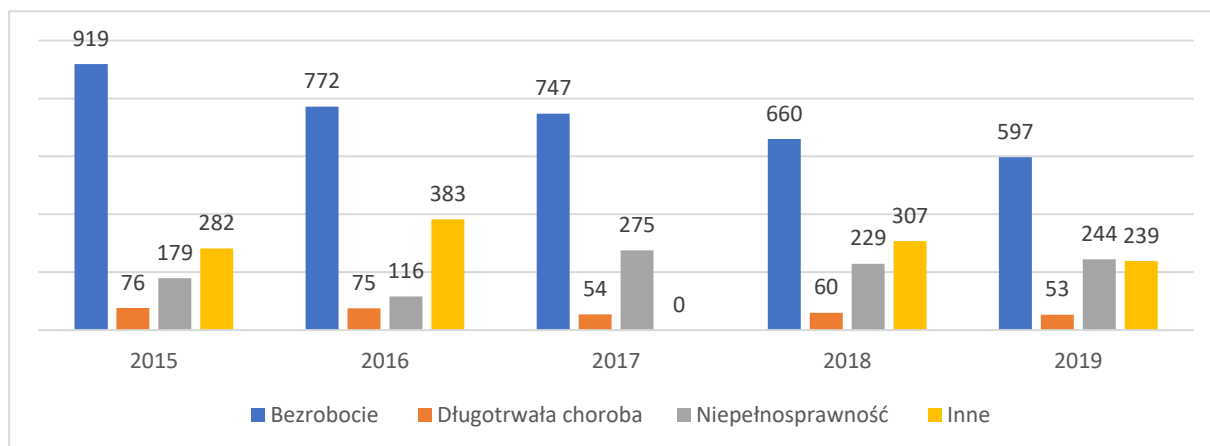
Dane przedstawione przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim wskazują, że systematycznie spada liczba osób korzystających z zasiłków stałych. W ciągu 5 lat nastąpił spadek o 29,23%.

Wykres nr 5 Liczba osób korzystających z zasiłków stałych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Zasiłki okresowe były przyznawane z powodu bezrobocia, długotrwałej choroby, niepełnosprawności, innych powodów. W tym przypadku również spadła łączna liczba osób i rodzin objętych wsparciem. Przedstawiają to poszczególne wykresy.

Wykres nr 6 Liczba osób samotnie gospodarujących korzystających z zasiłków okresowych w podziale na przyczynę

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Dane wskazują, że najwięcej osób korzystało z zasiłków celowych przyznawanych z tytułu bezrobocia. W 2015 było to 919 osób, zaś na koniec 2019 – 597 osób. Ilość zasiłków przyznanych w związku z długotrwałą chorobą był relatywnie niski.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Zasiłki celowe były przyznawane między innymi na zakup opału, żywności, zakup leków oraz remont. Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim wynika, że tą formą wsparcia było objętych najwięcej osób. W tym przypadku również odnotowano znaczący spadek ilości osób oraz rodzin, które korzystają z tej pomocy. W porównaniu roku 2015 względem 2019 to spadek o 39,55% wśród osób samotnie gospodarujących zaś 38,13% wśród rodzin.

Forma pomocy	2015	2016	2017	2018	2019
Zasiłki celowe	2 079	1 770	1 546	1 313	1 227
Specjalne zasiłki celowe	88	93	90	97	83
Świadczenie pieniężne w formie zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności	853	918	1 164	968	957

Tabela nr 4 Liczba osób korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

W ciągu 5 lat nastąpił spadek liczby gospodarstw domowych korzystających z dodatku mieszkaniowego o ponad 20%. Ilość gospodarstw otrzymujących ww. dodatek przedstawia poniższa tabela.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba gospodarstw domowych	1 514	1 509	1 347	1 255	1 205

Tabela nr 5 Liczba gospodarstw domowych korzystających z dodatku mieszkaniowego

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Najbardziej potrzebujące gospodarstwa domowe otrzymują również dodatek energetyczny. Podobnie jak w przypadku dodatków mieszkaniowych liczba korzystających z takiego rodzaju wsparcia spadła. W 2015 korzystało z niego 227 osób, zaś już w 2019 – 134. Nastąpił spadek o ponad 40%.

ANALIZA SWOT

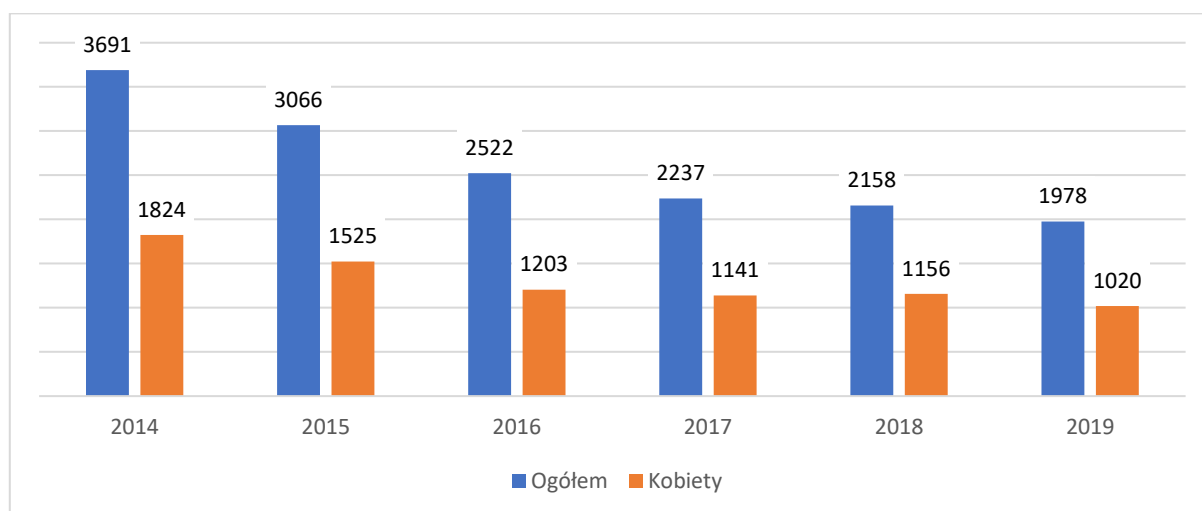
Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wsparcie wykwalifikowanych pracowników socjalnych • dostępność programów aktywizacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • stała grupa osób korzystających ze wsparcia • dziedziczenie biedy

Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> kontrakty socjalnej i inne formy pracy z klientami motywujące do podjęcia działań 	<ul style="list-style-type: none"> szytywne zasady przyznawania wsparcia dla najbardziej potrzebujących uzależnienie od pomocy społecznej

2. Diagnoza sytuacji społecznej – RYNEK PRACY

Sytuacja na rynku pracy w Tomaszowie Mazowieckim z roku na rok się zmienia. Powstaje coraz więcej firm oferujących nowe miejsca pracy. Według najnowszych danych GUS 2019 w Tomaszowie Mazowieckim działa niemal 5500 podmiotów gospodarczych. W zdecydowanej większości 5200 - to podmioty zatrudniające do 9 pracowników. Ponadto w mieście zarejestrowanych było 208 firm o liczbie zatrudnionych wynoszącej od 10 do 50 osób, 62 firmy zatrudniające od 51 do 250 osób oraz 3 podmioty powyżej 250 pracowników. W porównaniu do roku 2009 ogólna liczba podmiotów wzrosła o 2,9%. Dane przedstawione przez Powiatowy Urząd Pracy wskazują, że bezrobocie regularnie spada. Mają na to wpływ różnorodne czynniki, w tym m.in.: niż demograficzny jak również wspomniane wcześniej nowe miejsca pracy.

Liczba zarejestrowanych w PUP mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego w 2014 wynosiła 3691 osób. W kolejnych latach regularnie spadała z 3066 osób w 2015 do 1978 osób w 2019, czyli zmalało o ponad 35%.

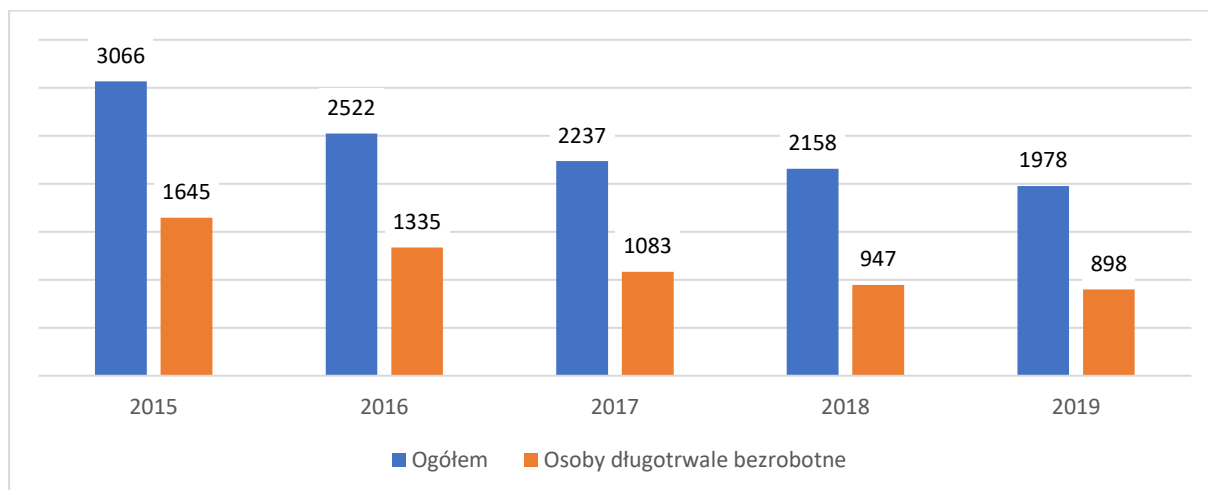
Wykres nr 7 Liczba osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy ogółem, w tym kobiety

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Nadal sporą grupę wśród zarejestrowanych stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Z danych przekazanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Mazowieckim wynika, że liczba

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

osób długotrwale bezrobotnych spada, ale nadal utrzymuje się na poziomie powyżej 40% ogółu osób zarejestrowanych. W 2015 wśród osób bezrobotnych osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 53,65%, w 2016: 52,93%, w 2017: 48,41%, w 2018: 43,88%, w 2019: 45,40%. Spadek wynika między innymi z osiągnięcia przez osoby bezrobotne wieku emerytalnego.

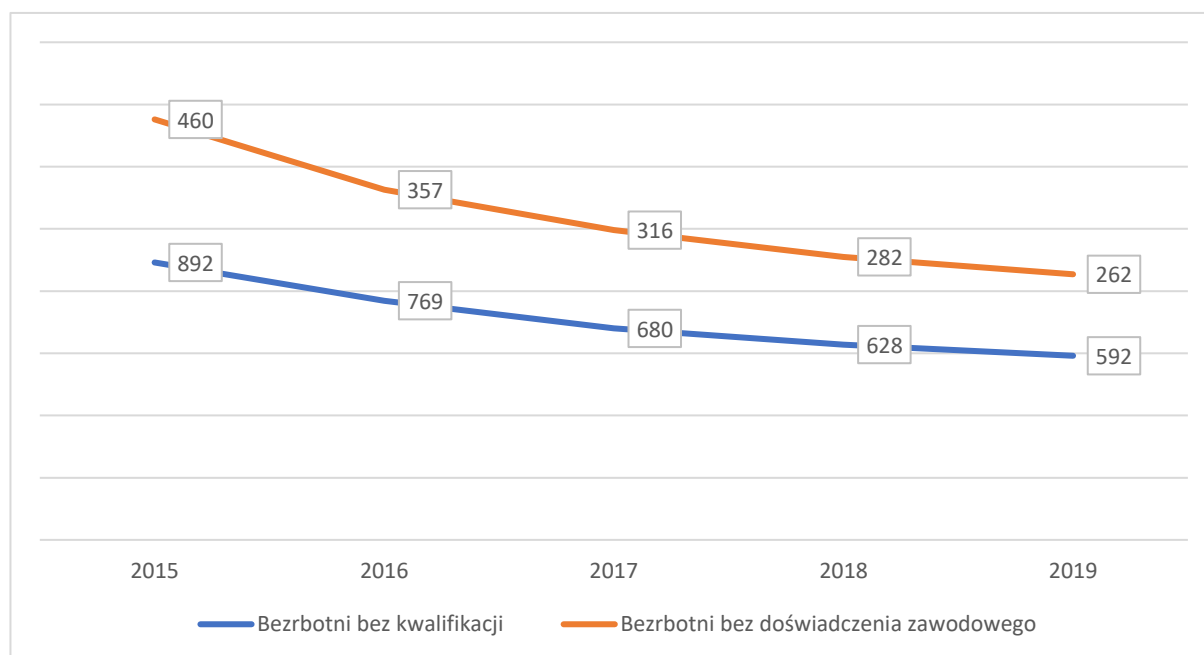

Wykres nr 8 Liczba osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy ogółem, w tym długotrwale bezrobotne

Źródło danych: Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim najmniejszą grupę stanowią osoby bezrobotne do 25 roku życia. Kolejną grupę stanowią osoby bezrobotne z niepełnosprawnością. Liczebność tej grupy stale się zmniejsza. W 2015 były to 323 osoby, w 2016: 263 osoby, w 2017: 187 osób, w 2018: 197 osób, w 2019: 169 osób. W ciągu 5 lat liczba zarejestrowanych osób z niepełnosprawnością spadła o 47,68%. Oznacza to, że pracodawcy mają coraz większą wiedzę w zakresie zatrudniania osób z niepełnosprawnością oraz korzyści z tego płynących. Spada również liczba osób bez kwalifikacji zawodowych oraz bez doświadczenia zawodowego. Oznacza to, że działania i projekty aktywizacyjne realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Mazowieckim w tym współfinansowane ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego prowadzone na terenie miasta przynoszą pozytywne efekty. Poniższe wykresy ilustrują spadek liczby osób bez kwalifikacji zawodowych oraz bez doświadczenia zawodowego.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

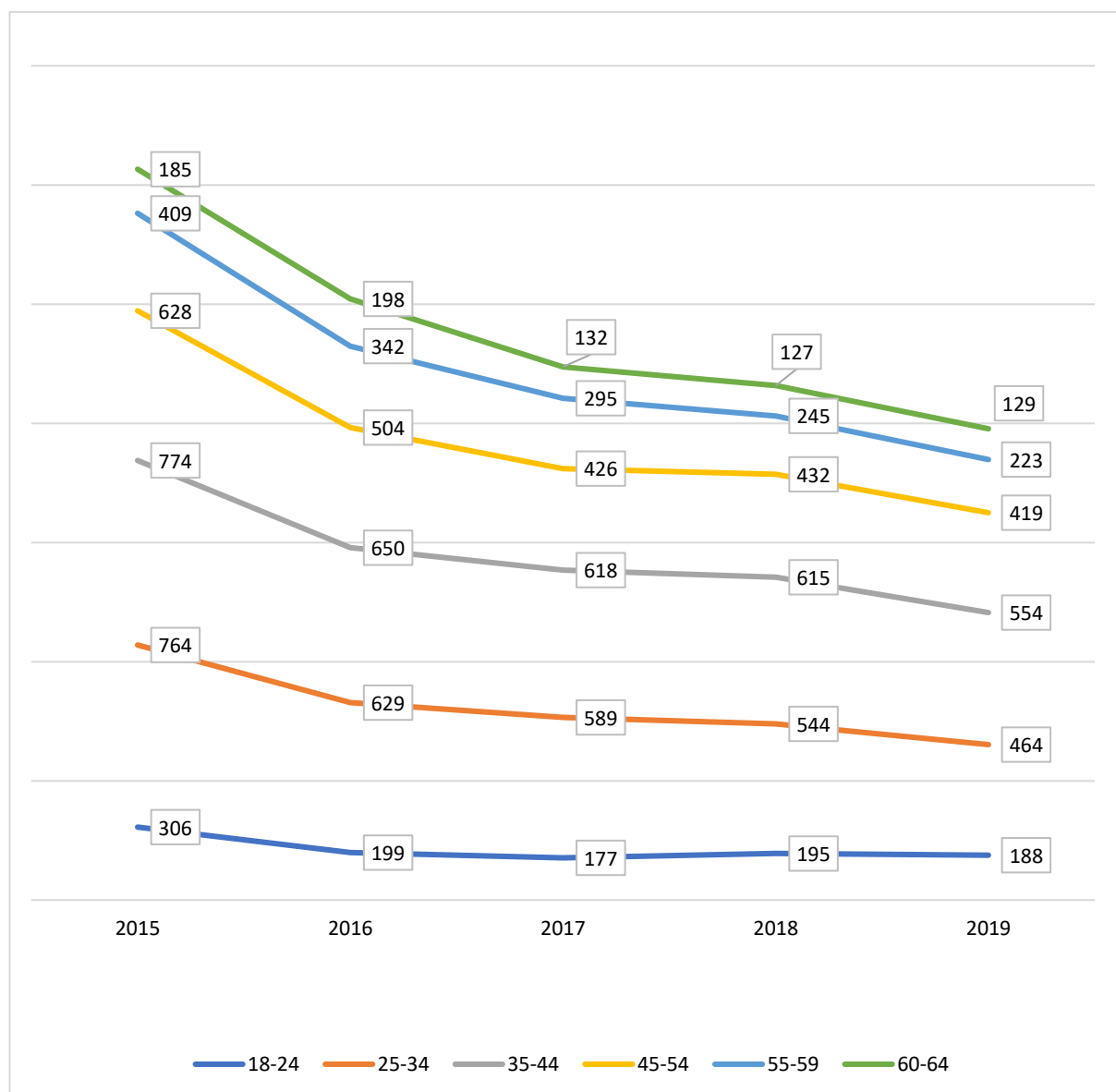

Wykres nr 9 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy ze względu na brak kwalifikacji zawodowych oraz brak doświadczenia zawodowego

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

W przypadku struktury wiekowej osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy największą grupę stanowią osoby w wieku 35 – 44 lata, kolejna grupa to osoby w wieku 25 – 34 lata. Porównując rok 2015 z 2019 liczba osób zarejestrowanych w PUP w poszczególnych kategoriach wiekowych regularnie spada. W ciągu 5 lat w grupie wiekowej 18 – 24 ilość osób zarejestrowanych spadła o 38,56%, w grupie wiekowej 25 – 34 ilość osób zarejestrowanych spadła o 39,27%, w grupie wiekowej 35 – 44 lata ilość osób zarejestrowanych spadła o 28,42%, w grupie wiekowej 45 – 54 lata ilość osób zarejestrowanych spadła o 33,28%, w grupie wiekowej 55 – 59 ilość osób zarejestrowanych spadła o 45,48%, w grupie wiekowej 60 – 64 ilość osób zarejestrowanych spadła o 30,27%.

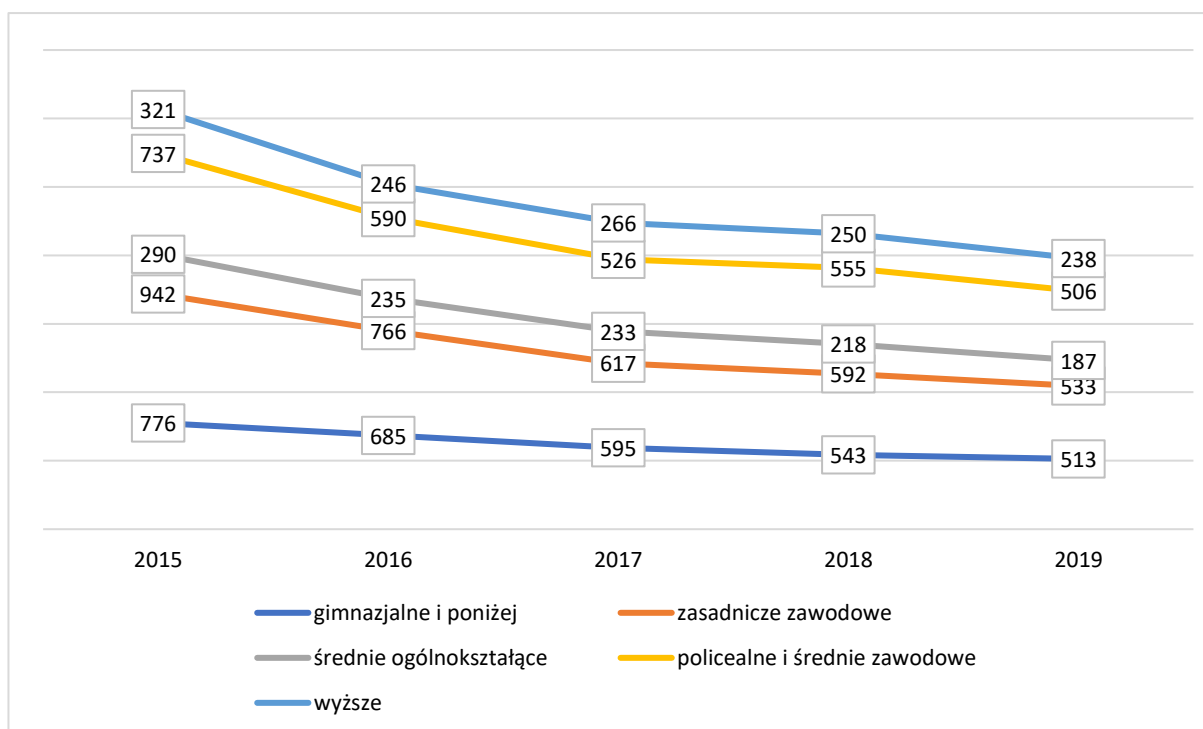
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Wykres nr 10 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy w wieku 18 – 64
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Mazowieckim

Kolejnym czynnikiem determinującym rejestrację w Powiatowym Urzędzie Pracy jako osoba bezrobotna jest wykształcenie. Największą grupą są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym. W ciągu 5 lat nastąpił spadek liczby osób zarejestrowanych ze względu na posiadane wykształcenie. Wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym ich liczba spadła o 263 osoby, z wykształceniem zasadniczym zawodowym o 409 osób, z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 103 osoby, z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym o 231 osób, zaś z wykształceniem wyższym o 83 osoby.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

**Wykres nr 11 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy
w podziale na wykształcenie**

*Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy
w Tomaszowie Mazowieckim*

Ze względu na czas zarejestrowania najmniej liczną grupę stanowiły osoby zarejestrowane do 1 miesiąca. Najliczniejszą grupą były osoby zarejestrowane w okresie od 1 do 3 miesięcy. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Czas zarejestrowania	Rok				
	2015	2016	2017	2018	2019
do 1 m-ca	414	356	321	309	285
od 1 m-ca do 3 m-cy	612	526	519	439	415
od 3 m-cy do 6 m-cy	416	374	370	389	304
od 6 m-cy do 12 m-cy	595	375	319	369	330
od 12 m-cy do 24 m-cy	506	407	272	269	307
powyżej 24 m-cy	523	484	436	383	336

**Tabela nr 6 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy ze względu na czas
zarejestrowania w latach 2015 – 2019**

*Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy
w Tomaszowie Mazowieckim*

ANALIZA SWOT

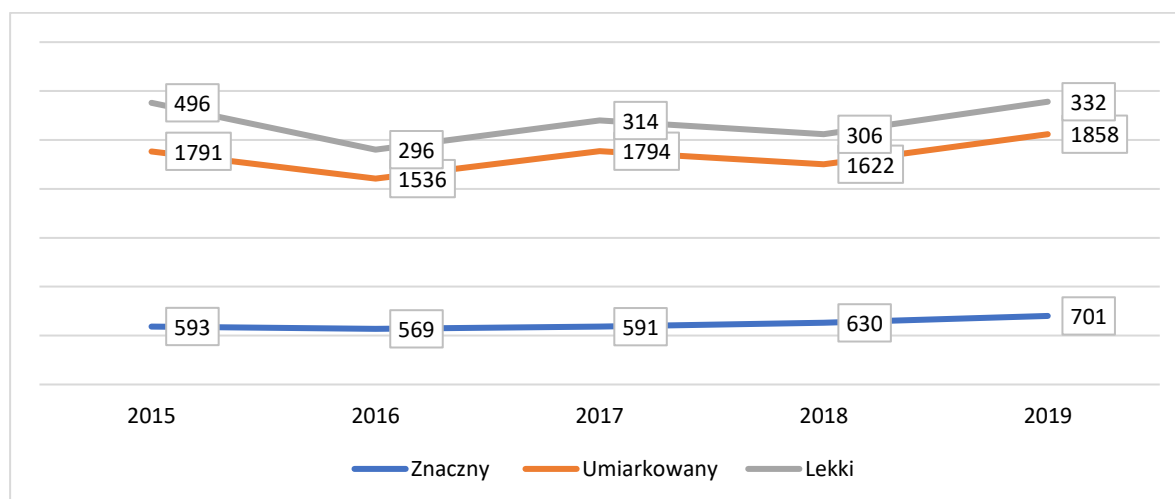
Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie Klubu Integracji Społecznej • prowadzenie poradnictwa specjalistycznego • dobrze wykwalifikowana kadra pracowników PUP • funkcjonowanie programów aktywności lokalnej PAL • duża ilość programów aktywizacyjnych i szkoleń dla osób bezrobotnych • tworzenie nowych miejsc pracy • szeroka oferta szkoleniowa w zakresie kształcenia ustawicznego • szeroka oferta instrumentów aktywizacji zawodowej dla osób bezrobotnych 	<ul style="list-style-type: none"> • niska mobilność zawodowa i przestrzenna osób pozostających bez pracy • wykształcenia osób bezrobotnych nieadekwatny do potrzeb lokalnego rynku pracy • niechęć bezrobotnych do podjęcia zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • pozyskiwanie funduszy służących aktywizowaniu osób pozostających bez pracy (Fundusz Pracy, EFS, PFRON, MPiPS) • dostępność środków przeznaczonych na aktywizację osób bezrobotnych • system wsparcia rozwoju przedsiębiorczości (m.in.: dotacje, pożyczki, wsparcie pomostowe, doradztwo) • duża ilość ofert pracy zgłoszona do PUP 	<ul style="list-style-type: none"> • system kształcenia niedostosowany do realiów lokalnego rynku pracy • odpływ młodych ludzi w poszukiwaniu zatrudnienia • niekorzystne prognozy demograficzne – starzenie się społeczeństwa • migracja/emigracja ludzi wykształconych • zjawisko dziedziczenia bezrobocia • zagrożenie utraty pracy wynikające z problemów gospodarczych na skutek długiego okresu stanu epidemii i krajowego lockdownu

3. Diagnoza sytuacji społecznej – NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Definicja przyjęta przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) mówi o tym, że niepełnosprawność to ograniczenie lub brak zdolności do wykonywania czynności w sposób lub w zakresie uważanym za normalny dla człowieka, wynikające z uszkodzenia i upośledzenia funkcji organizmu. Osoba z niepełnosprawnością nie może samodzielnie (całkowicie lub częściowo) zapewnić sobie możliwości normalnego życia na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia fizycznego lub psychicznego.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych określa trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany oraz lekki. W Tomaszowie Mazowieckim jednostką zajmującą się orzekaniem o stopniu niepełnosprawności jest Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy Starostwie Powiatowym w Tomaszowie Mazowieckim. Wsparcie dla osób z niepełnosprawnością obejmuje świadczenia pieniężne w postaci zasiłków, świadczenia w postaci usług, ale także możliwość korzystania z instytucjonalnej pomocy o charakterze stacjonarnym i środowiskowym.

W oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej osobie całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, spełniającej kryteria dochodowe ustawy o pomocy społecznej przysługuje prawo ubiegania się o świadczenia pieniężne w formie zasiłku stałego. W latach 2015 – 2019 wydano ponad 13 400 orzeczeń. Najwięcej wydano ich osobom o umiarkowanym stopniu, bo ponad 8 600.

Wykres nr 12 Osoby z niepełnosprawnością w podziale na stopień niepełnosprawności

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy Starostwie Powiatowym w Tomaszowie Mazowieckim

Z danych przekazanych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wynika również, że tak jak w poprzednich latach, znaczącą grupę z orzeczonym stopniem niepełnosprawności według kryterium wieku stanowiły osoby powyżej 60 roku życia. Szczegóły przedstawia poniższa tabela.

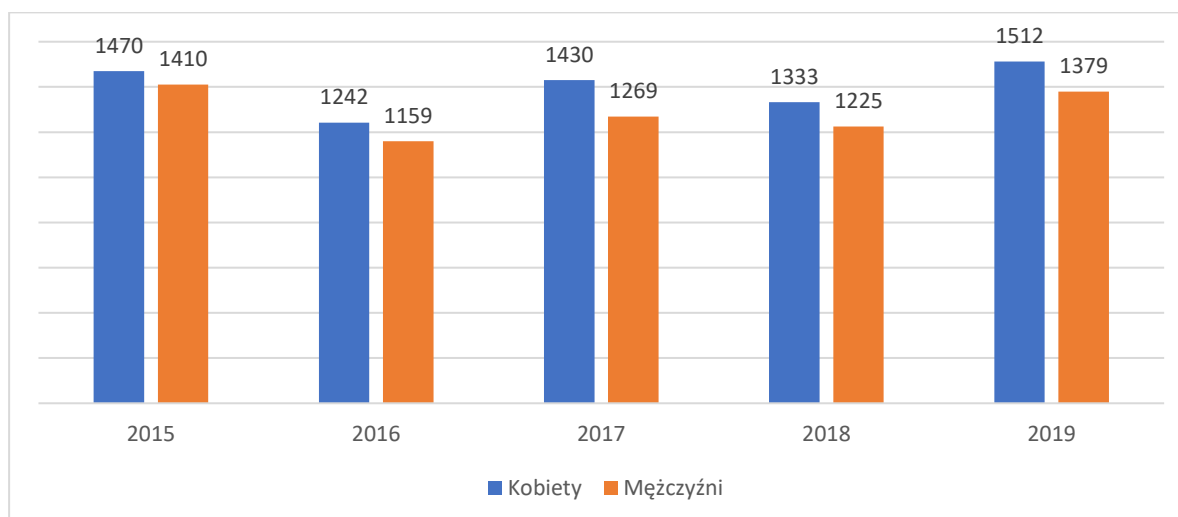
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Rok	Liczba wydanych orzeczeń	Wiek osób z niepełnosprawnością			
		16 – 25	26 - 40	41 – 59	60 i więcej
2015	2880	180	318	1095	1287
2016	2401	167	295	908	1031
2017	2699	159	306	987	1249
2018	2558	173	295	908	1182
2019	2891	275	275	1005	1479

Tabela nr 7 Osoby z niepełnosprawnością w podziale na wiek

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy Starostwie Powiatowym w Tomaszowie Mazowieckim

W latach 2015 – 2019 więcej orzeczeń o niepełnosprawności wydano kobietom. Poniższy wykres przedstawia szczegółowe dane.

Wykres nr 13 Osoby z niepełnosprawnością w podziale na płeć

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy Starostwie Powiatowym w Tomaszowie Mazowieckim

W Tomaszowie Mazowieckim działania na rzecz osób z niepełnosprawnościami prowadzą instytucje samorządowe oraz organizacje pozarządowe, w tym: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy Starostwie Powiatowym, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych, Domy Pomocy Społecznej, Ośrodek Szkolno – Wychowawczy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych jest gminną jednostką organizacyjną gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki bezpośrednio związaną z ochroną zdrowia. Został utworzony w 1993 roku. Ponadto warte podkreślenia jest to, że Ośrodek jest jedyną w Polsce placówką, która będąc gminną jednostką budżetową, finansowaną z budżetu miasta realizuje nieodpłatnie i bezlimitowo zadania z zakresu ochrony zdrowia dla mieszkańców miasta Tomaszowa Mazowieckiego posiadających orzeczenie o niepełnosprawności, które to zadania zapisane są w Statucie Ośrodka Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych w Tomaszowie Mazowieckim. Placówka prowadzi m.in. bezpłatną, kompleksową opiekę rehabilitacyjną dla:

- dzieci i młodzieży z orzeczeniem o niepełnosprawności z terenu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego,
- osób poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych do czasu odzyskania przez nich aktywności zawodowej,
- sportowców reprezentujących Gminę – Miasto Tomaszów Mazowiecki zrzeszonych w klubach sportowych działających na jej terenie,
- pacjentów z terenu okolicznych 14 gmin na podstawie podpisanych porozumień.

	2016	2017	2018	2019
Pacjenci z orzeczeniem o niepełnosprawności z gmin	168	162	173	178
Pacjenci z orzeczeniem o niepełnosprawności z miasta	348	434	404	374
Pacjenci komercyjni z miasta	113	231	313	528
Pacjenci komercyjni z gmin	28	18	51	77
Pacjenci poszkodowani w wypadkach komunikacyjnych	4	2	3	3
OGÓŁEM	661	847	944	1 160
<i>Liczba udzielonych świadczeń rehabilitacyjnych</i>	<i>52 168</i>	<i>54 245</i>	<i>55 089</i>	<i>53 224</i>

Tabela nr 8 Liczba przyjętych pacjentów przez Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych w Tomaszowie Mazowieckim

Od 2017 roku Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych w Tomaszowie Mazowieckim świadczy również zabiegi dla seniorów, w tym w 2019 roku zabiegów dla tej grupy mieszkańców miasta wykonano blisko 3 tysiące.

Organizacje pozarządowe, które podejmują działania na rzecz osób z niepełnosprawnością realizują to poprzez między innymi: świadczenie usług edukacyjnych, aktywizację zawodową i społeczną, prowadzenie poradnictwa specjalistycznego w tym udzielanie pomocy psychologicznej.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dostępność oddziałów integracyjnych i rewalidacyjnych pozwalających na wspomaganie dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych na różnych etapach edukacji • dostępność programów i szkoleń dla osób z niepełnosprawnością • kompleksowe wsparcie oferowane przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej • działania prowadzone przez organizacje pozarządowe w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnością • dostępność sali integracji sensorycznej w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych • funkcjonowanie instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawności (np. OSW, WTZ, PCPR, ŚDS, ORDN) • ulgi w zakresie korzystania z usługi rehabilitacji dla posiadaczy karty tomaszowianina w tym: 20,30,10% • transport dzieci niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • niewielka liczba miejsca pracy dla osób z niepełnosprawnością na otwartym rynku pracy • brak zakładu aktywności zawodowej • niewystarczająca baza rehabilitacyjna dla osób dorosłych • brak specjalistycznego informatora, skierowanego do osób z niepełnosprawnością i ich otoczenia • brak usług opiekuńczych w godzinach popołudniowych oraz w weekendy i święta • brak wiedzy/niewystarczająca wiedza pracodawców na temat korzyści wynikającej z zatrudniania osób z niepełnosprawnością • słabo rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • transport publiczny dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością • rewitalizacja przestrzeni miejskiej i dostosowywanie jej do potrzeb osób z niepełnosprawnością • interdyscyplinarna współpraca instytucji samorządowych z lokalnymi organizacjami pozarządowymi • otwartość społeczności lokalnej, akceptacja oraz wspieranie osób z niepełnosprawnością • utworzenie punktu informacyjno-konsultacyjnego dla osób niepełnosprawnych 	<ul style="list-style-type: none"> • rosnąca liczba osób z niepełnosprawnością • uzależnienie od pomocy społecznej • niechęć do podejmowania aktywności z uwagi na stałą rentę z tytułu niepełnosprawności • niewielka liczba inwestycji pozwalająca na tworzeni miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnością • ograniczony dostęp do rehabilitacji dla osób z niepełnosprawnością • niewystarczające środki na likwidowanie większej ilości barier architektonicznych • brak kampanii informacyjnych promujących osoby

<ul style="list-style-type: none">• pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację projektów, zadań w zakresie usług dla osób niepełnosprawnych z różnych grup wiekowych	z niepełnosprawnością jako pełnowartościowych pracowników
---	---

4. Diagnoza sytuacji społecznej – OCHRONA ZDROWIA

Według definicji WHO zdrowie to stan pełnego fizycznego, umysłowego i społecznego dobrostanu, sprawność do prowadzenia produktywnego życia społecznego i ekonomicznego, a także wymiar duchowy. Zdrowie jest zagadnieniem bardzo obszernym. Wśród rodzajów zdrowia można wyszczególnić: zdrowie fizyczne, zdrowie psychiczne, zdrowie społeczne, zdrowie duchowe. Podstawowe czynniki wpływające na zdrowie to: uwarunkowania biologiczne, warunki środowiskowe, styl życia, opieka zdrowotna.

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego zadania z zakresu ochrony zdrowia realizują:

1. **Tomaszowskie Centrum Zdrowia**, ul. Jana Pawła II 35
2. **Centrum Medyczne „MEDROM”**, ul. Partyzantów 4
3. **Centrum Medyczne NZOZ „ALMED”**, ul. Dzieci Polskich 19
4. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ARTDENTIS”**, ul. Zapiecek 16
5. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Centrum Zdrowia”**, ul. Barlickiego 15
6. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Dermicus”**, ul. Plac Kościuszki 9
7. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDICA”**, ul. Strzelecka 12
8. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Mirmed”**, ul. Mireckiego 88
9. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MULTIMED”**, ul. Wąwalska 19A
10. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Promyk”**, ul. Zagajnikowa 3
11. **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Tom-Med”**, ul. Jana Pawła II 6
12. **Poradnia Rodzinna**, ul. Piłsudskiego 24
13. **Przychodnia Lekarska „ELMED”**, ul. Plac Kościuszki 9
14. **Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej „KAMED”**, ul. Piłsudskiego 12
15. **Spółka lekarska „Zdrowie”**, ul. Bohaterów 14 Brygady 17

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego działają następujące apteki:

1. **Apteka „Zielona”**, ul. Benniego 6A
2. **Apteka „Ka-med”**, ul. Dworcowa 1/15
3. **Apteka „Hebeapteka”**, ul. Dzieci Polskich 21/23
4. **Apteka „Salubris”**, ul. Dzieci Polskich 28
5. **Apteka „Primula”**, ul. Fabryczna 36
6. **Apteka „Wspólna”**, ul. Graniczna 4a
7. **Apteka „Famillypharm”**, ul. Jałowcowa 13
8. **Apteka „Przyjazna”**, ul. Bohaterów 14 Brygady 17
9. **Apteka „Flora IV”**, ul. Bartosza Głowackiego 3

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

10. Apteka „Primula”, ul. Jana Pawła II 6
11. Apteka „Cef@rm 36,6”, ul. Jana Pawła II 35
12. Apteka „Cef@rm 36,6”, ul. Jana Pawła II 22
13. Apteka „Dbam o zdrowie”, ul. Konstytucji 3 Maja 1/3
14. Apteka „Na Skarpie”, ul. Koplina 1
15. Apteka „Słoneczna”, ul. Plac Kościuszki 5
16. Apteka „Centrum”, ul. Plac Kościuszki 9
17. Apteka, ul. Plac Kościuszki 20
18. Apteka „Familypharm”, ul. Mireckiego 88
19. Apteka „Na Szóstkę”, ul. Plac Narutowicza 7
20. Apteka „Pigulka”, al. Piłsudskiego 32
21. Apteka „Flora III”, ul. Ostrowskiego 12
22. Apteka „Flora II”, ul. Słowackiego 8/10
23. Apteka „Flora I”, ul. Słowackiego 22
24. Apteka „Primula”, ul. Legionów 57
25. Apteka „Codzienna”, ul. Św. Antoniego 32
26. Apteka „Dr. Max”, ul. Warszawska 1
27. Apteka, ul. Warszawska 46
28. Apteka, ul. Wąwalska 2

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej świadczy usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, które przyznawane są osobie, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona oraz w sytuacji, gdy rodzina nie może takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba świadczeniobiorców korzystających z usług opiekuńczych	56	65	70	77	87	152
Liczba świadczeniobiorców korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych	2	2	2	1	3	4
Liczba zatrudnionych opiekunek i asystentów osoby niepełnosprawnej	4	4	4	7	11	15

Tabela nr 9 Dane dotyczące realizowanych usług przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dostępność placówek opieki zdrowotnej • działalność Centrum Kardiologii • działalność Centrum Diagnostyki i Terapii Onkologicznej • działalność Niepublicznego Zakładu Paliatywno – Hospicyjnego • dostępność wykwalifikowanego personelu medycznego • modernizacja Tomaszowskiego Centrum Zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> • brak poradni geriatrycznej • brak stacjonarnej placówki opieki paliatywno-hospicyjnej
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • programy ochrony zdrowia na poziomie unijnym, krajowym, wojewódzkim, gminnym • wzrost w świadomości społeczeństwa znaczenia promocji zachowań prozdrowotnych • spotkania interdyscyplinarne instytucji samorządowych dot. współpracy w sferze ochrony zdrowia • współpraca służb ratunkowych ze Strażą Miejską w działaniach interwencyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystne umowy o udzielenie świadczeń zdrowotnych, zawierane z NFZ - ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów i badań diagnostycznych (limity, długi czas oczekiwania) • długi okres oczekiwania na rehabilitację i zabiegi specjalistyczne z NFZ • niedobory kadrowe w niektórych grupach zawodowych i specjalnościach medycznych • postępujący proces starzenia się ludności

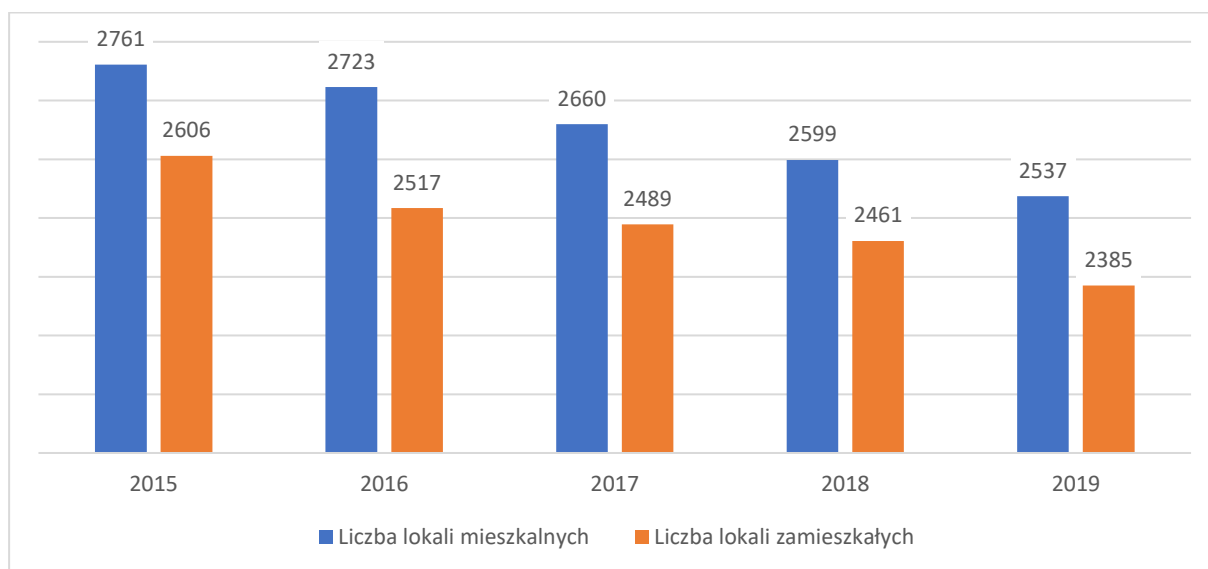
5. Diagnoza sytuacji społecznej – BEZDOMNOŚĆ I PROBLEMY MIESZKANIOWE

Podmiotem wyznaczonym przez Prezydenta Miasta Tomaszowa Mazowieckiego do zarządzania i gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy jest Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego. Gospodarowanie gminnym zasobem mieszkaniowym odbywa się na podstawie ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r o ochronie praw

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy oraz Uchwały Nr XLIV/431/2013 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 18 grudnia 2013 r.

Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego dysponuje 2537 lokalami. W ostatnich latach liczba lokali spada. Regularnie zmniejsza się też liczba lokali zamieszkałych – przedstawia to poniższy wykres.

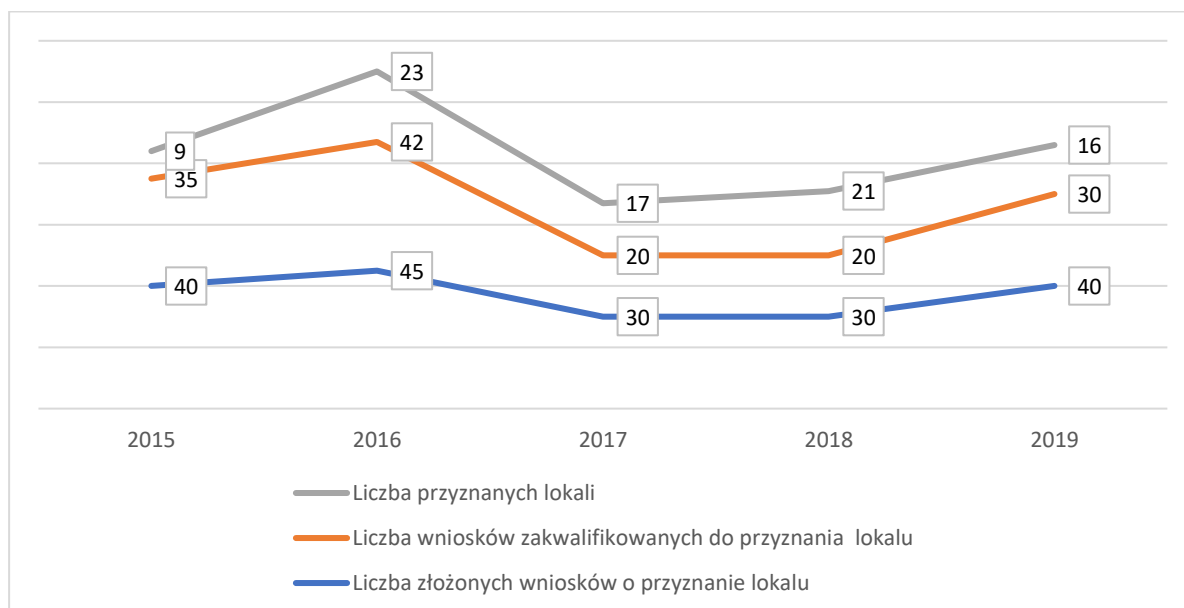

Wykres nr 14 Liczba lokali mieszkalnych oraz lokali zamieszkałych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Składane wnioski o przydział lokalu mieszkalnego podyktowane są przede wszystkim: bezdomnością, złymi warunkami mieszkalnymi, złym stanem technicznym budynku. Pomimo zwiększającej się z roku na rok liczby przydzielonych lokali mieszkalnych, liczba ta nie zaspokaja istniejących w mieście potrzeb mieszkaniowych. Regularnie w zasobach Miasta zwiększa się liczba lokali socjalnych. W 2015 były to 172 mieszkania, zaś już w 2019 było to 214 mieszkań. Poniższy wykres przedstawia jak kształtuje się liczba przyznanych lokali do ilości złożonych wniosków.

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

Wykres nr 15 Liczba przyznanych lokali w stosunku do ilości złożonych wniosków
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	2 761	2 723	2 660	2 599	2 518
w tym liczba mieszkań socjalnych	172	185	197	35	214
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	290	295	290	200	210
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	350	379	350	329	300
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	58	58	60	67	66
Liczba klubów i miejsc spotkań dla seniorów	4	8	8	10	10
Liczba hospicjów	0	0	0	0	0
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	0	0	0	0	0

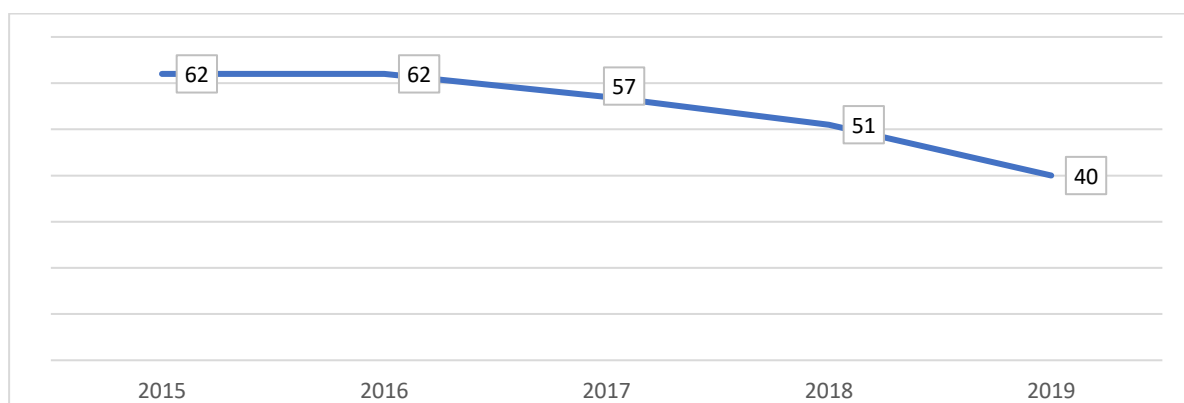
Tabela nr 10 Zasoby mieszkaniowe gminy

Źródło danych: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Artykuł 6 pkt. 8 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. definiuje osobę bezdomną jako „osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”. Osoby, którym grozi eksmisja, są zadłużeni, nie mają możliwości opłacenia świadczeń są zagrożeni bezdomnością. Brak działań podjętych

odpowiednio wcześniej skutkuje utratą mieszkania i w konsekwencji bezdomnością. Do zadań własnych gminy, w myśl ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. art. 17 ust. 3 należy min. udzielenie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym. Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego od listopada 2013 r. dysponuje pomieszczeniami tymczasowymi (3 kontenerami) dla osób z wyrokami o eksmisję bez prawa do otrzymania lokalu socjalnego. Pomieszczenia te znajdują się przy ul. Luboszewskiej 71 i są udostępniane na czas określony, maksymalnie do 6 miesięcy dla 6 osób.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej ściśle współpracuje z Kołem Tomaszowskim Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta, które prowadzi od 2010 roku Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn mieszczące się przy ul. Luboszewskiej 71. Schronisko zapewnia osobom bezdomnym również odzież oraz wyżywienie. Dzięki pozyskanym dotacjom dla mieszkańców schroniska są realizowane liczne działania osłonowe i aktywizacyjne, zmierzające do ich usamodzielnienia się. W celu podtrzymania abstynencji podopiecznych, przy schronisku działa grupa wsparcia AA. Z danych wynika, że liczba osób bezdomnych korzystających ze wsparcia schroniska spada. W 2019 było to 40 osób. Jednocześnie w Schronisku może przebywać 28 osób zgodnie z najnowszymi standardami.

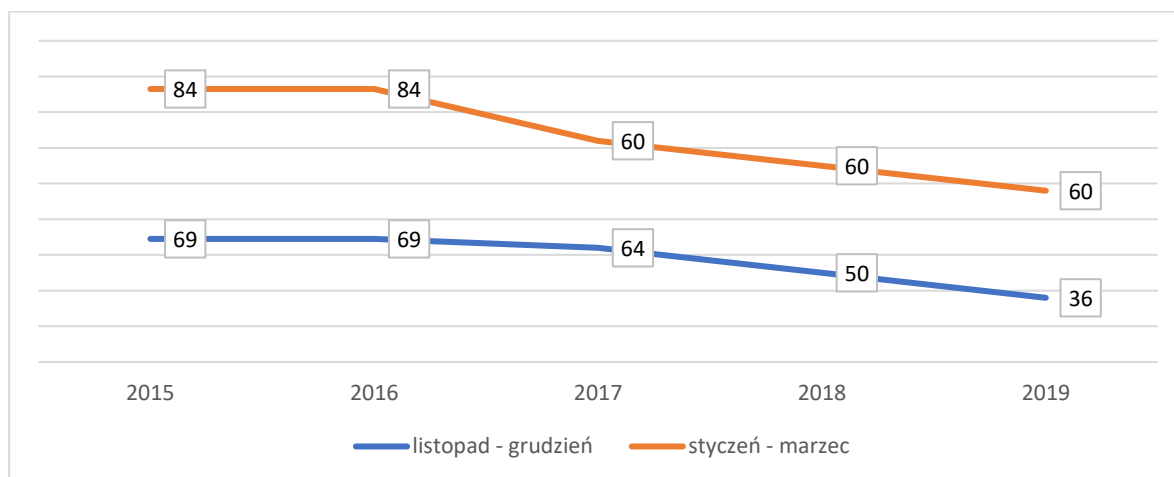

Wykres nr 16 Liczba osób bezdomnych przebywających w Schronisku dla bezdomnych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego działa w okresie jesienno – zimowym ogrzewalnia przy ul. Luboszewskiej 71 dla bezdomnych kobiet i mężczyzn. Osobom korzystającym zapewniony gorący napój, czysta odzież, możliwość skorzystania z urządzeń sanitarnych, zrobienie osobistej toalety, wsparcie pracowników socjalnych. Od 2017 roku zaobserwowano tendencję spadkową liczby osób korzystających z ogrzewalni na terenie miasta.

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

Wykres nr 17 Liczba osób bezdomnych przebywających w ogrzewalni

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

W celu ograniczenia liczby osób bezdomnych na terenie miasta Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej opracowuje Program rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków, w którym określone są szczegółowe cele i zadania skierowane do osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością realizowane przez instytucje i organizacje pozarządowe. Koordynatorem Programu jest MOPS w Tomaszowie Mazowieckim.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • realizacja programów osłonowych na rzecz wsparcia osób doświadczających i zagrożonych bezdomnością, w tym: Program rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków; Lokalny program przeciwdziałania zjawisku bezdomności na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego; • zmniejszająca się liczba osób doświadczających lub będących w kryzysie bezdomności • interdyscyplinarne wsparcie prowadzone przez Miejski Ośrodek 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca ilość lokali socjalnych i komunalnych • brak schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi • systematyczny wzrost odpłatności czynszowych w spółdzielniach mieszkaniowych i TTBS • wysokie koszty wynajmu lokali mieszkalnych na terenie miasta • zły stan techniczny zasobu lokalowego

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

<p>Pomocy Społecznej na podstawie realizacji kontraktów socjalnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • doświadczona kadra specjalistów pracujących z osobami bezdomnymi • funkcjonowanie Schroniska dla bezdomnych mężczyzn • funkcjonowanie ogrzewalni w sezonie jesienno-zimowym dla bezdomnych kobiet i mężczyzn • prowadzenie poradnictwa specjalistycznego psychologicznego i prawnego • funkcjonowanie mieszkania readaptacyjnego • możliwość podejmowania prac społecznie użytecznych przez osoby bezdomne • pomoc finansowa w postaci dodatku mieszkaniowego i energetycznego • mieszkanie chronione, readaptacyjne, wspomagane • indywidualne podejście do osób z określonymi niepełnosprawnościami • uzyskanie pomocy finansowej na podstawie kontraktu socjalnego na częściowe uregulowanie długu czynszowego 	
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • interdyscyplinarna współpraca instytucji samorządowych z lokalnymi organizacjami pozarządowymi • wdrożenie Indywidualnego Programu Wychodzenia z Bezdomności • Powstawanie mieszkań socjalnych i komunalnych dla mniej zamożnych mieszkańców miasta • możliwość odpracowania długów z tytułu użytkowania mieszkań 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie się kosztów życia i ubożenie społeczeństwa • zagrożenie bezdomnością osób o niskich dochodach • współwystępowanie zagrożenia bezdomnością z uzależnieniami • utrzymująca się duża liczba mieszkańców z zaległościami czynszowymi • relatywnie niskie zarobki w stosunku do rosnących opłat mieszkaniowych

<p>komunalnych na podstawie kontraktu socjalnego lub indywidualnej umowy z TTBS</p> <ul style="list-style-type: none">• możliwość uzyskania środków zewnętrznych na realizację programów osłonowych i projektów	<ul style="list-style-type: none">• degradacja istniejącego zasobu mieszkaniowego przy niewystarczających środkach na jego utrzymanie• pogorszenie sytuacji finansowej osób i rodzin na skutek utraty pracy w związku z długotrwałą sytuacją lockdownu w kraju• zmniejszenie zasobu w związku z wyburzeniami budynków i ich sprzedażą
---	---

6. Diagnoza sytuacji społecznej – UZALEŻNIENIA I PRZEMOC

Uzależnienia są najczęstszą przyczyną utraty samokontroli i agresywnych zachowań, których skutkiem jest zjawisko przemocy w rodzinie.

Przemoc domowa jest jednym z najbardziej niepokojących zjawisk społecznych z uwagi na złożone relacje i zależności między ofiarą a sprawcą. W konsekwencji wiele czynów przemocowych pozostaje nie ujawnionych. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie definiuje ją jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Nowelizacja ustawy nałożyła obowiązek utworzenia w każdej gminie Zespołu Interdyscyplinarnego w celu podejmowania współpracy przedstawicieli różnych służb odpowiedzialnych za działania przeciwpromocowe.

Zarządzeniem Prezydenta Miasta Tomaszowa Mazowieckiego Nr 209/2011 z dnia 23 sierpnia 2011 r. został powołany Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim. W jego skład wchodzi przedstawiciele: pomocy społecznej, urzędu miasta, powiatowego centrum pomocy rodzinie, policji, komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, służby zdrowia, sądu, organizacji pozarządowych. Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy przede wszystkim koordynacja wszelkich działań podmiotów mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom dotkniętym przemocą oraz zatrzymanie przemocy w rodzinie, a także podejmowanie działań pomocowych w stosunku do osób pokrzywdzonych, jak i sprawców przemocy. Oficjalne dane i przedstawione statystyki obejmują dane z rejestru procedur „Niebieskich Kart” odnotowane przez służby społeczne z terenu miasta. Stanowią one podstawę do gromadzenia informacji na temat skali zjawiska przemocy domowej w Tomaszowie Mazowieckim oraz opracowania lokalnych działań przeciwpromocowych zawartych w Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2027.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba założonych „Niebiskich Kart”	174	145	136	136	129

Tabela nr 11 Programy przeprowadzane w szkołach

Źródło danych: opracowanie przygotowane przez pracowników MOPS na podstawie sprawozdań Zespołu Interdyscyplinarnego w Tomaszowie Mazowieckim

Powyższe zestawienie dokonane na podstawie procedur „Niebieskiej Karty” z lat 2015-2019 nie wykazuje eskalacji zjawiska przemocy na terenie miasta. Jednakże nie jest możliwe oszacowanie rozmiaru i przedstawienie pełnej charakterystyki problemu przemocy ze względu na brak rzeczywistych danych. Wiele zdarzeń przemocowych w rodzinie nie zostaje zgłoszona i nie skutkuje wszczęciem procedury.

Procedura „Niebieskie Karty” to model postępowania interwencyjno – pomocowego. Ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli różnych podmiotów (w ramach swoich kompetencji zawodowych) mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy domowej oraz przygotowanie i realizację indywidualnych planów w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

Nazwa jednostki	Liczba „Niebiskich Kart” w roku:				
	2015	2016	2017	2018	2019
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	6	9	3	3	6
Komenda Powiatowa Policji	160	132	128	133	120
Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	3	1	0	0	0
Jednostki oświatowe	5	3	3	0	3
Służba zdrowia	0	0	0	0	0
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	0	0	2	0	0
RAZEM	174	145	136	136	129

Tabela nr 12 Liczba założonych „Niebieskiej Karty” przez poszczególne podmioty w latach 2015 - 2019

Źródło danych: opracowanie przygotowane przez pracowników MOPS na podstawie sprawozdań Zespołu Interdyscyplinarnego w Tomaszowie Mazowieckim

Największa ilość procedur „Niebieskiej Karty” na przestrzeni lat 2015-2019 została zainicjowana przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim. Większość formularzy „Niebieskiej Karty” część A zostaje wypełniona podczas rozmowy z osobą, co do której istniało podejrzenie, że jest dotkniętą zjawiskiem przemocy w czasie interwencji w miejscu zdarzenia.

Pracownicy MOPS w Tomaszowie Mazowieckim najczęściej wszczynają procedury podczas rozeznania wizytowanych środowisk i interwencji. Natomiast pedagodzy jako przedstawiciele

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

grupy oświatowej formularz „Niebieskiej Karty” część A wypełniają po wstępnym rozpoznaniu sytuacji w rodzinie ucznia podczas indywidualnej rozmowy.

	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób dotkniętych przemocą	174	145	136	136	129
w tym:					
kobiety	157	121	120	116	115
mężczyźni	13	20	13	17	10
nieletni	4	4	3	3	4

Tabela nr 13 Liczba osób dotkniętych zjawiskiem przemocy na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2015-2019, w których wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”

Źródło danych: opracowanie przygotowane przez pracowników MOPS na podstawie sprawozdań Zespołu Interdyscyplinarnego w Tomaszowie Mazowieckim

Powyższe dane wskazują, iż przeważającą liczbę osób, co do których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą stanowią kobiety. Mężczyźni zaś w zdecydowanej większości są sprawcami przemocy. Najczęściej w chwili popełnienia czynu przemocy będący pod wpływem alkoholu. W dużej mierze wynika to z przewagi zarówno w siły fizycznej, jak i lepszej sytuacji ekonomiczno-finansowej i społecznej.

Z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie podejmowane są rozmowy dyscyplinujące, motywujące do zmiany zachowania, rozmowy profilaktyczno – ostrzegawcze, które mają zmobilizować sprawcę przemocy działań naprawczych. Rozmowy przeprowadzane są przez funkcjonariuszy dzielnicowych Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim, który stanowią podstawowy skład powoływanych Grup Roboczych. Dodatkowy nadzór nad rodzinami z problemem przemocy prowadzi Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej w Tomaszowie Mazowieckim. Zadaniem Grup Roboczych jest podejmowanie działań obejmujących swoim zakresem doraźną pomoc osobie doznającej przemocy i długoterminowe działania pozwalające jej na zmianę funkcjonowania i poprawy sytuacji, odejście z destrukcyjnego środowiska. Są to działania dostosowane do indywidualnych potrzeb ofiar przemocy i skupiające się na poszukiwaniu najlepszych dla niej rozwiązań. Z każdego spotkania sporządzany jest protokół, a także opracowywane są indywidualne plany pomocy w rodzinie z zaznaczeniem ról poszczególnych członków grupy roboczej. Jednym z najważniejszych elementów współpracy członków Grup Roboczych jest monitorowanie środowisk przemocowych i częsty kontakt celem wymiany informacji.

Pojęte działania	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba środowisk objętych comiesięcznym stałym wsparciem materialnym i w zakresie pracy socjalnej	81	58	177	218	219
Ilość działań interwencyjnych	59	55	78	51	72
Liczba odebranych ze środowisk dzieci	13	15	6	5	5

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Liczba rodzin, którym odebrano dzieci	10	5	5	4	4
Liczba rodzin, w których dzięki intensywnej pracy udało się uniknąć odebrania dzieci	11	16	14	12	17
Wnioski do sądu w sprawie zastosowania nadzoru kuratorskiego	19	14	30	28	43
Ilość wyroków dotyczących eksmisji sprawcy w związku z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy	0	1	0	0	1
Liczba rodzin biorących udział w warsztatach terapeutycznych	21	14	15	12	14
Liczba rodzin konsultowanych przez psychologa MOPS	54	219	365	301	270
Rodziny objęte pomocą w formie asystenta rodzinnego	8	8	10	12	14
Zawiadomienia do prokuratury z art. 207 kk	60	9	8	7	23

Tabela nr 14 Dane dotyczące działań podejmowanych przez Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy

Źródło danych: opracowanie przygotowane przez pracowników MOPS na podstawie sprawozdań Zespołu Interdyscyplinarnego w Tomaszowie Mazowieckim

W ramach posiadanych możliwości podejmowana jest współpraca ze strukturami powiatowymi powołanymi do przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Pomoc i wsparcie w zakresie przemocy świadczy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim wraz z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej. Osoby dotknięte przemocą mogą skorzystać tam z konsultacji i poradnictwa specjalistycznego: prawnego, psychologicznego, rodzinnego i socjalnego. Działania są również skierowane do sprawców przemocy poprzez opracowywanie i programów korekcyjno – edukacyjnych, których realizatorem jest Fundacja Arka Nadziei.

Podmiotem wspomagającym działania przeciwpromocowe jest lokalny punkt Polskie Stowarzyszenie Pedagogów i Psychologów „Macierz” funkcjonujący w ramach Funduszu Sprawiedliwości. Osoby pokrzywdzone przestępstwem, w tym przemocą domową zgłaszając się do w/w instytucji mogą uzyskać wsparcie i pomoc w formie psychologa, psychoterapeuty, pomocy finansowej tj. m. in. dopłat czynszowych, zakupu odzieży, żywności, środków chemiczno – higienicznych, kosztów świadczeń zdrowotnych.

Na terenie miasta działają również nieodpłatne punkty pomocy prawnej przy Starostwie Powiatowym, Urzędzie Miasta Tomaszowa Mazowieckiego oraz Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim. Zainteresowani mogą po wcześniejszym telefonicznym umówieniu spotkania skorzystać z pomocy i konsultacji prawnej.

W szczególnych przypadkach i konieczności odseparowania całkowitego od sprawcy przemocy ofiara może zostać umieszczona w mieszkaniu chronionym na czas określony do 24 miesięcy. MOPS w Tomaszowie Mazowieckim dysponuje i nadzoruje 6 mieszkań chronionych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Rok	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba mieszkań chronionych	6	6	6	6	6
Liczba rodzin przebywających w mieszkaniach chronionych	7	8	6	9	9

Tabela nr 15 Liczba rodzin przebywających w mieszkaniach chronionych
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Główne założenia i obszary działań przeciwpromocowych na terenie miasta dla Zespołu Interdyscyplinarnego i instytucji wspomagających zostały określone w celach szczegółowych Miejskiego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2027 i zakładają:

- zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług i zmniejszenie skali zjawiska na terenie miasta,
- wzmocnienie skuteczności ochrony, pomocy oraz wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie,
- zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy wśród mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego.

W ramach Programu udzielana pomoc jest interdyscyplinarna i kompleksowa przez co bardziej skuteczna. Osoby i rodziny objęte są wsparciem materialnym, poradnictwem specjalistycznym i szeroko rozumianą pracą socjalną. Środowiska objęte procedurą „Niebieskiej Karty” są systematycznie monitorowane, a wizyty kontrolne niezapowiedziane. Ilość „Niebieskich Kart” i zgłaszających się o pomoc rodzin nie pokazuje jednak pełnego problemu, którego ofiarami są dzieci, osoby starsze i niepełnosprawne. Bezpośrednie skutki przemocy wobec dzieci, nawet wówczas, kiedy są świadkami przemocy domowej są początkiem destrukcyjnego wpływu na ich życie i postępowanie, objawiających się w postaci różnych form niedostosowania społecznego np. trudności w nauce, ucieczki z domu, wysoki poziom agresji, alkoholizm, narkomania. Dlatego tak ważne jest zaangażowanie się wszystkich podmiotów w działania profilaktyczne mające na celu zwalczanie i niwelowanie skutków zjawiska przemocy na terenie miasta.

Uzależnienie jako poważny problem społeczny o negatywnych skutkach jest zjawiskiem bardzo złożonym i dynamicznym. Wcześniej problem uzależnienia dotyczył głównie alkoholu i substancji psychoaktywnych. W obecnych czasach problem ten jest coraz szerszy, gdyż ludzie uzależniają się między innymi od gier komputerowych, Internetu, hazardu, jedzenia, zakupów, pracy, telefonu komórkowego, mediów społecznościowych.

Problem uzależnienia dotyczy wszystkich grup zawodowych i społecznych. Skutki odczuwa również otoczenie osób uzależnionych. Zjawisko to niesie ze sobą wiele negatywnych następstw takich jak: pogorszenie ogólnego stanu zdrowia populacji, samobójstwa,

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

zmniejszenie poczucia bezpieczeństwa społecznego, zerwanie więzi rodzinnych, dezorganizację środowiska pracy, bezdomność.

W celu usprawnienia systemu pomocy osobom uzależnionym i ich bliskim oraz zmniejszenia skali zjawiska uzależnień na terenie Tomaszowa Mazowieckiego Rada Miejska corocznie podejmuje uchwałę, zgodnie z którą zatwierdza realizację Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Integracji Społecznej Osób Uzależnionych i Ich Bliskich. Tworzenie skutecznych form pomocy w celu zmniejszania skali zjawiska narkomanii podejmowane jest w Miejskim Programie Przeciwdziałania Narkomanii zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii.

Pojęte działania	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba środowisk objętych comiesięcznym stałym wsparciem materialnym i w zakresie pracy socjalnej	81	58	177	218	219
Ilość działań interwencyjnych	59	55	78	51	72
Liczba odebranych ze środowisk dzieci	13	15	6	5	5
Liczba rodzin, którym odebrano dzieci	10	5	5	4	4
Liczba rodzin, w których dzięki intensywnej pracy udało się uniknąć odebrania dzieci	11	16	14	12	17
Wnioski do sądu w sprawie zastosowania nadzoru kuratorskiego	19	14	30	28	43
Ilość wyroków dotyczących eksmisji sprawcy w związku z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy	0	1	0	0	1
Liczba rodzin biorących udział w warsztatach terapeutycznych	21	14	15	12	14
Liczba rodzin konsultowanych przez psychologa MOPS	54	219	365	301	270
Rodziny objęte pomocą w formie asystenta rodzinnego	8	8	10	12	14
Zawiadomienia do prokuratury z art. 207 kk	60	9	8	7	23
Liczba spraw rozpatrywanych przez MKRPA wobec osób z problemem alkoholowym	252	226	218	193	177
Liczba zarejestrowanych wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego w MKRPA	170	145	162	133	135
Liczba spotkań z osobami z problemem alkoholowym i członkami ich rodzin	1 133	864	865	951	784
Liczba posiedzeń Zespołów Orzeczniczych, na których przeprowadzono rozmowy motywujące z osobami z problemem alkoholowym i członkami ich rodzin	131	100	98	98	96

Tabela nr 16 Dane dotyczące działań podejmowanych przez Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy oraz Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tomaszowie Mazowieckim oraz MOPS w Tomaszowie Mazowieckim

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

Abstynenckie Stowarzyszenie Klubu Wzajemnej Pomocy „ALA” oraz Stowarzyszenie Abstynenckie „AZYL” to lokalne podmioty organizacji pozarządowych, które zrzeszają swoich członków, prowadzą mitingi, terapie grupowe, warsztaty, spotkania indywidualne, spotkania dla współuzależnionych, punkty konsultacyjno-informacyjne, grupy mityngowej AA.

Obok terapii dla osób uzależnionych i ich rodzin prowadzą również działalność promującą zdrowy i aktywny styl życia organizując otwarte spotkania i imprezy rekreacyjno – integracyjne. Każda osoba uzależniona i jej najbliższa rodzina wymagająca wsparcia ma możliwość skorzystania na terenie miasta ze specjalistycznej pomocy terapeutycznej zarówno w strukturach instytucjonalnych, organizacjach pozarządowych, fundacjach, a także udzielanych przez kościół katolicki i inne związki wyznaniowe. Działania prowadzone w grupach wsparcia przez parafie katolickie nie obejmują ewidencji statystycznej swoich podopiecznych uzależnionych, jak i współuzależnionych. Są nastawione na anonimowość. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim prowadzi wiele działań na rzecz osób uzależnionych mających na celu wsparcie, motywowanie i pomoc oraz szeroko rozumianą profilaktykę.

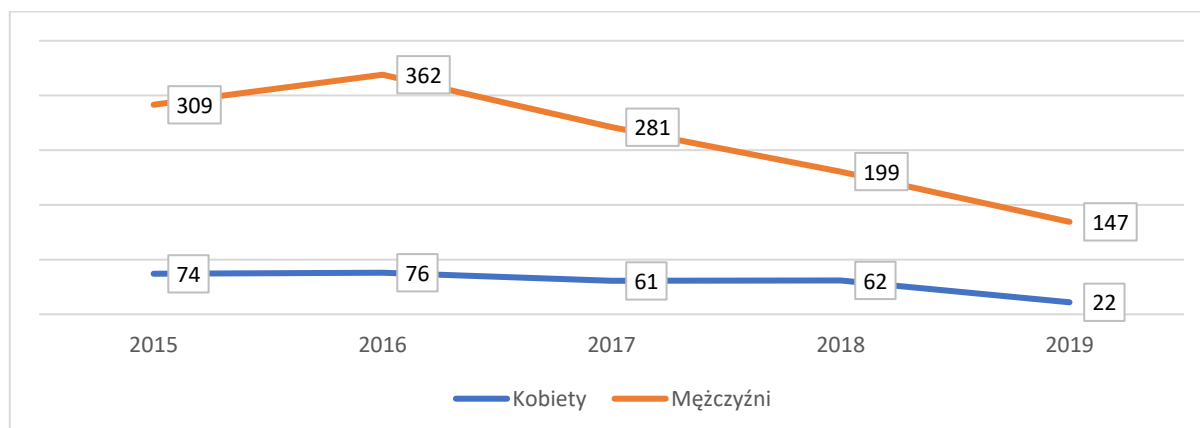
Rok	Liczba zarejestrowanych środowisk dotkniętych problemem alkoholowym
2015	417
2016	438
2017	394
2018	261
2019	169

Tabela nr 17 Liczba zarejestrowanych środowisk i osób dotkniętych problemem alkoholowym w latach 2015-2019

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Według danych przekazanych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim w latach 2015 – 2019 zarejestrowane były 1593 osoby uzależnione od alkoholu, z czego 18,52% stanowiły kobiety. Dane nie oddają całości problemu społecznego, gdyż dane wskazują tylko osoby, które są klientami MOPS. Nie zmienia to jednak faktu, że problem jest dostrzegalny i wymaga podejmowania działań przez podmioty wspierające w zakresie uzależnień. Duża liczba osób nie figuruje w statystykach, gdyż uważają, że problem ogólnie pojętego uzależnienia ich nie dotyczy. W 2019 zostało zarejestrowanych najmniej od kilku lat osób uzależnionych od alkoholu oraz narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych.

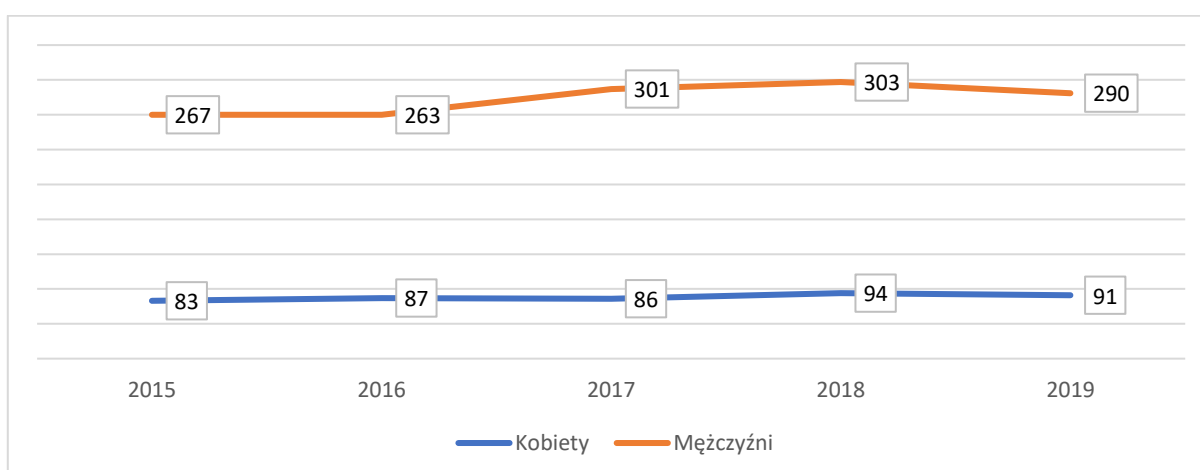
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Wykres nr 18 Osoby uzależnione od alkoholu zarejestrowane w MOPS z podziałem na płeć
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Mniejszą skalę osób uzależnionych stanowią osoby uzależnione od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych zarejestrowanych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim. W latach 2015 – 2019 zarejestrowano łącznie 27 osób, które wskazały u siebie ten problem. Byli to tylko mężczyźni. W poszczególnych latach było to: 2015: 6 osób, w 2016: 8 osób, w 2017: 2018: 5 osób, 2018: 5 osób, 2019: 3 osoby.

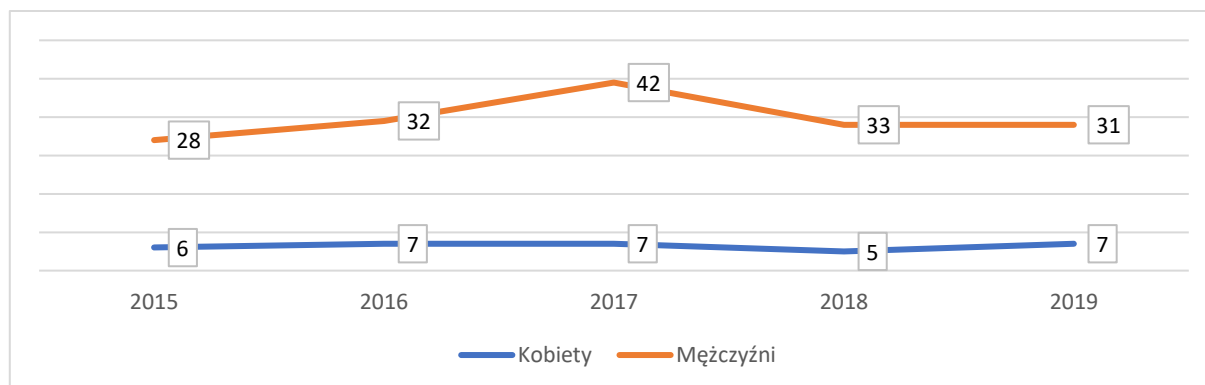
Poradnia Leczenia Uzależnień udziela pomocy psychologicznej osobom uzależnionym i współuzależnionym od alkoholu. Tak jak w przypadku danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej tak również dane Poradni Leczenia Uzależnień nie wskazują pełnego problemu uzależnienia. Do Poradni osoby zgłaszają się dobrowolnie lub na podstawie postanowienia sądu. W latach 2015 – 2018 liczba osób zarejestrowanych w Poradni systematycznie rosła, dopiero w 2019 odnotowano niewielki spadek. Wśród 1865 osób zarejestrowanych w przeciągu 5 ostatnich lat, 23,65% stanowiły kobiety.

Wykres nr 19 Osoby uzależnione od alkoholu zarejestrowane w Poradni Leczenia Uzależnień z podziałem na płeć
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Poradni Leczenia Uzależnień w Tomaszowie Mazowieckim

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

W Poradni Leczenia Uzależnień w latach 2015 – 2019 było zarejestrowanych 198 osób uzależnionych od narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, z czego 16,16% stanowiły kobiety.

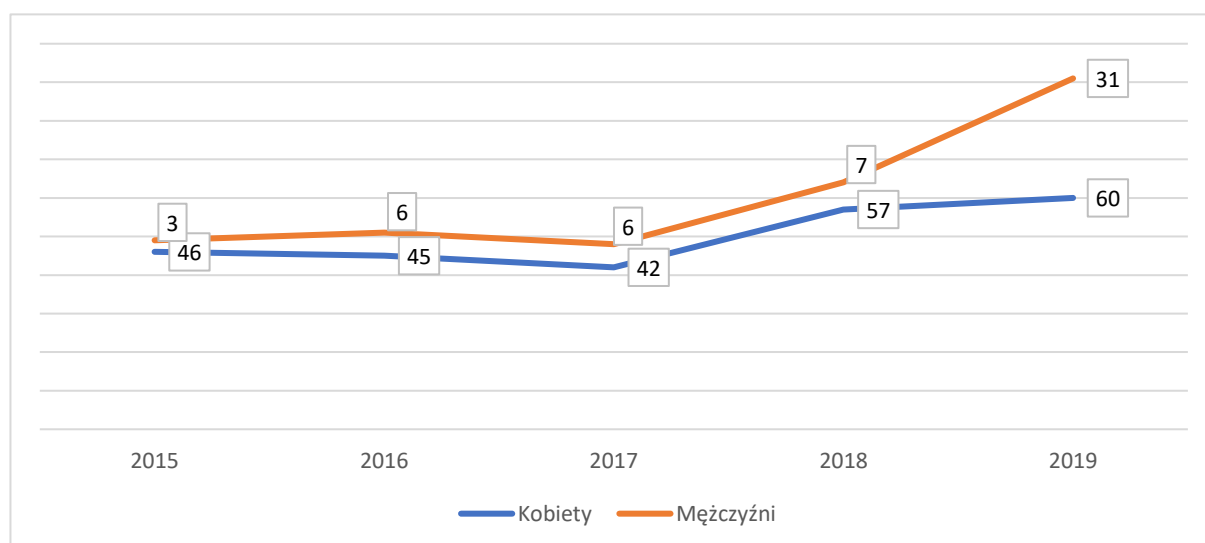

Wykres nr 20 Osoby uzależnione od narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych zarejestrowane w Poradni Leczenia Uzależnień z podziałem na płeć

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Poradni Leczenia Uzależnień w Tomaszowie Mazowieckim

Wśród osób zarejestrowanych w Poradni Leczenia Uzależnień są również osoby z innymi zaburzeniami psychicznymi np. uzależnione od hazardu. W latach 2015 – 2019 zarejestrowanych było 59 osób, z czego 18,64% stanowiły kobiety.

Do Poradni zgłaszają się również osoby współuzależnione. W latach 2015 – 2019 zarejestrowanych było 280 osób, z czego 89,29% stanowiły kobiety. Od roku 2018 następował wzrost liczby osób zarejestrowanych.

Wykres nr 21 Osoby współuzależnione w Poradni Leczenia Uzależnień z podziałem na płeć

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Poradni Leczenia Uzależnień w Tomaszowie Mazowieckim

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

Miasto prowadzi szeroko rozumianą profilaktykę w zakresie uzależnień skierowaną do mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego. Działania mają charakter ogólnodostępny, organizowane głównie w formie imprez lokalnych – koncertów, pikników, festynów, akcji charytatywnych, biegów trzeźwości takich jak: Piknik Lokalni Niebanalni, Postaw na Rodzinę, Tomaszowski Bieg Trzeźwości, Bieg Malinowskiego, Rodzinny Rajd Rowerowy im. Witolda Pileckiego itp.

W ramach profilaktyki dla dzieci i młodzieży na terenie placówek oświatowych odbywają się warsztaty, prelekcje, pogadanki, na których specjaliści prowadzi cykliczne zajęcia edukacyjne o tematyce uzależnień od alkoholu, narkotyków, FAS, FASD.

Z uwagi na coraz łatwiejszy i szerszy dostęp do alkoholu i substancji psychoaktywnych kluczowym elementem jest powstrzymanie popytu na alkohol i narkotyki poprzez nakreślenie działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży o tej właśnie problematyce.

W roku 2020 większość działań z zakresu uzależnień prowadzonych przez podmioty samorządowe, jak i organizacje pozarządowe z uwagi na panującą w kraju epidemię COVID-19 i wysokie ryzyko zakażeń odbywała się w zmienionej formie dostosowanej do wymogów z zachowaniem bezpieczeństwa i restrykcji sanitarnych.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie programów osłonowych tj. Wieloletni Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Integracji Społecznej Osób Uzależnionych i Ich Bliskich; Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Integracji Społecznej Osób Uzależnionych i Ich Bliskich; Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii, Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie • funkcjonowanie stron internetowych dotyczących pomocy dla osób zagrożonych i doznających pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> • brak stacjonarnego Ośrodka Leczenia Uzależnień dla dzieci oraz dorosłych • brak oddziału detoksykacji • niewystarczająca oferta dla nowych pojawiających się uzależnień np. uzależnienie od internetu, hazardu itp., • niewystarczająca oferta specjalistów dla osób dorosłych, dzieci i młodzieży uzależnionych m.in. od narkotyków, telefonów komórkowych, internetu, hazardu • brak placówki wsparcia dziennego dla młodzieży np. kluby, centra rozwoju zainteresowań • niewystarczająca profilaktyka dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień, agresji i przemocy

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie specjalistycznego poradnictwa psychologicznego i prawnego • działalność stowarzyszeń abstynenckich oraz grup wsparcia dla osób uzależnionych • funkcjonowanie Poradni Leczenia Uzależnień • szeroka oferta specjalistów ds. leczenia uzależnień alkoholowych • funkcjonowanie Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w tym Zespołu Profilaktycznego • funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie • wyspecjalizowana kadra do spraw przeciwdziałania przemocy • funkcjonowanie Ośrodka Interwencji Kryzysowej • dostępność mieszkań chronionych • dotacje, w tym fundusze zewnętrzne dla organizacji pozarządowych 	
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • interdyscyplinarna współpraca instytucji samorządowych z lokalnymi organizacjami pozarządowymi w zakresie profilaktyki uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie • korzystanie z ogólnopolskich programów edukacyjnych i profilaktycznych • oferta różnorodnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży z dala od alkoholu 	<ul style="list-style-type: none"> • obniżanie się wieku osób sięgających po substancje psychoaktywne oraz ich łatwa dostępność, • problemy w diagnostyce uzależnień • trudna do oszacowania skala zjawiska uzależnień, co wynika z samego charakteru zjawiska i ograniczeń metodologicznych • brak reakcji społeczności lokalnej na przemoc domową i zachowań agresywnych • nieświadoma akceptacja społeczna dla zjawiska uzależnienia i przemocy

<ul style="list-style-type: none"> • oferta różnorodnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży ograniczające stres i agresję 	<ul style="list-style-type: none"> • bezradność członków rodziny wobec uzależnień, agresji i zachowań przemocowych • negatywne skutki zachowań spowodowane ograniczeniami wynikającymi z sytuacji epidemiologicznej w kraju
---	---

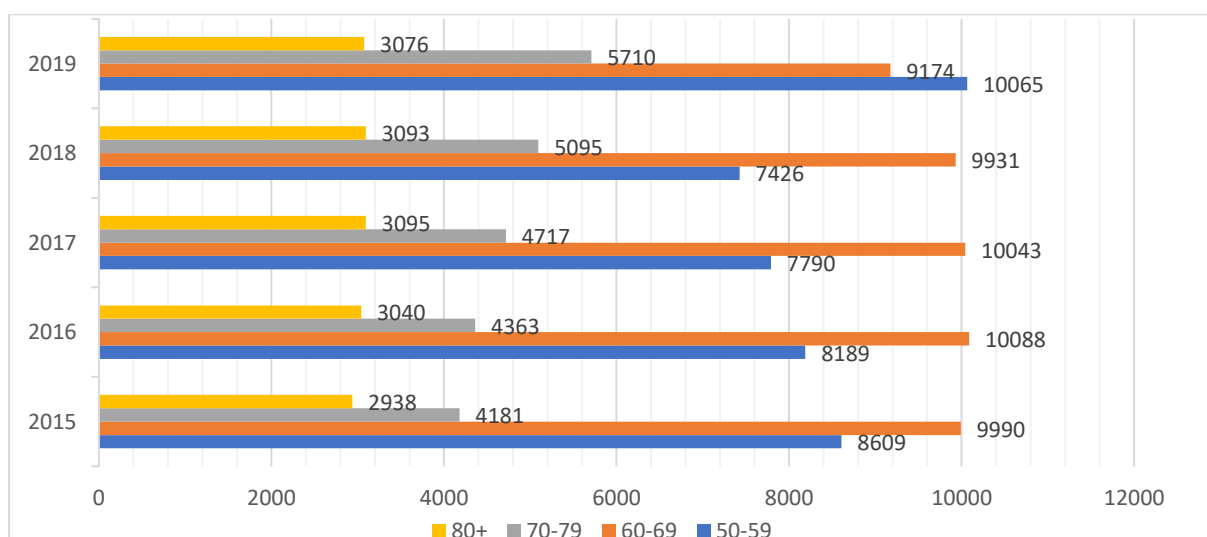
7. Diagnoza sytuacji społecznej – POLITYKA SENIORALNA

Polityka senioralna wobec osób starszych ma na celu podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielny, aktywnymi przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa od zagrożeń m.in. w zakresie zdrowia, warunków bytowych, uzyskania niezbędnych usług, poszanowania godności, ochrony dóbr osobistych i prawa do niezależności w podejmowaniu decyzji.

Naturalną fazą życia człowieka jest starość, często określona ze względu na wiek oraz kryteria ekonomiczne i społeczne. W Polsce nie mamy jednoznacznej definicji osoby starszej/ seniora. Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych osobę starszą definiuje się jako tą, która ukończyła 60 rok życia. Publikacja GUS z 01.02.2021 r. „Jakość życia osób starszych w Polsce” określa osoby starsze jako te w wieku 65 lat i więcej. Natomiast instytucje finansowe i europejskie seniorami określają osoby, które ukończyły 50 lat.

Polityka społeczna wobec osób starszych stanowi jeden z priorytetów realizacji polityki publicznej zarówno w kraju jak i dla Miasta Tomaszowa Mazowieckiego.

Biorąc pod uwagę dotychczas podejmowane działania niniejsza strategia w polityce senioralnej uwzględni dane odnoszące się również do osób w wieku powyżej 50 roku życia.

Wykres nr 22 Liczba osób w wieku 50+ z podziałem na kategorie wiekowe
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Starzenie się można rozpatrywać w różnych aspektach, w tym między innymi zdrowotnym, psychologicznym, społecznym. Pogorszenie się stanu zdrowia jest naturalnym etapem starzenia się człowieka. Osłabiony system immunologiczny, niezdrowy tryb życia czy brak aktywności fizycznej i umysłowej mogą ten etap przyspieszyć. W związku z tym tak ważne jest wspieranie mieszkańców we wchodzeniu w wiek senioralny przy jak najdłuższym zachowaniu samodzielności. Dlatego ważnym wyzwaniem jest propagowanie i kształtowanie pozytywnego postrzegania starości, w szczególności podnoszenie świadomości społecznej na ten temat, przygotowywanie kampanii edukacyjnych, przeciwdziałanie negatywnym stereotypom i dyskryminacji osób starszych.

Polityka senioralna Miasta Tomaszowa Mazowieckiego swój katalog działań będzie rozróżniać ze względu na zróżnicowanie potrzeb dwóch grup, do których jest ona kierowana, tj.:

- ogółu osób starszych,
- niesamodzielnych osób starszych, u których z powodu naruszenia funkcji organizmu stwierdza się ograniczenia aktywności powodujące konieczność stałego albo długotrwałego wsparcia innej osoby w celu zaspokojenia potrzeb życiowych.

Określenie długofalowych i systemowych oddziaływań dostosowanych do potrzeb i możliwości osób starszych jak i osób niesamodzielnych pozwoli na ukształtowanie warunków wpływających na ich sytuację życiową, zachowanie sprawności fizycznej, umysłowej, a także aktywności społecznej oraz zachowanie i poprawę zdrowia seniorów.

W celu podejmowania działań zmierzających do podniesienia jakości życia seniorów pozwalając im jak najdłużej pozostawać samodzielnymi i aktywnymi określono ich poniższe obszary:

- kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w lokalnym społeczeństwie;
- promowanie uczestnictwa seniorów w życiu społecznym oraz wspieranie ich wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej;
- tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych;
- promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji;
- zwiększenie bezpieczeństwa poprzez przeciwdziałanie przemocy i zaniedbaniom wobec osób starszych;
- tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoniowej ale i współpracy międzysektorowej na rzecz rozwoju organizacji wspierających seniorów;
- działania na rzecz edukacji przez: zwiększenie oferty edukacyjnej dla osób starszych, rozwój i promocję zawodów opiekuńczych oraz doskonalenie kompetencji kadr, rozwój edukacji nieformalnej (Internet, audiobooki, radio, telewizja) czy upowszechnienie edukacji w zakresie nowych technologii;
- przeciwdziałanie skali zależności od innych poprzez ułatwienie dostępu do usług;
- tworzenie i utrzymanie sieci usług społecznych i środowiskowych na rzecz osób starszych jak i systemu wsparcia ich opiekunów.

Wychodząc naprzeciw potrzebom wynikającym z sytuacji demograficznej Miasto Tomaszów Mazowiecki inicjuje liczne działania skierowane do tej właśnie grupy. Od 2015 roku działa Tomaszowska Rada Seniorów, która została powołana uchwałą Nr VIII/53/2015 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 21 kwietnia 2015 roku i ma charakter konsultacyjny, doradczy oraz inicjatywny w zakresie polityki senioralnej.

W listopadzie 2020 roku Rada Miejska przyjęła uchwałą Miejski Program Działań na Rzecz Seniorów na 2021 rok „Tomaszów dla Seniorów”. Głównym celem programu jest wyjście naprzeciw oczekiwaniom seniorów, budowanie środowiska przyjaznego seniorom dostosowanego do ich potrzeb, a także aktywizacja społeczna oraz utrzymanie i poprawa ich kondycji fizycznej. Program jest kontynuacją działań podejmowanych na rzecz seniorów w Tomaszowie Mazowieckim.

Działania prowadzone przez Miasto Tomaszów Mazowiecki wspierają seniorów w różnych aspektach życia. Ludzie starsi wymagają różnorodnych form wsparcia społecznego. Opieka i wsparcie dla seniorów organizowane są przez system pomocy społecznej i realizowane w sektorach państwowym i pozarządowym, w systemie pomocy stacjonarnej oraz opieki doraźnej.

Placówki i organizacje zapewniające realizację potrzeb opiekuńczych i kompensacyjnych tomaszowskich seniorów to między innymi:

- Dom Pomocy Społecznej nr 1 przy ul. Polnej 56 z filią przy ul. Farbiarskiej 28; skierowane do osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych, które zapewniają całodobową opiekę na pobyt stały i czas określony;
- Dom Pomocy Społecznej nr 2 przy ul. J. Pawła II 37, skierowane do osób w podeszłym wieku, które zapewniają całodobową opiekę na pobyt stały i czas określony;
- Dom Dziennego Pobytu przy ul. Św. Antoniego 55 oraz Dom Dziennego Pobytu II przy al. Piłsudskiego 34, które są placówkami wsparcia dziennego działającą przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim przeznaczonymi dla osób niesamodzielnych, zapewniając codzienne usługi opiekuńcze, specjalistyczne opiekuńcze oraz aktywizację w sferze fizycznej, intelektualnej oraz społecznej;
- Zakład Pielęgnacyjno – Opiekuńczy przy ul. Jana Pawła II 37 jest zakładem stacjonarnym, w którym prowadzi się opiekę całodobową, obejmującą świadczenia o charakterze pielęgnacyjnym, opiekuńczym i rehabilitacyjnym;
- Niepubliczny Zakład Opieki Paliatywno - Hospicyjnej przy ul. Cekanowskiej 5 świadczący wysokospecjalistyczne usługi lekarskie i pielęgniarskie dla osób w terminalnej fazie choroby;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Oddział Rejonowy w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Św. Antoniego 21, którego celem jest zagospodarowanie czasu wolnego oraz wspieranie finansowe i rzeczowe emerytów, rencistów i inwalidów;
- Krajowe Stowarzyszenie Seniorów „Pasja” przy ul. T. Ostrowskiego 14, którego celem jest kształtowanie aktywności społecznej oraz ochrona godności i praw człowieka, a także

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

podejmowanie działań na rzecz łagodzenia trudnej sytuacji materialnej oraz pomocy w trudnych sytuacjach życiowych i wyrównywanie szans tych rodzin;

- Powiatowe Stowarzyszenie Emerytów, Rencistów i Inwalidów przy ul. Nieborowskiej 14, którego celem jest urzeczywistnienie zasad uznawania i poszanowania praw emerytów, rencistów i inwalidów do godnego i niezależnego życia oraz do uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym;

- Tomaszowski Uniwersytet Trzeciego Wieku przy ul. Browarnej 7, który wspiera aktywność edukacyjną osób starszych w celu utrzymywania i podnoszenia poziomu sprawności intelektualnej, psychicznej i fizycznej oraz sprzyja podtrzymywaniu więzi społecznych i komunikacji międzyludzkiej seniorów;

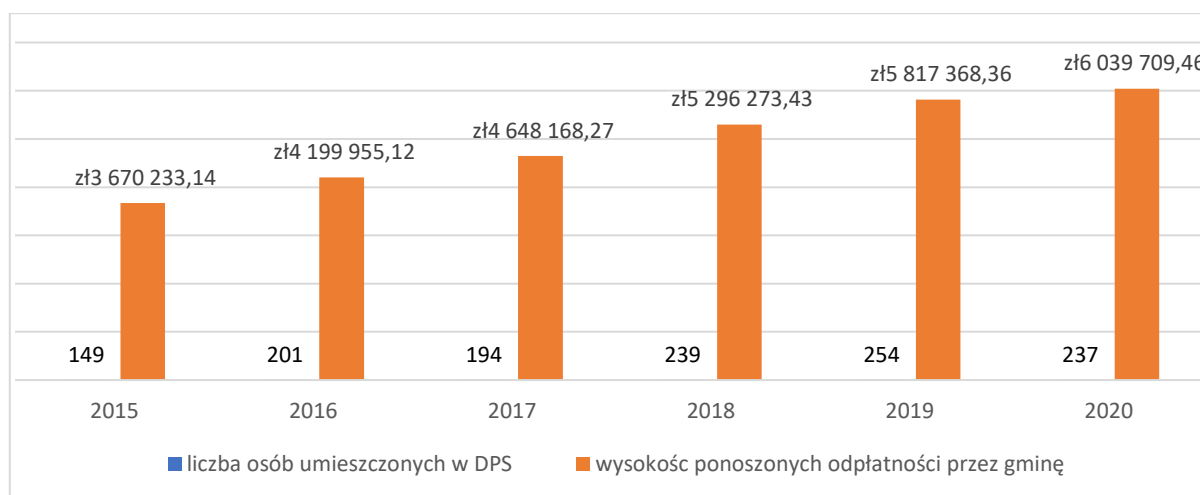
- Klub Seniora „Słoneczna Jedyńka” przy ul. L.W. Maya 11/13, którego celem jest działalność edukacyjno – kulturalna;

- Klub Seniora 50+ przy ul. Jałowcowej 8, którego celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna osób starszych;

- Klub Seniora „Roland” przy ul. Hallera 2, którego celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna osób starszych;

- Klub Seniora „Seniorzy na topie” ul. Gminna 37/39, którego celem jest aktywizacja społeczna i kulturalna osób starszych;

- Parafialny Zespół Caritas przy Parafii Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski, ul. Słowackiego 13/19, którego celem jest działalność charytatywno – opiekuńcza na rzecz osób potrzebujących, w tym seniorów.

Wykres nr 23 Dane dotyczące osób umieszczonych w domach pomocy społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

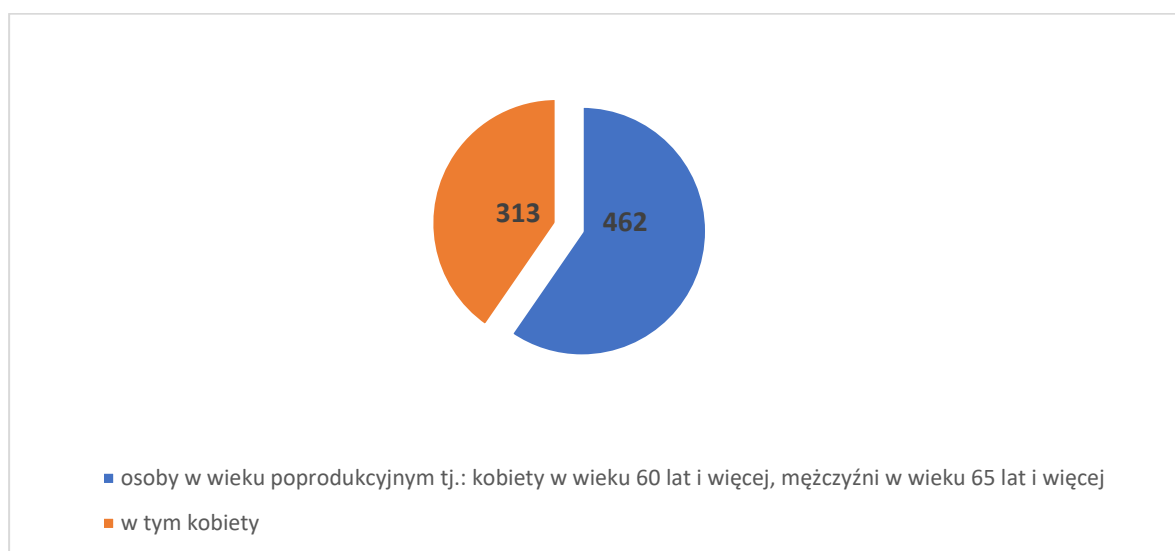
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Od 2014 roku działa serwis internetowy www.seniorzytm.pl, na stronach którego można znaleźć między innymi: kalendarz imprez, dane instytucji i organizacji wspierających seniorów oraz inicjatyw podejmowanych przez lokalne kluby seniora, organizacje pozarządowe i Domy Dziennego Pobytu. Strona internetowa służy również do przekazywania istotnych informacji, w tym na temat bezpłatnych badań profilaktycznych.

Placówki kultury takie jak Miejski Centrum Kultury oraz Skansen Rzeki Pilicy aktywnie działają na rzecz poprawy jakości życia seniorów, zapewniając im możliwość uczestnictwa w życiu kulturalnym Miasta.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim na rzecz osób starszych realizuje zadania w zakresie wspierania i pomocy tomaszowskim seniorom poprzez świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób chorych, w podeszłym wieku, samotnych, prowadzi wypożyczalnię sprzętu pierwszej potrzeby, realizuje działania finansowane z środków zewnętrznych mające na celu poprawę jakości usług społecznych adresowanych osobom niesamodzielnym, kieruje osoby starsze niemogące samodzielnie funkcjonować do domów pomocy społecznej. Osoba niezdolna do pracy z powodu wieku tj.: która osiągnęła wiek emerytalny, nieposiadająca prawa do świadczeń z US zgodnie z art. 37 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 roku obejmowana jest pomocą w formie zasiłku stałego. Tomaszowscy seniorzy korzystają również z posiłków w ramach wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc gminy w zakresie dożywiania”, w tym posiłków dowożonych do miejsca zamieszkania.

Wykres nr 24 Liczba seniorów korzystających z pomocy w 2019 roku

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wykwalifikowana kadra jednostek samorządowych w zakresie pracy z osobami starszymi • sieć wsparcia dla seniorów w postaci licznych organizacji pozarządowych, klubów seniora, placówek wsparcia dziennego • dostęp do bezpłatnego poradnictwa prawnego i psychologicznego w jednostkach samorządowych • powołanie i funkcjonowanie Rady Seniorów działającej i inicjującej działania na rzecz lokalnych seniorów • szeroka oferta działań o charakterze pomocowym i aktywizującym jaką dysponują jednostki samorządowe oraz organizacje pozarządowe • wspieranie aktywności fizycznej seniorów poprzez tworzenie bezpłatnych miejsc rekreacji ruchowej w postaci siłowni zewnętrznych • funkcjonowanie i rozwój placówek zapewniających opiekę całodzienną w postaci domów dziennego pobytu • dostępność usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i usług asystenckich • prowadzenie internetowej strony dla seniorów www.seniorzytm.pl • wdrażanie Miejskiego Program Działań na Rzecz Seniorów „Tomaszów dla Seniorów” • bezpłatna komunikacja miejska dla seniorów • prowadzenie inicjatywy na rzecz popularyzacji „miejsc przyjaznych seniorom” 	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczone środki na sfinansowanie działań na rzecz seniorów • brak opieki zdrowotnej specjalistycznej - poradni geriatrycznej • brak możliwości skorzystania z instytucjonalnych usług opiekuńczych i asystenckich w godzinach popołudniowych, weekendy i święta • brak oddziału krótkoterminowego pobytu dla osób starszych • potrzeba utworzenia miejskiego centrum informacji dla seniorów lub centrum aktywności seniorów
Czynniki zewnętrzne	

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • promocja wolontariatu na rzecz seniorów • wolontariat seniorów • programy i projektu na rzecz osób starszych • wzrost świadomości społecznej w zakresie potrzeby integracji osób w starszych z otoczeniem • liczne możliwości pozyskania środków finansowych na działania na rzecz osób starszych • wdrożenie nieodpłatnych usług wspierających seniorów w trudnej sytuacji finansowej np. w postaci wykonywanie drobnych usług remontowych • realizacja usług door-to-door tj. usługi indywidualnego transportu osoby z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności 	<ul style="list-style-type: none"> • zjawisko „starzenia się społeczeństwa” • zubożenie osób starszych – niskie świadczenia w stosunku do wysokich kosztów leczenia, usług wspierających itp. • ograniczenie opieki nad seniorami przez członków rodziny w wyniku zanikania więzi rodzinnych • osamotnienie osób starszych • zjawisko przemocy w stosunku do osób starszych • negatywne skutki w zakresie zdrowia psychicznego i fizycznego związane z długotrwałą izolacją społeczną spowodowaną stanem epidemii w kraju

8. Diagnoza sytuacji społecznej – RODZINA

Artykuł 3 pkt. 16 ustawy o świadczeniach rodzinnych definiuje rodzinę jako składającą z następujących członków rodziny: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostających na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25. roku życia, a także dziecko, które ukończyło 25. rok życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością przysługuje świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy albo zasiłek dla opiekuna, o którym mowa w ustawie z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (tj.: Dz. U. z 2017 r., poz. 2092), przy czym do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

Rodzina, według socjologów najważniejsza, podstawowa grupa społeczna, na której opiera się całe społeczeństwo. Ma wpływ na uspołecznienie dziecka, realizuje określony system norm i wartości obowiązujących w danym społeczeństwie. Rodzina dzięki stałości swojego środowiska, daje dziecku oparcie i poczucie bezpieczeństwa, stanowi ważny czynnik jego zdrowia psychicznego. Często zdarza się jednak tak, że rodzina z różnych względów jest niewydolna wychowawczo. Wynika to między innymi z uzależnienia, stosowania przemocy, bezrobocia, problemów w zaspokajaniu elementarnych potrzeb bytowych, w szczególności potrzeb związanych z rozwojem dzieci.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wprowadzająca zmiany w systemie opieki nad dzieckiem i rodziną wyznaczyła nowe kierunki dotyczące wspierania rodziny oraz organizacji pieczy zastępczej. Od 2012 roku gmina jest odpowiedzialna za pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej poprzez świadczenie poradnictwa specjalistycznego, zapewnienie pomocy asystentów rodziny, tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, a także współfinansowanie pobytu dzieci z terenu gminy w pieczy zastępczej. Praca z rodziną niewydolną wychowawczo polega w szczególności na współpracy z asystentem rodziny, którego głównym celem jest osiągnięcie przez rodzinę takiego poziomu stabilności życiowej i odpowiedzialności za własne życie, który pozwala jej, o ile to możliwe, na samodzielne funkcjonowanie i wychowywanie dzieci.

W latach 2015 – 2019 z rodzinami pracowało od 2 do 4 asystentów rodziny. Do zadań asystenta należy między innymi: opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym; udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego; udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych z dziećmi; wspieranie aktywności społecznej rodzin; motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz podjęcia i utrzymania pracy zarobkowej; podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin. Współpraca z rodziną jest długofalowa, w zależności od potrzeb rodziny prowadzona średnio przez 2-3 lata. W przypadku braku współpracy rodziny w realizacji planu pracy możliwe jest podjęcie decyzji o wcześniejszym zakończeniu pracy asystenta i poinformowaniu o tym fakcie sądu. W Tomaszowie Mazowieckim najwięcej rodzin objętych wsparciem asystenta było w 2018 roku. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabelka.

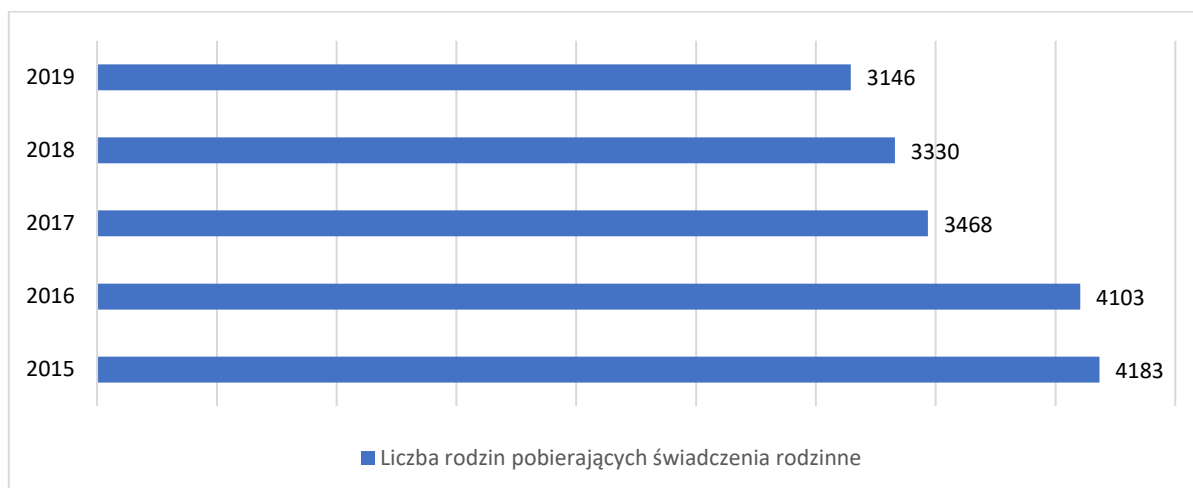
Rok	Liczba asystentów rodziny	Liczba rodzin objętych wsparciem asystentów rodziny	Liczba dzieci w rodzinach objętych wsparciem asystentów rodziny
2015	2	33	78
2016	2	33	78
2017	3	54	144
2018	4	60	151
2019	4	52	135

Tabela nr 18 Wsparcie asystentów rodziny z podziałem na ilość asystentów, liczbę rodzin oraz liczbę dzieci w rodzinach

Źródło danych: opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Dodatkowym wsparciem dla rodzin są zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych. Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Podstawą do nabycia prawa do zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku rodzinnego jest spełnienie kryterium dochodowego określonego w adekwatnej ustawie.

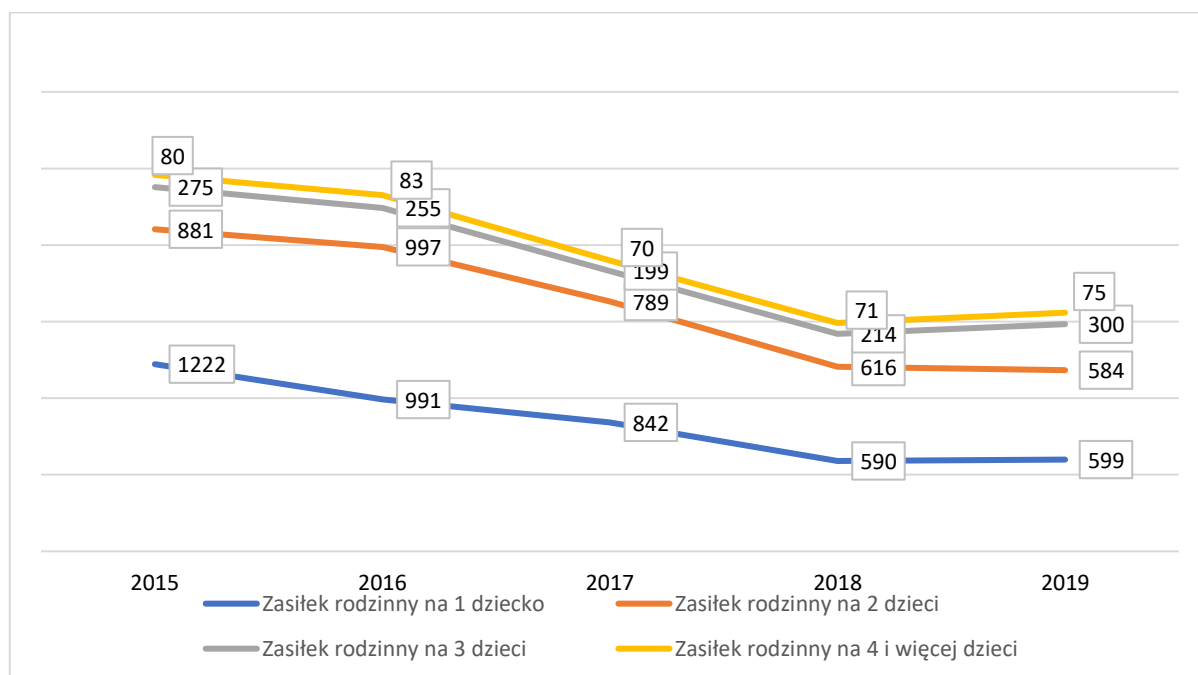
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Wykres nr 25 Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Z danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim wynika, że spada liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne między 2019 a 2015 o 24,79%.

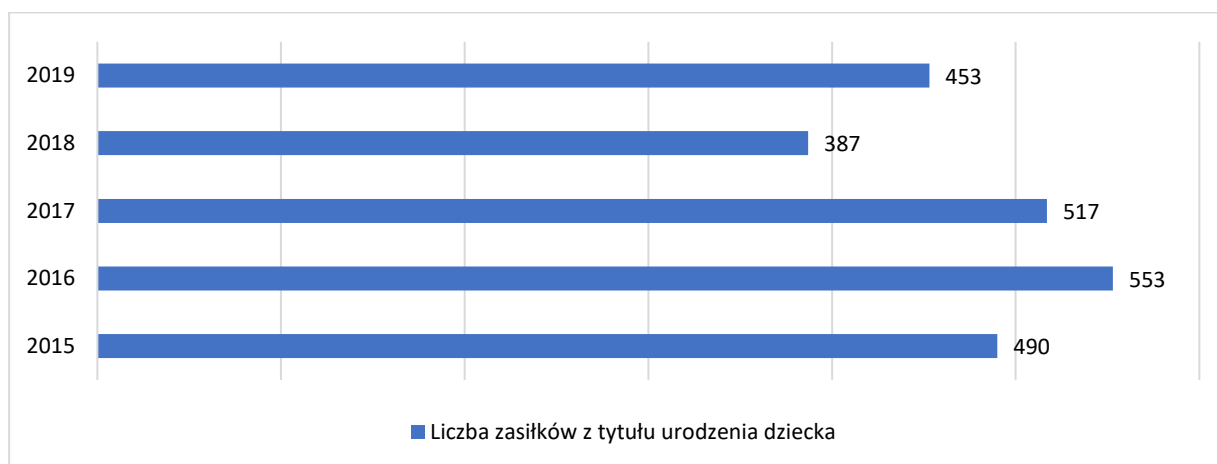
Wykres nr 26 Liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne z uwzględnieniem ilości dzieci

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Z tytułu urodzenia żywego dziecka przysługuje jednorazowa zapomoga w wysokości 1 000,00 zł na jedno dziecko w oparciu o ustawowe kryterium dochodowe. W latach 2015 –

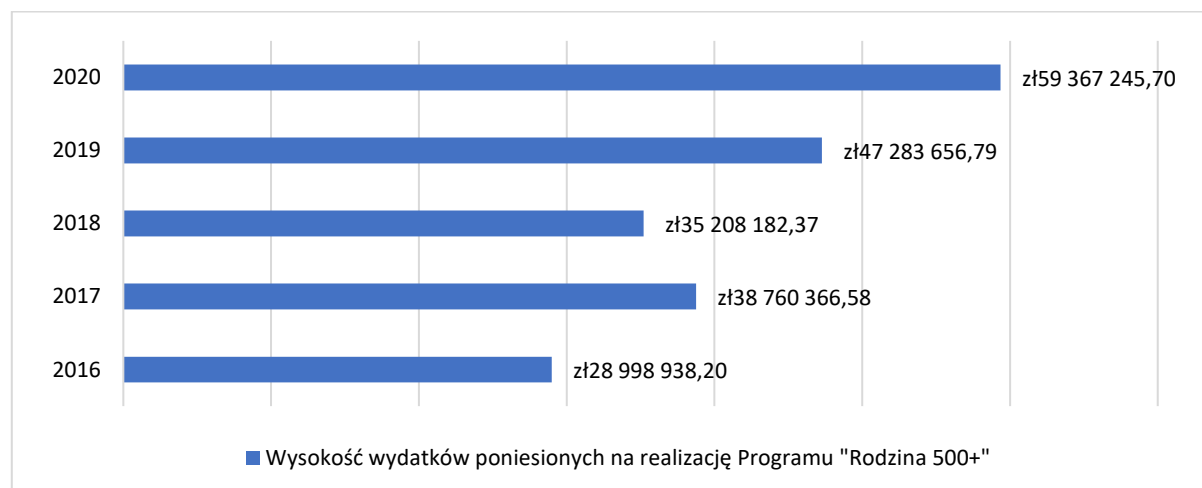
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

2019 przyznano 2400 takich zasiłków, które przedstawia poniższy wykres, w tym w 2015: 490, w 2016: 553, w 2017: 517, w 2018: 387, w 2019: 453.

Wykres nr 27 Liczba przyznanych zasiłków z tytułu urodzenia dziecka

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

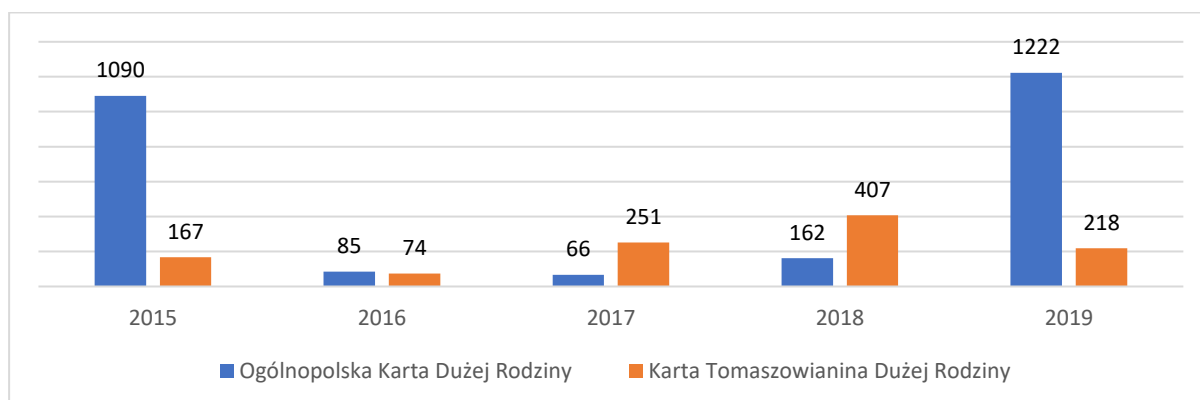
Wykres nr 28 Wysokość wydatków poniesionych na świadczenie wychowawcze w ramach „Programu Rodzina 500+”

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Drugą grupą świadczeń rodzinnych są świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy, świadczenie rodzicielskie.

W zakresie wsparcia dużych rodzin przez samorząd można wymienić jedną z ciekawszych inicjatyw, którą jest Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny. Karta Dużej Rodziny oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej czy transportowej na terenie całego kraju. Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego rodziny wielodzietne dodatkowo mogą skorzystać

z Tomaszowskiej Karty Dużej Rodziny 3+, która oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień na terenie miasta.

Wykres nr 29 Liczba osób korzystających z Kart Dużej Rodziny w Tomaszowie Mazowieckim
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

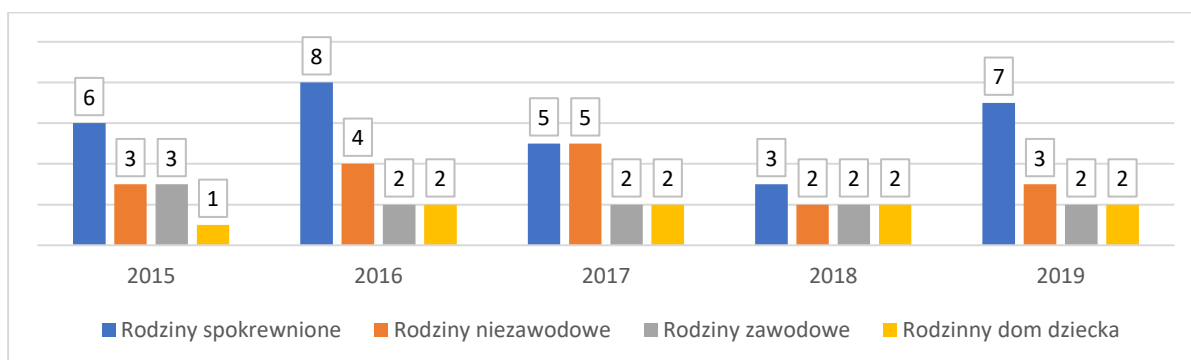
Artykuł 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej definiuje pojęcie systemu pieczy zastępczej jako zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadku niemożliwości sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. System pieczy zastępczej ma na celu zapewnienie dziecku całodobowej, ciągłej lub okresowej opieki, oraz zaspokojenie jego indywidualnych potrzeb bytowych i rozwojowych. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Artykuł 32 ww. ustawy definiuje pieczę zastępczą jako sprawowanie opieki w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza zapewnia: pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje przede wszystkim na podstawie orzeczenia sądu.

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są: rodzina zastępcza spokrewniona – utworzona przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim, będących wstępnymi (dziadkami, pradziadkami lub rodzeństwem dziecka); rodzina zastępcza niezawodowa – utworzona przez małżonków lub osobę nie pozostającą w związku małżeńskim, nie będących wstępnymi lub rodzeństwem; rodzina zastępcza zawodowa - utworzona przez małżonków lub osobę nie pozostającą w związku małżeńskim, nie będących wstępnymi lub rodzeństwem, a wśród nich pełniącą funkcję pogotowia rodzinnego lub specjalistyczną; Rodzinny Dom Dziecka.

W Tomaszowie Mazowieckim liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2015 – 2017 utrzymywała się na podobnym poziomie. W 2018 nastąpił spadek ilości dzieci, zaś w 2019 spory wzrost. W 2015 było to: 21 dzieci, w 2016: 23 dzieci, w 2017: 21 dzieci, w 2018: 15 dzieci, zaś w 2019: 29 dzieci. Liczba poszczególnych form pieczy zastępczej utrzymuje się

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

na wyrównanym poziomie. Zdecydowaną większość stanowią rodziny zastępcze spokrewnione, co ilustruje poniższy wykres.

Wykres nr 30 Liczba poszczególnych formy pieczy zastępczej w Tomaszowie Mazowieckim
Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Mazowieckim

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznawane są na warunkach określonych w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Na podstawie przepisów tej ustawy realizowane jest wsparcie materialne dla osób uprawnionych do alimentów, które ich nie otrzymują z uwagi na bezskuteczność egzekucji. Wsparcie to realizowane jest poprzez przyznawanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego dla osób spełniających kryteria ustawowe (np. kryterium dochodowe).

Rok	Liczba rodzin korzystających ze świadczenia	Ogólna kwota świadczeń
2016	590	4 141 517,00 zł
2017	546	3 845 045,00 zł
2018	486	3 460 144,00 zł
2019	430	3 142 120,00 zł

Tabela nr 19 Dane dotyczące świadczenia z funduszu alimentacyjnego
Źródło danych: opracowanie własne Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

Powodem zmniejszającej się liczby osób korzystających ze świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego jest niskie kryterium dochodowe niezmiennie mimo systematycznego wzrostu minimalnego wynagrodzenia za pracę.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • polityka prorodzinna miasta • krajowa i lokalna karta dużej rodziny • koordynacja działań pomocowych przez zespół interdyscyplinarny • wsparcie rodzin przez asystentów rodziny • doświadczona kadra pomocy społecznej • udzielania bezpłatnych porad prawnych i psychologicznych • opracowywanie i realizacja trzyletnich miejskich programów wspierania rodziny i pieczy zastępczej • lokalne programy wspierające rodzinę • wspieranie działań sprzyjających powstawaniu rodzin zastępczych • funkcjonowanie mieszkań chronionych • podejmowanie działań w ramach projektu „Kooperacja 3d – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin” w ramach PO WER 2012-2020 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający dostęp do bezpłatnej terapii psychologiczno – pedagogicznej dla dzieci i młodzieży • pokoleniowe dziedziczenie bezradności ukierunkowanej na korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej • bierna postawa klientów pomocy społecznej oraz niechęć do zmiany stylu życia
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wypracowane schematy postępowania wobec rodzin, które są zagrożone odebraniem dzieci • programy osłonowe i obligatoryjne wspierające rodzinę • rozwój współpracy na rzecz wspierania osób i rodzin • polityka prospołeczna państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • ujemny przyrost naturalny • przemoc w rodzinie – brak instrumentów dyscyplinujących sprawcę przemocy • uzależnienie od pomocy społecznej • obciążenie samorządów dodatkowymi zadaniami bez wystarczającego zabezpieczenia finansowego • potrzeba większego wsparcia międzyinstytucjonalnego na rzecz rodzin z niewydolności opiekuńczo-wychowawczą

9. Diagnoza sytuacji społecznej – TURYSTYKA I KULTURA

Kultura jest bardzo ważnym elementem ludzkiego życia i wywiera istotny wpływ na życie społeczne. Działalnością kulturalną w Tomaszowie Mazowieckim zajmują się różnego rodzaju instytucje, stowarzyszenia, organizacje młodzieżowe i społeczne. Słownik socjologiczny w najszerszym znaczeniu definiuje kulturę jako ogół materialnych i niematerialnych wytworów człowieka i wszystko to, co nie powstało na drodze naturalnej, ale jest rezultatem działania ludzi. W sensie naukowym oznacza ona określone klasy przedmiotów, zjawisk i procesów albo pewne klasy zachowań. Natomiast w sensie filozoficznym przez kulturę rozumie się wszystko, co nie wyrasta samo przez się z przyrody, lecz powstaje dzięki pracy człowieka, co jest wytworem celowej refleksji i działalności ludzkiej. Zgodnie z założeniami niniejszego dokumentu, spośród wielu definicji kultury, warto zacytować jedną, dla której kryterium stanowi zaliczenie pewnych składników życia społecznego do obszaru kultury. Brzmi ona następująco: „Kultura, czyli cywilizacja (...) jest to pojęcie obejmujące wiedzę, wierzenia, sztukę, moralność, prawo, obyczaje i inne zdolności i przyzwyczajaja zdobyte przez człowieka jako członka społeczeństwa”.

Instytucjonalną działalność kulturalną w Tomaszowie Mazowieckim organizuje zgodnie z ustawą z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki, która jest organizatorem instytucji kultury i pełni nadzór finansowo – organizacyjny nad ich statutową działalnością.

W celu sprawniejszego skoordynowania instytucjonalnej oferty kulturalnej skierowanej do mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego uchwałą Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego nr XIX/187/2015 z dnia 26 listopada 2015 roku połączono dotychczas funkcjonujące na terenie miasta instytucje kultury w Miejskie Centrum Kultury, w skład którego weszły: Miejski Ośrodek Kultury, Ośrodek Kultury „Tkacz”, Dzielnicowy Ośrodek Kultury oraz Skansen Rzeki Pilicy. Przedmiotem działalności Miejskiego Centrum Kultury w Tomaszowie Mazowieckim jest prowadzenie działalności społeczno – kulturalnej, upowszechnianie sztuki oraz wspieranie aktywności kulturalnej społeczności lokalnej, ułatwianie dostępności do kultury oraz współtworzenie jej wartości, zaspokajanie i rozwijanie potrzeb oświatowych, kulturalnych i informacyjnych ogółu społeczeństwa, uczestniczenie w rozwoju wiedzy i kultury, głównie przez zapewnienie zróżnicowanej oferty kulturalnej skierowanej do społeczności lokalnej, jak również promowanie lokalnych walorów turystyczno – przyrodniczych oraz gromadzenie, przechowywanie, konserwowanie i udostępnienie dóbr kultury w zakresie historii, sztuki, budownictwa nadrzecznego i przyrody oraz prowadzenie badań naukowych i działalności oświatowej w zakresie wymienionych dyscyplin. Należy przy tym zaznaczyć, że do absolutnie podstawowych zadań Miejskiego Centrum Kultury w Tomaszowie Mazowieckim należeć będzie przygotowanie społeczności lokalnej do aktywnego uczestnictwa w kulturze oraz w życiu społecznym, współtworzenie jej wartości, promocja kultury lokalnej w kraju i zagranicą. Obok Miejskiego Centrum Kultury w naszym mieście funkcjonują ponadto: Muzeum im. Antoniego hr. Ostrowskiego oraz Miejska Biblioteka Publiczna im. Teresy Gabrysiwicz – Krzysztofikowej. Pierwsza z wymienionych instytucji zajmuje się działalnością naukowo – badawczą, wystawienniczą, oświatowo – edukacyjną w zakresie działalności muzealnej związanej z historią miasta

i regionu. Druga jest główną biblioteką publiczną dla miasta Tomaszowa Mazowieckiego i powiatu tomaszowskiego. Zapewnia obsługę biblioteczną, służy zaspokajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelniczych, informacyjnych i naukowych mieszkańców miasta oraz powiatu tomaszowskiego, upowszechnianiu wiedzy i nauki, rozwojowi kultury. Ponadto dba o sprawne funkcjonowanie sieci bibliotecznej, systemu informacyjnego i wymiany między biblioteczną.

Istotną rolę kulturo – twórczą pełnią również inne podmioty - „Galeria Arkady” administrowana przez prywatnego przedsiębiorcę, w historycznym zabytku, którego właścicielem jest Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki, zajmująca się prezentacją twórczości plastycznej artystów z całej Polski, organizowaniem koncertów oraz spotkań autorskich. Na szczególną uwagę zasługuje również Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Prof. Tadeusza Wrońskiego. Szkoła w środowisku lokalnym pełni ważną rolę placówki kulturalnej. Cieszy się wielką popularnością, a jej wyrazem jest duża ilość kandydatów ubiegających się o przyjęcie. Działalnością kulturalną zajmują się także stowarzyszenia, organizacje i towarzystwa społeczne. Wśród najbardziej aktywnych wymienić należy min. Towarzystwo Przyjaciół Tomaszowa Mazowieckiego, które w ramach własnej działalności dba o zachowanie przeszłości historycznej miasta, Stowarzyszenie Amatorów Plastyków, które w ramach współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną i Muzeum organizuje liczne wystawy, wernisaże i plenery, Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych „Trzcina”, organizuje projekty teatralne, przedstawienia i spektakle, Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno – Wychowawcza Jednostka Strzelecka 1002 Tomaszów Mazowiecki –odwołującą się do naszej tradycji narodowej oraz pamięci historyczno – patriotycznej. Podane przykłady nie wyczerpują katalogu działalności kulturalnej organizowanej przez organizacje non – profit, stanowią jedynie mały, przykładowy wycinek tego obszaru.

W wyniku instytucjonalnego i pozainstytucjonalnego organizowania działalności kulturalnej, w ostatnich latach w Tomaszowie Mazowieckim nastąpiło jej ożywienie. Mieszkańcy miasta Tomaszowa Mazowieckiego niezależnie od wieku mogą korzystać z dodatkowych zajęć kulturalno – rozrywkowych. Począwszy od dzieci, młodzieży i osób dorosłych, którzy mogą uczestniczyć w kółkach, warsztatach, wystawach plastycznych i fotograficznych, spektaklach teatralnych oraz koncertach organizowanych przez wyżej wymienione ośrodki kulturalne, a skończywszy na emerytach i rencistach organizujących się w stowarzyszeniach i klubach seniorów.

Obok stale urozmaicanego klimatu dla rozwoju kultury, Tomaszów Mazowiecki i jego okolice, to również atrakcyjne miejsce turystyczne. Miasto jest usytuowane w widłach rzeki Pilicy i Wolbórki, na równinie Piotrkowskiej, sąsiadującej ze wzgórzami Opoczyńskimi, a wchodzącej w skład Wzniesień Południowo – Mazowieckich. Atrakcyjność turystyczną wyznacza pięć przepływających przez nie rzek: Pilica, Wolbórka, Czarna – Bielina, Piasecznica oraz Lubochenka, jak również Lasy Spalskie, na których pograniczu położone jest miasto, a także znajdujący się w pobliżu Zalew Sulejowski. Na atrakcyjność środowiska przyrodniczego Tomaszowa Mazowieckiego i jego okolic wpływają duże kompleksy leśne,

parki krajobrazowe, rzeki i zbiorniki wodne oraz rezerваты przyrody. Ważnym elementem krajobrazu Tomaszowa Mazowieckiego jest rzeka Pilica. Jej silne meandrujące koryto tworzy wiele malowniczych wysp, rozlewisk i zakoli. Jest ona jedną z najszybszych nizinnych rzek Europy, co sprzyja organizowaniu na niej spływów kajakowych. W południowo – wschodniej części Tomaszowa Mazowieckiego znajduje się rezerwat przyrody „Niebieskie Źródła”. Położony jest on w dolinie Pilicy, na jej prawym brzegu, w otulinie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego i zajmuje powierzchnię około 29 ha. Został on utworzony w 1961 roku w celu ochrony krasowych źródeł oraz bogatej fauny i flory. Źródła stanowią dwa wywierzyska oddzielone od siebie wyspą. W każdym pulsuje po kilkanaście minigerzerów. Wytryskująca z nich woda przybiera niebiesko-błękitno - zieloną barwę. Rezerwat jest także ostoją 75 gatunków ptaków. W bezpośrednim sąsiedztwie Rezerwatu „Niebieskie Źródła” znajduje się Skansen Rzeki Pilicy, który ma na celu dokumentowanie i popularyzowanie bogatego dziedzictwa przyrodniczego, historycznego oraz kulturowego Pilicy i jej dopływów. Najnowszy projekt turystyczny Tomaszowa Mazowieckiego nosi nazwę „Tomaszowskiej Okrąglicy” i został oparty na trzech zasobach kulturowych miasta, w skład którego wchodzi: Rezerwat „Niebieskie Źródła”, Skansen Rzeki Pilicy oraz Podziemna Trasa Turystyczna „Groty Nagórzyckie” - pierwszy tego rodzaju obiekt w rejonie centralnej Polski. Najcenniejsze zjawiska i obiekty przyrodnicze okolic Tomaszowa Mazowieckiego chronione są na terenie dwóch parków krajobrazowych: Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz Spalskiego Parku Krajobrazowego, których otuliny zewnętrzne obejmują teren miasta. Uzupełnieniem oferty turystycznej Tomaszowa Mazowieckiego, są liczne ścieżki rowerowe, łączące miasto z okolicznymi atrakcjami turystycznymi. Wśród nich warto wymienić ciąg pieszo – rowerowy o długości 11,3 km, łączący „Niebieskie Źródła” i Skansen Rzeki Pilicy ze Spałą – a także szlak rowerowy im. Zygmunta Goliata przebiegający wokół Zbiornika Sulejowskiego (miejsca dostępne dla żeglarzy i motorowodniaków) o długości 68,5 km. Na uwagę zasługują także schrony kolejowe z czasów II wojny światowej znajdujące się w miejscowości Konewka w okolicy Spały (dawnej letniej rezydencji prezydentów Rzeczypospolitej, również wartej odwiedzenia) oraz Inowłódz – miejscowość z kościółkiem romańskim i odrestaurowanym zamkiem z czasów Kazimierza Wielkiego.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • bogate walory turystyczne i przyrodnicze miasta i okolic • liczne zabytki miejskie • funkcjonowanie punktu informacji turystycznej • różnorodna oferta kulturalna dostosowana do potrzeb różnych grup społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczające zaplecze do obsługi ruchu turystycznego – mała liczba miejsc noclegowych oraz słabo rozwinięta baza gastronomiczna w regionie • brak współpracy międzyinstytucjonalnej

<ul style="list-style-type: none"> wysokie kompetencje kadry kultury dostępność szerokiej oferty zajęć dla dzieci i młodzieży w młodzieżowym domu kultury 	<ul style="list-style-type: none"> brak bazy do realizacji dużych wydarzeń kulturalnych brak jasno zdefiniowanej misji instytucji kultury
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> położenie w centralnej Polsce promocja szlaków turystycznych jako aktywnej formy spędzania czasu wolnego promocja produktów regionalnych w ościennych województwach stypendia artystyczne dla lokalnych twórców organizacja konkursów dotacyjnych na organizację projektów kulturalnych rozwój miejskiego portalu internetowego poświęconego kulturze 	<ul style="list-style-type: none"> konkurencyjna oferta regionów ościennych niewystarczająca promocja produktów regionalnych niedoceniecie roli kultury w procesie edukacji

10. Diagnoza sytuacji społecznej – EDUKACJA

W Tomaszowie Mazowieckim funkcjonują zarówno placówki publiczne jak i niepubliczne. Są one prowadzone przez gminę - miasto Tomaszów Mazowiecki oraz powiat tomaszowski, stowarzyszenia i osoby fizyczne.

Na terenie miasta działa sieć miejskich placówek oświatowo – wychowawczych:

- **Samorządowy Żłobek Nr 1, ul. Strzelecka 14**
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1, ul. J.U. Niemcewicza 50/56**
 - Szkoła Podstawowa nr 13 Pomnik Tysiąclecia Państwa Polskiego, ul. J.U. Niemcewicza 50/56
 - Przedszkole nr 16, ul. J. U. Niemcewicza 50/56
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2, ul. Wiejska 29/31**
 - Szkoła Podstawowa nr 12 im. Jana Pawła II, ul. Wiejska 29/31
 - Przedszkole nr 7, ul. Jałowcowa 6
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 3, ul. Ludwikowska 113/115**
 - Szkoła Podstawowa nr 7, ul. Ludwikowska 113/115
 - Przedszkole nr 9 im. Jana Pawła II, ul. Robotnicza 30
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 4, ul. Leona Witolda May'a 11/13**
 - Szkoła Podstawowa nr 1 im. Aleksandra Kamińskiego, ul. L. W. May'a 11/13

- Przedszkole nr 14, ul. Leona Witolda May'a 6/8
- Przedszkole nr 20, ul. Gen. Władysława Sikorskiego 6A
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 5, ul. Stolarska 21/27**
 - Szkoła Podstawowa nr 8, ul. Stolarska 21/27
 - Przedszkole nr 8, ul. Stolarska 18/20
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 6, ul. Słowackiego 32/42**
 - Szkoła Podstawowa nr 14 im. Orła Białego, ul. Słowackiego 32/42
 - Przedszkole nr 2 im. Marii Kownackiej, ul. Stefana Czarnieckiego 12/14
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 7, ul. Św. Antoniego 43/45**
 - Szkoła Podstawowa nr 11, ul. Św. Antoniego 43/45
 - Przedszkole nr 19, ul. Strzelecka 14
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 8, ul. Gminna 5/9**
 - Szkoła Podstawowa nr 6, ul. Gminna 5/9
 - Przedszkole nr 10, ul. Wąwalska 24
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 9, ul. Jałowcowa 8**
 - Szkoła Podstawowa nr 9 im. ks. Jana Twardowskiego, ul. Jałowcowa 8
 - Przedszkole nr 5, ul. Niska 20A
- **Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 10, al. J. Piłsudskiego 42/46**
 - Szkoła Podstawowa nr 3, im. Józefa Piłsudskiego al. J. Piłsudskiego 42/46
 - Przedszkole nr 11, ul. Fabiarska 51/57
- **Szkoła Podstawowa nr 10 im. Tomaszowskich Olimpijczyków, ul. T. Ostrowskiego 14**

- **Zespół Przedszkolny ul. Warszawska 103 A**
 - Przedszkole nr 17, ul. Warszawska 103 A
 - Przedszkole nr 3, ul. Kombatantów 5
 - Przedszkole nr 12, ul. Kombatantów 1/3

oraz

- 6 niepubliczny żłobków,
- 12 niepublicznych przedszkoli,
- 5 pozostałych szkół podstawowych.

W Tomaszowie Mazowieckim funkcjonują poniżej wymienione szkoły ponadpodstawowe:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Jarosława Dąbrowskiego z siedzibą przy ul. Mościckiego 22/24. Nabór na rok szkolny 2019/2020 był większy niż w latach poprzednich;
- II Liceum Ogólnokształcące im. Stefana Żeromskiego z siedzibą przy ul. Jałowcowej 10. Nabór na rok szkolny 2019/2020 był większy niż w roku szkolnym 2018/2019 o ponad 18%;
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 1 im. Tadeusza Kościuszki (Technikum nr 1) z siedzibą przy ul. Św. Antoniego odnotował wzrost liczby uczniów pomiędzy rokiem szkolnym 2015/2016, a 2019/2020 o prawie 25%;
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 2 im. St. Staszica, w skład którego wchodzi: Technikum nr 2, Zasadnicza Szkoła Zawodowa (działała do roku szkolnego

2016/2017), Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych, Branżowa Szkoła I-go stopnia nr 2 (działa do roku szkolnego 2017/2018). Po spadku liczby uczniów w roku szkolnym 2017/2018 do 383 osób, 2 kolejnych latach odnotowano niewielki wzrost;

- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 3 im. Jana Pawła II z siedzibą przy ul. Legionów 47 w skład, którego wchodzi: Branżowa Szkoła I stopnia nr 3 (działa od roku szkolnego 2017/2018), Technikum nr 3, Policealna Szkoła dla dorosłych (działała do roku szkolnego 2017/2018), Zasadnicza Szkoła Zawodowa. Szkoła odnotowała wzrost liczby uczniów pomiędzy rokiem szkolnym 2015/2016, a 2019/2020 o ponad 16%;
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 6 z siedzibą przy ul. Strefowej 3 w skład, którego wchodzi: Liceum Sztuk Plastycznych oraz Technikum nr 5. Szkoła odnotowała wzrost liczby uczniów pomiędzy rokiem szkolnym 2015/2016, a 2019/2020 o ponad 27%;
- Zespół Szkół Ponadpodstawowych nr 8 z siedzibą przy ul. Nadrzecznej 17/25 w skład, którego wchodzi: III Liceum Ogólnokształcące oraz Technikum nr 6. Szkoła odnotowała wzrost liczby uczniów pomiędzy rokiem szkolnym 2015/2016, a 2019/2020 o ponad 26%;
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy z siedzibą przy ul. Majowej 1/13. W SOSW funkcjonuje szkoła podstawowa, gimnazjum (działo do roku szkolnego 2017/2018), Zasadnicza Szkoła Zawodowa (działała do roku szkolnego 2017/2018) Branżowa Szkoła I stopnia (działa od roku szkolnego 2017/2018), Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy. SOSW odnotował spadek liczby uczniów pomiędzy rokiem szkolnym 2015/2016, a 2019/2020 o ponad 7%;

W Tomaszowie Mazowieckim funkcjonuje również szkolnictwo wyższe, do którego należą: filia Uniwersytetu Łódzkiego z kierunkami: administracja, turystyka i rekreacja, leśnictwo, zarządzanie, podyplomowe studia organizacji i zarządzania eventami), filia Politechniki Radomskiej z kierunkami: transport i elektrotechnika, Wydział Zamiejscowy Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim.

W szkołach podstawowych na terenie miasta funkcjonują świetlice szkolne, które organizują zajęcia dla dzieci przed lekcjami i po ich zakończeniu. Szkoły współpracują z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w zakresie udzielania pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym. Rodziny w szczególnie trudnej sytuacji materialnej, mogą skorzystać z pomocy w formie: stypendium szkolnego i zasiłku szkolnego wypłacanego przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Stypendia szkolne otrzymało w 2015: 929 uczniów, w 2016: 1414 uczniów, w 2017: 989 uczniów, w 2018: 815 uczniów, w 2019: 396 uczniów. Od 2017 zanotowano spadek ilości dzieci i młodzieży otrzymujących stypendia szkolne, co spowodowane jest przede wszystkim niżem demograficznym. Zasiłki szkolne otrzymywała następująca ilość uczniów: 2016: 4 osoby, 2017: 8 osób, 2018: 6 osób, 2018: 10 osób, 2019: 6 osób.

Uczniowie w szkołach podstawowych oraz dzieci uczęszczające do przedszkoli mają możliwość skorzystania z posiłków na stołówkach. Dzieci z rodzin o niższym statusie

materialnym obejmowane są pomocą przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w formie dofinansowania posiłków w ramach realizacji wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc gminy w zakresie dożywiania”.

Z roku na rok w samorządowych, publicznych szkołach i przedszkolach zwiększa się liczba uczniów niepełnosprawnych, którzy mają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Są to uczniowie: niesłyszący, słabosłyszący, słabowidzący, niepełnosprawni ruchowo, z afazją, niepełnosprawni intelektualnie, z autyzmem, zespołem Aspergera czy też z niepełnosprawnościami sprzężonymi. Dla nich opracowuje się Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny oraz organizuje, oprócz kształcenia ogólnego, zajęcia specjalistyczne: rewalidacyjne, logopedyczne, inne wynikające z pomocy psychologiczno-pedagogicznej (np. dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne), a także dostosowuje się wymagania oraz treści programowe do potrzeb i możliwości. Stosuje się również indywidualizację w trakcie bieżącej pracy z uczniem oraz dostosowuje się warunki przeprowadzania egzaminów zewnętrznych.

Do potrzeb uczniów niepełnosprawnych, w tym ruchowo, dostosowano placówki: Szkołę Podstawową nr 1, Szkołę Podstawową nr 9, Przedszkole nr 17 oraz Przedszkole nr 20. Z kolei zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze prowadzone są w Ośrodku Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych dla trzech grup organizacyjnie przypisanych do Szkoły Podstawowej nr 3 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 10. Objęte są nimi dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim. Dzieci te przede wszystkim uczą się i przygotowują do funkcjonowania w społeczeństwie.

Na rzecz dzieci i młodzieży działają w Tomaszowie Mazowieckim również Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, która zajmuje się diagnozą, terapią, profilaktyką, orzecznictwem i doradztwem zawodowym oraz prowadzi warsztaty i prelekcje dla nauczycieli i rodziców min. dotyczących specyficznych trudności w nauce, a dla uczniów na temat przeciwdziałania zachowaniom agresywnym, czy radzenia sobie ze stresem.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• zróżnicowana i adekwatna do potrzeb sieć szkół podstawowych i ponadpodstawowych• liczba miejsc w przedszkolach publicznych dostosowana do potrzeb rodziców; możliwość przyjęcia dzieci 2,5-letnich w przypadku wolnej liczby miejsc• oddziały integracyjne, rewalidacyjne i specjalne pozwalające na wspomaganie dzieci w placówkach	<ul style="list-style-type: none">• ograniczona liczba specjalistów w szkołach, w szczególności psychologów• ograniczone środki finansowe• nieadekwatna do potrzeb edukacja dzieci i młodzieży na rzecz wsparcia seniorów• mało widoczna działalność szkolnych kół wolontariatu

<p>oświatowych na różnych etapach edukacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • specjalistyczna pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana przez placówki oświatowe • działalność szkół i przedszkoli w zakresie profilaktyki zdrowia • działalność Ośrodka Szkolno – Wychowawczego • działalność Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej • wykwalifikowana kadra pedagogiczna w zakresie kształcenia ogólnego oraz pedagogiki specjalnej • współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie ochrony praw dziecka 	
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez wspieranie uczniów o niskim statusie materialnym (stypendia) • możliwość rozbudowania ofert zajęć pozalekcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • niż demograficzny • częste reformy edukacji, w tym dynamika zmian w zakresie kształtowania polityki oświatowej państwa

11. Diagnoza sytuacji społecznej – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Miejska Rada Działalności Pożytku Publicznego w Tomaszowie Mazowieckim została powołana w 2009 roku jako pierwsza w województwie łódzkim. Ustawa z 24 kwietnia 2003 o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie precyzuje obowiązki Rady. Artykuł 41 i wskazuje, że do obowiązków rady należą:

- opiniowanie projektów strategii rozwoju odpowiednio powiatów lub gmin;
- opiniowanie projektów uchwał i aktów prawa miejscowego dotyczących sfery zadań publicznych, o której mowa w art. 4, oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3, w tym programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3;
- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących funkcjonowania organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w artykuł 3 ust. 3;
- udzielanie pomocy i wyrażanie opinii w przypadku sporów między organami administracji publicznej a organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3;

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

- wyrażanie opinii w sprawach dotyczących zadań publicznych, w tym zlecenia tych zadań do realizacji przez organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, oraz w sprawach rekomendowanych standardów realizacji zadań publicznych.

Rada Pożytku w Tomaszowie Mazowieckim jest symbolem dobrych praktyk, naśladowanych nie tylko w województwie łódzkim, ale i na terenie całego kraju. W trwającej obecnie V kadencji, Tomaszowska Rada nadal jest powodem do dumy dla mieszkańców i władz Tomaszowa Mazowieckiego, jest doceniana i zapraszana do udziału w forach ogólnopolskich. W skład Rady wchodzi przedstawiciele sektora organizacji pozarządowych.

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty niebędące jednostkami sektora finansów publicznych i których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku – zgodnie z pkt. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Organizacje są jednym z ważniejszych podmiotów w Tomaszowie Mazowieckim działającym na rzecz społeczności lokalnej. Aktywnie na terenie miasta działa około 100, ponad 20 posiada status organizacji pożytku publicznego. Dokumentem określającym cel, zasady i formy współpracy jest roczny Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Współpraca ta odbywa się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności.

Ogłaszane cyklicznie otwarte konkursy ofert na wsparcie zadań publicznych z różnych zakresów pozwalają na wsparcie finansowe organizacji pozarządowych działających na terenie miasta. Poniższa tabela przedstawia wysokość przyznanych organizacjom pozarządowym w latach 2015 – 2019 dotacji w podziale na poszczególne obszary współpracy międzysektorowej.

Obszary współpracy	2015	2016	2017	2018	2019
pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób	193 400,00	312 180,00	215 200,00	270 000,00	309 844,00
wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej	136 830,00	139 330,00	154 620,00	170 640,00	182 300,00
podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej	8 000,00	14 000,00	6 000,00	18 000,00	20 000,00
działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym	20 000,00	54 000,00	56 000,00	60 000,00	72 700,00
nauka i szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie	34 000,00	0,00	0,00	0,00	34 000,00
wypoczynek dzieci i młodzieży (działalność na rzecz dzieci)	140 000,00	133 210,00	155 900,00	175 000,00	188 000,00

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	33 500,00	30 000,00	34 000,00	27 000,00	24 260,00
wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej oraz turystyka i krajoznawstwo	936 000,00	887 000,00	946 200,00	1 107 000,00	1 493 400,00
porządek i bezpieczeństwo publiczne	10 000,00	10 000,00	3 000,00	3 000,00	0,00
przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	410 000,00	340 460,00	361 000,00	380 000,00	420 000,00
Działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechnienia ochrony praw dziecka	0,00	0,00	0,00	0,00	2 000,00

Tabela nr 20 Wysokość dotacji przyznanych w trybie otwartych konkursów ofert z podziałem na obszary współpracy

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Spraw Społecznych i Promocji Zdrowia Urzędu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego

Najważniejszym wydarzeniem promującym efekty pracy III sektora jest Piknik Organizacji Pozarządowych „Lokalni Niebanalni”. W 2020 odbył się po raz 13. Piknik jest doskonałą okazją do prezentacji oferty podmiotów działających w sferze pożytku publicznego, w tym również grup nieformalnych. Pozwala to na integrację środowiska pozarządowego i wymianę doświadczeń. Jest też odpowiedzią na potrzebę współpracy międzysektorowej.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • duża liczba organizacji pozarządowych działających w różnych sferach działalności pożytku publicznego • funkcjonowanie Miejskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego • dostępność informatora o aktualnie działających podmiotach iii sektora • aktualizowany program współpracy z organizacjami pozarządowymi odpowiadający na wskazane potrzeby społeczności lokalnej • prowadzenie przez urząd miasta strony internetowej dotyczącej organizacji pożytku publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> • niska aktywność w pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych • brak organizacji pozarządowej koordynującej działania w obszarze wolontariatu • niedostateczna wiedza mieszkańców na temat działań III sektora • mało aktywna autopromocja organizacji

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

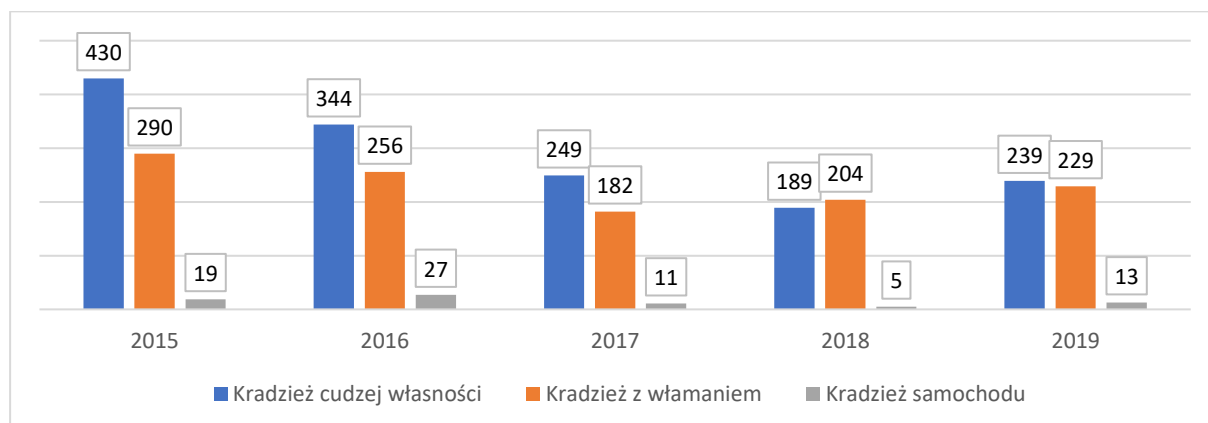
<ul style="list-style-type: none"> • coroczny piknik „Lokalni Niebanalni” promujący podmioty pożytku publicznego • roczne programy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego • udział organizacji w przedsięwzięciach i akcjach organizowanych przez samorząd • udział w konsultacjach społecznych w ramach współpracy z samorządem • udział w projektach unijnych • wsparcie samorządu w zakresie udostępniania podmiotom infrastruktury poprawiającej funkcjonowanie i zapewniającej działalność 	
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • zaufanie społeczności lokalnej do działań prowadzonych przez organizacje pozarządowe • możliwość pozyskania środków zewnętrznych • wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych działających na rzecz społeczności lokalnej • rosnąca liczba organizacji pozarządowych • rosnąca aktywność społeczna mieszkańców • szkolenia, warsztaty dla liderów organizacji pozarządowych • wsparcie doradców • przygotowanie następców - liderów • opracowanie schematów współpracy z organizacjami pozarządowymi dla rozwiązywania problemów społecznych • współpraca między organizacjami 	<ul style="list-style-type: none"> • małe zainteresowanie młodzieży wolontariatem na rzecz społeczności lokalnej • brak współpracy międzysektorowej wśród organizacji III sektora • zmniejszenie przez samorząd dotacji na działania organizacji pozarządowych • rozbudowa biurokracji (w tym RODO, księgowość) • obciążenia finansowe związane z prowadzeniem księgowości (obsługa i koszty)

12. Diagnoza sytuacji społecznej – BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Bezpieczeństwo publiczne to ogół warunków i instytucji chroniących obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych. Obowiązek ochrony bezpieczeństwa publicznego spoczywa na wszystkich organach państwowych, społecznych i na obywatelach.

Wysoki poziom bezrobocia, osłabienie więzi społecznych, oraz marginalizacja grup społecznych to jedne z wielu czynników, które zagrażają bezpieczeństwu publicznemu. Wśród instytucji, które zapewniają bezpieczeństwo publiczne mieszkańcom miasta Tomaszowa Mazowieckiego należy wymienić: Komendę Powiatową Policji, Straż Miejską, Sąd Rejonowy, Komendę Powiatową Straży Pożarnej. Głównym zadaniem realizowanym przez Komendę Powiatową Policji i Straż Miejską jest ochrona życia i zdrowia ludzi, mienia oraz bezpieczeństwa i porządku publicznego, poprzez min. wykrywanie przestępstw i wykroczeń, ściganie ich sprawców.

Z danych przekazanych przez Komendę Powiatową Policji w Tomaszowie Mazowieckim wynika, że globalnie liczba popełnionych przestępstw w latach 2015 – 2019 spadła. Tylko w niektórych kategoriach wykroczeń odnotowano wzrost. Dane przedstawiają poniższe wykresy.

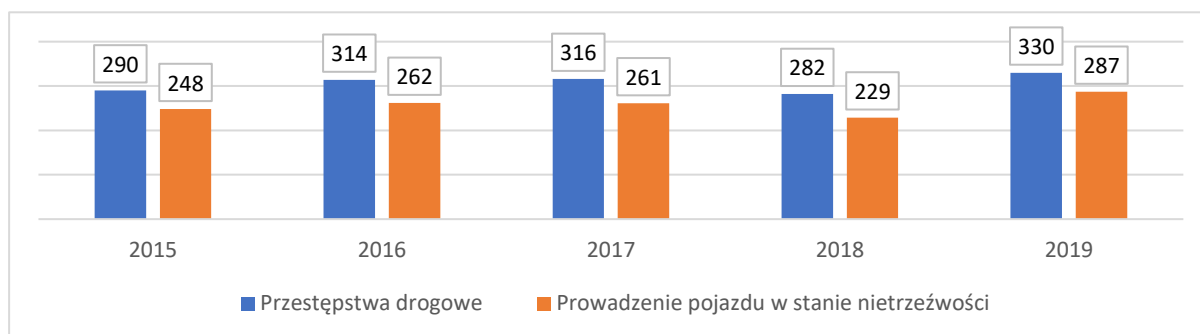

Wykres nr 31 Liczba kradzieży z podziałem na kategorie

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

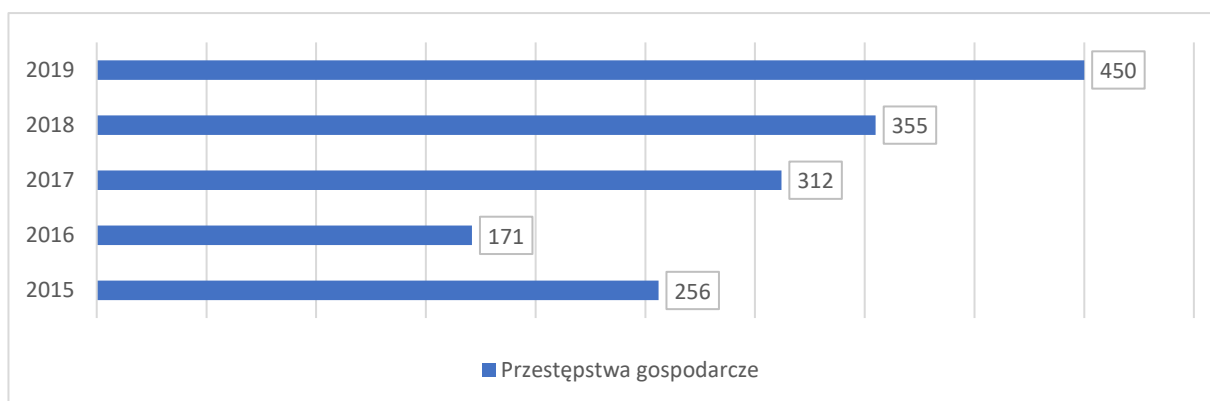
Niebezpiecznym zjawiskiem jest wzrost przestępstw popełnianych przez kierowców. W latach 2015 – 2019 najczęściej przestępstw popełniono w 2019 – 330. 287 osób prowadziło pojazd w stanie nietrzeźwości.

Wykres nr 32 Liczba przestępstw w ruchu drogowym

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim

Znacząco wzrosła liczba popełnianych przestępstw gospodarczych – o ponad 40%.

Wykres nr 33 Liczba przestępstw gospodarczych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim

Z innych wykroczeń odnotowano m.in.:

Wykroczenie	2015	2016	2017	2018	2019
Przeciwko porządkowi publicznemu	87	91	55	58	60
Przeciwko instytucjom	43	42	51	35	19
Przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia	23	38	27	19	22
Przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji	224	291	547	464	555
Przeciwko osobie	17	18	7	14	4
Przeciwko zdrowiu	1	0	1	0	0
Przeciwko mieniu	576	473	409	427	515

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Przeciwko obyczajności publicznej	85	108	73	55	46
-----------------------------------	----	-----	----	----	----

Tabela nr 21 Liczba przestępstw innych

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim

Aby zwiększyć bezpieczeństwo mieszkańców w październiku 2016 r. rozpoczęto prace projektowe nad odbudową systemu monitoringu miejskiego. Podjęto wówczas decyzje o stworzeniu nowoczesnego systemu, który w kolejnych latach był rozbudowywany o nowe punkty. W październiku 2017 rozpoczął działanie nowoczesny system monitoringu miejskiego w oparciu o sieć światłowodową i radiową. Oddano do użytku 11 kamer zlokalizowanych w ścisłym centrum miasta. W latach 2018 – 2020 w kolejnych lokalizacjach miasta zamontowano kolejnych 89 kamer obrotowych i stałopozycyjnych.

Prowadzone są też programy w szkołach zmierzające do zwiększenia bezpieczeństwa dzieci i młodzieży i ich rodzin

Rok	Nazwa programu	Liczba uczestników
2016	Bezpieczne wakacje	475
	Bezpieczne ferie	321
2017	Kręci mnie bezpieczeństwo przez cały rok szkolny	2452
	Bezpieczne ferie	350
	Bezpieczne wakacje	602
2018	Pierwsza pomoc	102
	Bezpieczne ferie	771
	Dziecko widoczne na drodze	361
	Czad i ogień. Obudź czujność	2704
2019	Bezpieczne ferie	1943
	Bezpieczne wakacje	2470
	Czad i ogień. Obudź czujność	1905

Tabela nr 22 Programy przeprowadzane w szkołach

Źródło danych: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim

W latach 2018 – 2020 funkcjonariusze Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Tomaszowie Mazowieckim realizowali program Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi „Piesi i rowerzyści”. W ramach tego programu prowadzono wzmożone kontrole kierujących oraz pieszych, a także działania prewencyjne, w trakcie których przekazywano kamizelki oraz inne elementy odblaskowe, oświetlenie rowerowe ora prowadzono spotkania edukujące społeczeństwo w tym dzieci i młodzież szkolną.

Programy profilaktyczne 2016 – 2020:

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

- w roku szkolnym 2016/2017 w szkołach zrealizowano 17 programów profilaktycznych dla 3798 dzieci,
- w roku szkolnym 2017/2018 w szkołach zrealizowano 9 programów profilaktycznych dla 1150 dzieci,
- w roku szkolnym 2018/2019 w szkołach zrealizowano 24 programów profilaktycznych dla 4260 dzieci,
- w roku szkolnym 2019/2020 w szkołach zrealizowano 14 programów profilaktycznych dla 2920 dzieci.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • spadek przestępczości na terenie miasta • spadek przestępczości wśród nieletnich • ścisła współpraca podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w mieście i tworzenie i realizacja programów profilaktycznych, mających na celu ograniczenie negatywnych zjawisk • regularne zwiększenie bezpieczeństwa poprzez rozszerzenie sieci monitoringu 	<ul style="list-style-type: none"> • zbyt mała liczba funkcjonariuszy i pracowników zatrudnionych w sferze publicznej • niewystarczające nakład finansowe na bezpieczeństwo publiczne
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie i realizacja programów profilaktycznych dotyczących bezpieczeństwa publicznego • edukacja na rzecz bezpieczeństwa wśród lokalnej społeczności oraz pogadanki dla dzieci i młodzieży • pozyskiwanie środków na rozbudowę systemów monitoringu miasta • podnoszenie skuteczności działania służb i instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, eliminowanie przyczyn i źródeł zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> • akty wandalizmu ze strony społeczeństwa skierowane na urządzenia użyteczności publicznej oraz mienia • obojętność społeczeństwa na występujące akty wandalizmu • niewystarczająca świadomość zagrożeń i lekceważenie zasad bezpieczeństwa • wzrost przestępstw w ruchu drogowym

13. Diagnoza sytuacji społecznej TRANSPORT PUBLICZNY, ELEKTROMOBILNOŚĆ, BARIERY W PRZEMIESZCZANIU SIĘ

Na terenie Tomaszowa Mazowieckiego komunikację publiczną obsługują autobusy miejskie, autobusy międzymiastowe oraz kolej. W samym mieście funkcjonuje jedynie komunikacja autobusowa prowadzona przez spółkę miejską - Miejski Zakład Komunikacyjny w Tomaszowie Mazowieckim sp. z o. o. W odległości 3 km od centrum miasta znajduje się dworzec kolejowy PKP i autobusowy PKS. Międzymiastowa komunikacja autobusowa, oprócz krajowych tras, obsługuje także połączenia powiatowe (Wielka Wola, Czerniewice, Żelechlinek, Będków) oraz wojewódzkie (Opoczno, Gapinin, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Łódź, Wieluń i Piotrków Trybunalski).

Zgodnie z wynikami diagnozy przeprowadzonej na potrzeby opracowania strategii rozwoju miasta, infrastruktura drogowa i komunikacja publiczna wymagają usprawnienia. Według mieszkańców największą wadą gminy miejskiej jest zła jakość infrastruktury drogowej, niska dostępność komunikacyjna, niesatysfakcjonująca siatka połączeń komunikacyjnych między gminami.

Miasto Tomaszów Mazowiecki, w ramach perspektywy finansowej 2014-2020, zrealizowało w 2017 roku zakup 20 autobusów w ramach projektu inwestycyjnego „Zakup niskoemisyjnego taboru publicznego transportu zbiorowego w Tomaszowie Mazowieckim wraz z infrastrukturą towarzyszącą”, natomiast MZK Sp. z o.o. zrealizował w tym samym czasie zakup pięciu pojazdów w ramach projektu „Niskoemisyjne autobusy hybrydowe wraz z zapleczem technicznym do ich obsługi elementami nowoczesnego systemu transportu zbiorowego w Tomaszowie Mazowieckim”.

Tomaszów Mazowiecki charakteryzuje się stosunkowo korzystnymi wskaźnikami rozwoju systemu ścieżek rowerowych. W roku 2018 miasto oferowało 27,4 km dróg dla rowerów. Problemem w zakresie rozwoju infrastruktury rowerowej jest niekorzystne skomunikowanie ścieżek rowerowych. Na terenie miasta zarząd dróg jest rozproszony i niejednolity, co wynika z przynależności pasów drogowych do różnych podmiotów zarządczych.

Gmina Miasto Tomaszów Mazowiecki objęta została również projektem „Budowa Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej” Etap II oraz Etap III. Projekt „Budowa Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej Etap II” realizowany był od 01.01.2016 r. do 31.03.2020 r. Celem bezpośrednim projektu była poprawa dostępności transportowej województwa łódzkiego poprzez rozszerzenie działalności przewozowej Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej Sp. o.o. na obszarze województwa.

Samorządy podejmują szereg działań związanych z dostosowywaniem przestrzeni publicznej, w tym budynków użyteczności publicznej, do potrzeb wszystkich mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem osób z niepełnosprawnościami. Działania te wynikają m.in. z zapisów programu Dostępność Plus. Celem wspomnianego programu jest zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr, usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach. Nacisk kładzie się na dostosowanie przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli.

ANALIZA SWOT

Czynniki wewnętrzne	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • dostępność ścieżek rowerowych • zakup autobusów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością • przyznanie bezpłatnych przejazdów komunikacją miejską dla mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego posiadających Kartę Tomaszowianina • wprowadzenie do ruchu 25 nowoczesnych, 12-metrowych autobusów hybrydowych • nowy układ tras linii oraz rozkłady jazdy zakładające zwiększenie wykonywanej pracy eksploatacyjnej • odjazdy różnych linii na głównych ciągach komunikacyjnych, powodująca znaczne ułatwienie i usprawnienie możliwości poruszania się po Tomaszowie Mazowieckim komunikacją miejską • monitoring w autobusach 	<ul style="list-style-type: none"> • niedostosowanie stanowisk obsługi petentów do osób poruszających się na wózkach inwalidzkich • niedostosowanie przystanków komunikacji publicznej • brak odpowiedniego wykończenia nawierzchni podłóg czy schodów • brak oznaczeń kontrastowych w budynkach użyteczności publicznej • brak miejsc postojowych dla osób z niepełnosprawnościami na parkingach przy budynkach użyteczności publicznej
Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • działania informacyjne dot. osób z niepełnosprawnością skierowane do społeczeństwa • przygotowanie pracowników wszystkich jednostek organizacyjnych UM do kontaktów z osobami z różnymi niepełnosprawnościami • parkingi Bike&Ride 	<ul style="list-style-type: none"> • wykluczenie osób z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami z życia społecznego miasta • niskie częstotliwości kursowania

II. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

CEL GŁÓWNY STRATEGII

Głównym celem strategicznym „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021-2030” jest:

Poprawa jakości życia mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego poprzez wdrażanie rozwiązań zmniejszających skalę ubóstwa, wzmacniających bezpieczeństwo, ułatwiających codzienne funkcjonowanie.

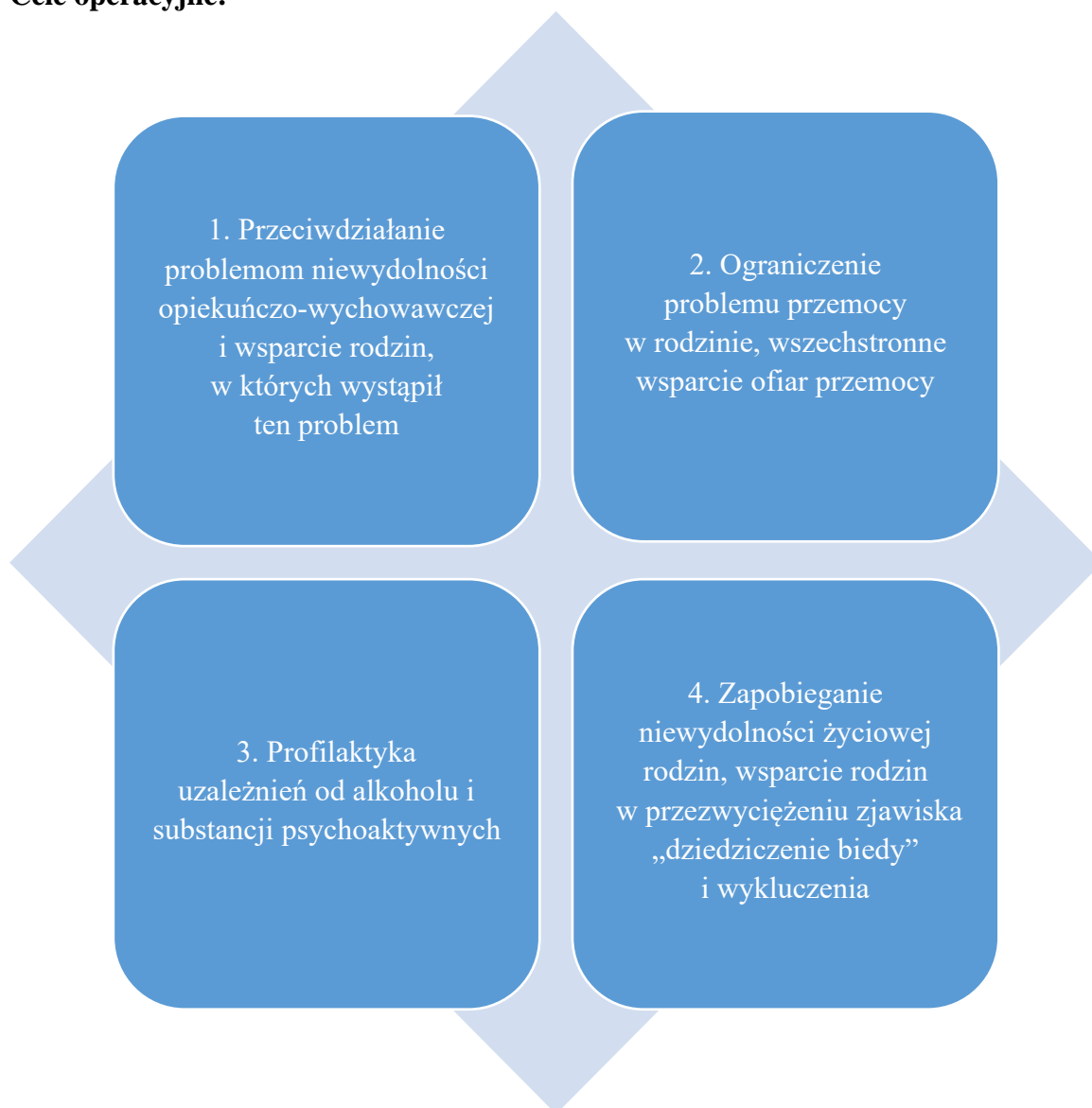
OBSZARY PRIORYTETOWE

Po przeanalizowaniu części diagnostycznej, zwracając uwagę na problemy lokalne, wybrano następujące obszary priorytetowe:

1. Obszar RODZINA - Wsparcie i pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej

Cele operacyjne:

Cel operacyjny 1.1. Przeciwdziałanie problemom niewydolności opiekuńczo – wychowawczej i wsparcie rodzin, w których wystąpił ten problem

Planowane działania:

- prowadzenie systematycznej diagnozy problemów i deficytów w zakresie roli opiekuńczo – wychowawczej, zaniedbań względem dzieci oraz oceny sytuacji dziecka w rodzinie;
- prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami, w których występują problemy opiekuńczo – wychowawcze służącej utrzymaniu dziecka w rodzinie;

- zapewnienie nieodpłatanej pomocy specjalistycznej, przede wszystkim: psychologicznej, prawnej itp.;
- współpraca w zakresie organizacji dzieciom i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych różnych form wypoczynku, w tym wyjazdów wakacyjnych;
- podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych pracowników MOPS;
- organizowanie i finansowanie dożywiania dla dzieci i młodzieży w trakcie nauki i zajęć pozalekcyjnych;
- pomoc w rozwiązywaniu bieżących problemów opiekuńczo - wychowawczych;
- współpraca z placówkami oświatowymi, sądem i innymi instytucjami zajmującymi się pracą z rodziną.

Cel operacyjny 1.2. Ograniczenie problemu przemocy w rodzinie, wszechstronne wsparcie ofiar przemocy

Planowane działania:

- organizowanie działań informacyjnych, służących podnoszeniu świadomości społeczności lokalnej w zakresie przemocy w rodzinie;
- prowadzenie specjalistycznego poradnictwa: psychologicznego i prawnego;
- podnoszenie kompetencji pracowników MOPS w zakresie diagnozowania i profilaktyki przemocy w rodzinie, szczególnie wobec dzieci;
- dalsze rozwijanie współpracy lokalnych partnerów w ramach Zespołu interdyscyplinarnego;
- zapewnienie miejskiego systemu ochrony ofiar przemocy z uwzględnieniem bezpiecznego schronienia (mieszkania chronione, ośrodek interwencji kryzysowej);
- udzielanie informacji, w tym za pomocą środków masowego przekazu na temat miejsc, gdzie mogą uzyskać pomoc ofiary przemocy.

Cel operacyjny 1.3. Profilaktyka uzależnień od alkoholu i substancji psychoaktywnych

Planowane działania:

- zapewnienie pomocy materialnej dla rodzin, które ze względu na uzależnienie itp. znajdują się w trudnej sytuacji życiowej;
- realizowanie programów i projektów, służących ograniczeniu problemów uzależnienia w rodzinach;
- zapewnienie wsparcia psychologa w zakresie profilaktyki uzależnień;
- podejmowanie inicjatyw z zakresu zapobiegania uzależnieniom;
- organizowanie szkoleń, spotkań z zakresu profilaktyki uzależnień;
- rozszerzenie oferty poradnictwa specjalistycznego w zakresie różnych rodzajów uzależnień;
- współpraca instytucji w zakresie monitorowania miejsc spożywania alkoholu.

Cel operacyjny 1.4. Zapobieganie niewydolności życiowej rodzin, w tym wsparcie rodzin w przezwycięzeniu zjawiska „dziedziczenie biedy” i wykluczenia

Planowane działania:

- systematyczne analizowanie przyczyn ubóstwa i skali tego problemu na terenie miasta,
- praca socjalna i inne działania aktywizujące, zmierzające do zaangażowania osób w rodzinach dotkniętych wykluczeniem w działania niwelujące to zjawisko;
- wdrażanie specjalistycznej pracy z rodziną zmierzającej do ograniczania dziedziczenia biedy;
- podnoszenie kompetencji w zakresie racjonalnego gospodarowania ograniczonymi środkami finansowymi, planowaniu przyszłości rodziny, instruowanie w prowadzeniu gospodarstwa domowego (np. przez pracowników socjalnych i asystentów rodziny);
- wszechstronne wsparcie rodzin wielodzietnych, zgodnie z ich potrzebami materialnymi;
- organizowanie we współpracy z innymi podmiotami/ organizacjami społecznymi stałej pomocy rzeczowej itp. mającej na celu zabezpieczenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin w ubóstwie, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci;
- organizowanie doraźnej pomocy materialnej w przypadku zdarzeń losowych, sytuacji kryzysowych itp.;
- zapewnienie ciągłości poradnictwa specjalistycznego (socjalnego, psychologicznego i prawnego);
- motywowanie rodzin/osób do zmiany stylu życia;
- organizowanie spotkań i imprez propagujących zdrowy styl życia, wolny od alkoholu i środków psychoaktywnych.

2. Obszar SENIORZY – Rozwój lokalnego systemu wsparcia osób starszych

Cele operacyjne:

Cel operacyjny 2.1. Rozwój środowiskowych usług opiekuńczych

Planowane działania:

- monitorowanie zapotrzebowania mieszkańców miasta w podeszłym wieku (w tym samotnych, długotrwale chorych) na usługi opiekuńcze;
- rozwijanie usług opiekuńczych w oparciu o zasoby MOPS, ale także organizacje pozarządowe;
- zapewnienie lepszego dostępu do opieki pielęgniarstwa w domu pacjenta;
- zapewnienie lepszego dostępu do specjalistów;

- realizacja projektów, służących zapewnieniu usług opiekuńczych współfinansowanych ze środków zewnętrznych;
- pomoc seniorom w bieżącym codziennym życiu osób starszych i niepełnosprawnych (zapewnienie opiekunek, wolontariuszy, pomocy sąsiedzkiej);
- zapewnienie dożywania seniorów samotnych, mających trudności w poruszaniu;
- aktywizacja ruchowa seniorów poprzez zapewnienie oferty zajęć ruchowych i rehabilitacyjnych;
- utworzenie nowych miejsc świadczenia usług społecznych na rzecz seniorów (np. domów opieki dziennej, Klubów Seniora itp.);
- podejmowanie inicjatyw lokalnych na rzecz seniorów;
- współpraca z instytucjami, organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych.

Cel operacyjny 2.2. Zwiększenie integracji osób starszych ze społecznością lokalną

Planowane działania:

- inicjowanie wolontariatu senioralnego;
- wpieranie lokalnych organizacji senioralnych;
- wzmocnienie i wsparcie reprezentacji seniorów (Miejskiej Rady Seniorów);
- organizowanie innych form terapii na świeżym powietrzu;
- dalsza możliwość wsparcia społecznego poprzez udział seniorów w Środowiskowych Domach Samopomocy;
- organizowanie imprez integracyjnych, spotkań z seniorami.

Cel operacyjny 2.3. Poprawa stanu zdrowia osób starszych

Planowane działania:

- organizowanie cyklicznych akcji profilaktycznych skierowanych do osób starszych;
- zapewnienie specjalistycznego wsparcia w przypadku osób z demencją, chorobami otępiennymi, Choroba Alzheimera itp.;
- specjalistyczne wsparcie członków rodzin seniorów chorych na ww. choroby np. grupy wsparcia, opieka wytchnieniowa;
- kontynuowanie obecnych i wdrażanie nowych form teleopieki dla seniorów;
- finansowanie i organizowanie zajęć ruchowych, rekreacyjnych przeznaczonych dla seniorów, w tym organizowanych w plenerze (np. marsze nordic walking, gimnastyka);
- wykorzystanie funduszy pomocowych (w tym środków UE, funduszy norweskich, programów rządowych itp.) do poprawy usług zdrowotnych na rzecz seniorów;
- korzystanie z szerokiej oferty edukacyjnej i kulturalnej dla seniorów w ramach uczestnictwa w DDP, Klubach Seniora i działalności stowarzyszeń senioralnych.

Cel operacyjny 2.4. Poprawa bezpieczeństwa osób starszych

Planowane działania:

- analiza rekomendacji seniorów dotyczących ich propozycji poprawy bezpieczeństwa (np. poprawa oświetlenia, częstsze patrole, ograniczenia prędkości na uliczkach osiedlowych, zgłaszanie Miejskiej Radzie Seniorów itp.);
- organizowanie spotkań, służących poprawie bezpieczeństwa seniorów (jak nie stać się ofiarą kradzieży, podstawy samoobrony, bezpieczeństwo w Internecie itp.);
- propagowanie informacji na temat bezpieczeństwa seniorów (telefony instytucji, procedury postępowania, porady itp.);
- wpieranie inicjatywy służących poprawie bezpieczeństwa seniorów korzystających z przejść dla pieszych, ścieżek rowerowych itp.;
- organizowanie akcji informacyjnych dla seniorów, dotyczących bezpieczeństwa seniorów w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych (np. klęsk żywiołowych, epidemii itp.);
- udział w akcji dla seniora ostrzegającej przed oszustwami;
- udzielanie telefonicznego wsparcia seniorom w sytuacjach kryzysowych;
- wspieranie inicjatyw służących poprawie bezpieczeństwa seniorów podczas trwania pandemii koronawirusa lub innych sytuacji kryzysowych.

3. Obszar DZIECI I MŁODZIEŻ – Wsparcie rozwoju i wyrównywania szans dla dzieci i młodzieży

Cele operacyjne:

Cel operacyjny 3.1. Zapewnienie atrakcyjnej oferty aktywnego i konstruktywnego spędzania wolnego czasu, rozwijanie talentów i uzdolnień

Planowane działania:

- tworzenie i rozwój sieci placówek edukacyjnych, kulturalnych, placówek wsparcia dziennego dzieci i młodzieży itp.;

- zwiększanie dostępności bazy już istniejącej, wzmocnienie roli świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych oraz organizacja czasu wolnego (boiska, miejsca zabaw, kluby, świetlice, zajęcia pozaszkolne), tworzenie nowych obiektów;
- wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci poprzez podniesienie poziomu oferty edukacyjnej (zajęcia dodatkowe, nowoczesny sprzęt i pomoce dydaktyczne);
- współpraca z Domami Kultury, organizacjami pozarządowymi.

Cel operacyjny 3.2. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy rówieśniczej, w tym pomoc dla młodych osób uzależnionych

Planowane działania:

- przeprowadzenie diagnozy problemu uzależnień i przemocy rówieśniczej wśród uczniów szkół z terenu miasta;
- organizowanie zajęć opiekuńczo – wychowawczych, socjoterapeutycznych oraz pozalekcyjnych i pozaszkolnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem uzależnień;
- realizacja w placówkach szkolnych programów edukacyjnych adresowanych do rodziców mających na celu zaangażowanie ich w oddziaływania profilaktyczne wobec dzieci i młodzieży;
- kontynuowanie działań edukacyjnych z zakresu profilaktyki dla młodzieży, rodziców, nauczycieli;
- zapewnienie dostępu do profesjonalnej pomocy dla osób uzależnionych od narkotyków;
- organizowanie na terenie szkół i innych placówek realizujących pracę z dziećmi i młodzieżą programów profilaktycznych i edukacyjnych, imprez, spektakli, konkursów dotyczących różnych rodzajów środków uzależniających;
- kontrola punktów sprzedaży napojów alkoholowych;
- wspieranie działań dotyczących promocji zdrowego życia m. in. poprzez tworzenie dzieciom i młodzieży warunków do trzeźwego i zdrowego stylu życia (organizowanie miejsc do uprawiania sportu, zagospodarowanie im wolnego czasu poprzez uczestnictwo w zawodach sportowych, różnych formach rekreacji);
- udział w ogólnopolskich i lokalnych akcjach i kampaniach z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i przemocy, w szczególności wśród dzieci i młodzieży;
- kontynuowanie wsparcia psychologicznego dla dzieci i młodzieży z symptomami uzależnienia oraz doświadczających przemocy ze strony rówieśników;
- współpraca z KPP – organizowanie spotkań, szkoleń z zakresu przemocy i uzależnień.

Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie zaangażowania młodych na rzecz miasta, w tym działania międzypokoleniowe oraz wolontariat młodzieżowy

Planowane działania:

- tworzenie i wspieranie szkolnych klubów wolontariusza, centrum wolontariatu młodzieżowego itp.;
- animacja w środowisku młodzieży szkolnej, wyszukiwanie osób z inicjatywami, liderów młodzieżowych;
- podnoszenie kompetencji i praktycznych umiejętności młodych osób z zakresu podejmowania inicjatyw społecznych;
- skoordynowanie przedstawicieli lokalnych organizacji z młodzieżą szkolną, w celu przedstawienia czym organizacje się zajmują, jakiej pomocy oczekują itp.;
- wsparcie inicjatywnej roli Młodzieżowej Rady Miasta (zgłaszanie przez Radę pomysłów na działania na rzecz miasta i mieszkańców);
- pomoc w pozyskaniu przez młodzież środków na realizację własnych inicjatyw społecznych, artystycznych, kulturalnych, ekologicznych itp.;
- wprowadzenie do programu współpracy Miasta z organizacjami priorytetu dotyczącego wsparcia inicjatyw młodzieżowych;
- prowadzenie lekcji na temat III Sektora, ekonomii społecznej, w tym wizyty w organizacjach, spotkania z liderami organizacji, dobre praktyki akcji społecznych itp.;
- realizacja projektów i programów mających na celu zwiększenia aktywności społecznej młodzieży;
- wsparcie finansowe i pozafinansowe organizacji młodzieżowych działających na terenie miasta.

Cel operacyjny 3.4. Wsparcie dzieci i młodzieży ze szczególnymi potrzebami, w tym z deficytami rozwojowymi. Pomoc dzieciom i młodzieży w sytuacjach kryzysowych

Planowane działania:

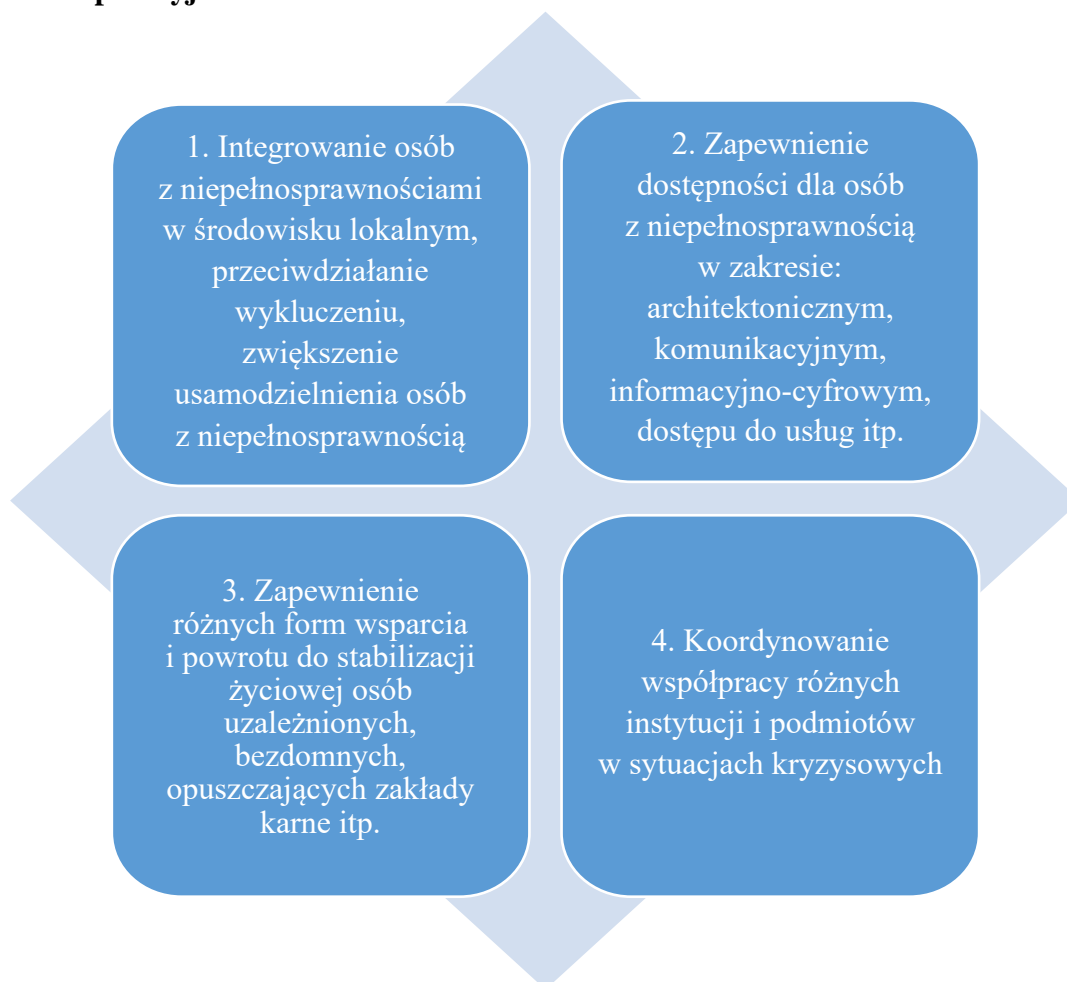
- prowadzenie specjalistycznych diagnoz, konsultacji itp. w zakresie deficytów rozwojowych dzieci i młodzieży;
- zapewnienie dzieciom i rodzicom różnorodnych, możliwie łatwo dostępnych form wsparcia ze strony specjalistów w ww. zakresie;
- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej, nauczycieli itp. na temat ww. problemów;
- funkcjonowanie lokalnego systemu szybkiej interwencji dla dzieci i młodzieży w sytuacjach kryzysowych;
- współpraca szkół, podmiotów leczniczych, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, MOPS i innych partnerów w ramach reagowania na sytuacje kryzysowe;
- zapewnieni dostępu na terenie miasta do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej dla dzieci i młodzieży;
- prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w szkołach na temat wagi problemu zdrowia psychicznego i dobrostanu emocjonalnego;

**Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030**

- realizowanie programów i akcji z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego;
- realizowanie projektów, w tym ze środków UE mających na celu zapewnienie specjalistycznych usług dla dzieci i młodzieży w tym obszarze problemowym;
- wpieranie akcji i projektów organizacji pozarządowych, które są zaangażowane we wsparcie dzieci i młodzieży w tym zakresie.

4. Obszar OSOBY WYKLUCZONE SPOŁECZNIE – Kompleksowe, interdyscyplinarne wsparcie i integracja osób wykluczonych, w szczególności osób z niepełnosprawnościami

Cele operacyjne:

Cel operacyjny 4.1. Integrowanie osób z niepełnosprawnościami w środowisku lokalnym, przeciwdziałanie wykluczeniu. Zwiększenie usamodzielnienia osób z niepełnosprawnością

Planowane działania:

- prowadzenie monitoringu sytuacji osób z niepełnosprawnościami oraz katalogowanie (w tym zapotrzebowania na zindywidualizowane usługi dopasowane do specyfiki ich niepełnosprawności);
- mapowanie sektora usług dostępnych dla osób z niepełnosprawnością na terenie miasta, stworzenie bazy/koszyka usług, instytucji i miejsc przyjaznych osobom niepełnosprawnym;
- rozwijanie oferty obecnie działających na terenie miasta miejsc integracji osób z niepełnosprawnością i tworzenie nowych miejsc;

- wpieranie grup samopomocowych, wsparcia środowiskowego oraz wolontariatu na rzecz osób z niepełnosprawnością, w tym włączenie społeczności lokalnej w system wsparcia dla osób z niepełnosprawnością (np. pomoc w zrobienie zakupów, zamówienie usługi/produktu);
- prowadzenie poradnictwa dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie możliwości uzyskania różnych form wsparcia;
- kontynuowanie pracy socjalnej jako najbardziej efektywnej formy aktywizacji;
- rozwój usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych, specjalistycznych dostępnych w miejscu zamieszkania (np. wsparcie asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej);
- organizacja akcji i kampanii informacyjnych, uświadamiających społeczności lokalnej potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz trudności, z jakimi borykają;
- wpieranie i organizowanie edukacji osób z niepełnosprawnościami, mającej na celu podjęcie zatrudnienia dostosowanego do poziomu ich niepełnosprawności poprzez nabycie kwalifikacji oraz kompetencji;
- organizowanie i/lub wpieranie szkoleń i kursów zawodowych dla osób z niepełnosprawnością, zwiększających ich szanse na rynku pracy;
- informowanie lokalnych przedsiębiorców na temat warunków zatrudniania osób z niepełnosprawnością oraz możliwości pozyskania wsparcia na ten cel;
- wpieranie podmiotów ekonomii społecznej (PES) jako rozwiązania pozwalającego na integrację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnością (w tym WTZ, CIS, KIS, spółdzielni socjalnych, zakładów pracy chronionej);
- kontraktowanie usług społecznych lokalnym PES, stosowanie klauzul społecznych w postępowania PZP;
- prowadzenie działań uświadamiających rodziny osób z niepełnosprawnością o możliwościach usamodzielniania;
- realizacja indywidualnych programów usamodzielnienia podopiecznych;
- zapewnienie wsparcia ze strony opiekunów usamodzielnienia oraz monitorowanie realizacji zadań przez opiekunów;
- wpieranie organizacji pozarządowych podejmujących inicjatywy w zakresie aktywizacji osób z niepełnosprawnością, w tym dostępu do kultury, sportu, rekreacji itp.;
- zwiększenie dostępu do rehabilitacji, prowadzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego itp.;
- realizacja projektów z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnością, w tym współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

Cel operacyjny 4.2. Zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnością w zakresie: architektonicznym, komunikacyjnym, informacyjno - cyfrowym, dostępu do usług itp.

Planowane działania:

- przeprowadzenie aktualizacji dostępności obiektów i instytucji publicznych (w tym szkół) w celu tworzenia na bieżąco bazy obiektów dostępnych osobom z niepełnosprawnością;
- prowadzenie inwestycji mających na celu redukcję barier architektonicznych;

- usprawnieniu systemu komunikacji z uwzględnieniem szczególnej grupy mieszkańców jakimi są osoby z niepełnosprawnością;
- reorganizacja systemu świadczenia usług publicznych, dążąc do ograniczenia konieczności bezpośrednich wizyt w instytucjach publicznych na rzecz kontaktów z wykorzystaniem Internetu;
- uwzględnienie innych rodzajów niepełnosprawności (także intelektualna, osoby niewidzące, niesłyszące, głuchonieme itp.) w dostępie do usług urzędu;
- zachęcanie lokalnych przedsiębiorców i usługodawców do dostosowywania lokali do potrzeb osób z niepełnosprawnościami;
- wprowadzanie ułatwień architektonicznych i komunikacyjnych nie tylko dla osób z niepełnosprawnością ruchową, ale także rodziców z małymi dziećmi w wózkach, seniorów itp.);
- organizacja szkoleń i warsztatów dla osób z niepełnosprawnością, ale także seniorów w zakresie obsługi komputera, wykorzystania Internetu do załatwiania bieżących spraw;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie zwiększenia dostępności i likwidacji barier;
- realizacja projektów z zakresu zwiększania dostępności dla osób z niepełnosprawnością, w tym współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

Cel operacyjny 4.3. Zapewnienie różnych form wsparcia i powrotu do stabilizacji życiowej osób uzależnionych, bezdomnych, opuszczających zakłady karne itp.

Planowane działania:

- monitoring sytuacji mieszkańców miasta pod względem zagrożenia wykluczeniem;
- prowadzenie działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych, szczególnie w przestrzeni publicznej;
- zwiększanie dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym;
- zapewnienie pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin w ramach Poradni Leczenia Uzależnień;
- wspieranie działalności Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- prowadzenie działań w zakresie profilaktyki, socjoterapii, terapii i psychoterapii uzależnień od różnych środków psychoaktywnych;
- wpieranie finansowe działalności stowarzyszeń abstynenckich i ruchu AA;
- szkolenia dla sprzedawców, właścicieli placówek prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych z zakresu prawnych regulacji dotyczących sprzedaży alkoholu;
- monitorowanie sytuacji osób bezdomnych na terenie miasta;
- realizacja programów i projektów z zakresu wychodzenia z bezdomności;
- organizowanie bieżącej pomocy osobom bezdomnym – np. zapewnienie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania.

Cel operacyjny 4.4. Koordynowanie współpracy różnych instytucji i podmiotów w sytuacjach kryzysowych

Planowane działania:

- rozwinięcie współpracy interdyscyplinarnej i międzysektorowej na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowych np. związanych z epidemią korona wirusa;
- nawiązanie bliższej współpracy MOPS z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnością na terenie miasta (w tym także pozafinansowej np. realizacja projektów/inicjatyw partnerskich);
- współpraca głównie w zakresie integracji osób z niepełnosprawnością i seniorów w społecznościach lokalnych;
- realizacja interdyscyplinarnych inicjatyw na rzecz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, w tym zapewnienie dostępu do informacji, wsparcia specjalistycznego, integracji rodzin i dzieci itp.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
Cel operacyjny 1.1. Przeciwdziałanie problemom niewydolności opiekuńczo – wychowawczej i wsparcie rodzin, w których wystąpił ten problem	Liczba rodzin, które z powodu niewydolności opiekuńczo-wychowawczej korzystają z pomocy MOPS	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03	Ograniczenie przypadków niewydolności opiekuńczo-wychowawczej. Zapewnienie wsparcia dla rodziców/opiekunów, którzy są niewydolni opiekuńczo-wychowawczo (np. samotnym matkom/ojcom, rodzicom niepełnoletnim, opiekunom zastępczym, dziadkom itp.).	
	Liczba rodzin, którym udzielono specjalistycznego wsparcia, w tym: psychologicznego, pedagogicznego itp.	Wzrost	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03	Podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodzin korzystających z pomocy społecznej. Wzrost świadomości w zakresie samodzielnego prowadzenia gospodarstwa domowego i wypełniania ról rodzicielskich.	
	Liczba działających placówek wsparcia dziennego	Utrzymanie wartości	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Wspierania Rodziny	Zapewnienie wsparcia w procesie wychowawczym dzieci i młodzieży oraz rozwijanie zainteresowań i uzdolnień dzieci i młodzieży.	
	Liczba projektów/programów pomocowych z zakresu wspierania rodziny	1 rocznie	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim	Rozszerzenie form pomocy i wsparcia rodzinie, poprawa funkcjonowania rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, zminimalizowanie liczby dzieci kierowanych do pieczy zastępczej, reintegracja rodzin poprzez powrót dziecka do naturalnego środowiska,	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Wspierania Rodziny	zwiększenie kompetencji opiekuńczo -wychowawczych i społecznych, wzrost aktywności społecznej i zawodowej rodzin.	
	Liczba szkoleń dla pracowników instytucji i podmiotów działających w zakresie ograniczenia problemów opiekuńczo-wychowawczych	1 rocznie	Dane MOPS	Zwiększanie specjalistycznych kompetencji kadry instytucji i podmiotów odpowiedzialnych za ograniczanie problemów niewydolności opiekuńczo-wychowawczej poprzez udział w szkoleniach, poradnictwie, konsultacjach, seminariach itp.	
	Utrzymanie współpracy w ramach partnerstwa interdyscyplinarnego instytucji i podmiotów pomocy i integracji społecznej	1	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim	Kontynuowanie i rozwijanie współpracy różnych instytucji i partnerów nawiązanej m.in. w ramach projektu „Kooperacje 3D” w celu zapewnienia interdyscyplinarnego wsparcia dla rodzin niewydolnych opiekuńczo-wychowawczo oraz dzieci z tych rodzin.	
Cel operacyjny 1.2. Ograniczenie problemu przemocy w rodzinie, wszechstronne wsparcie ofiar przemocy	Liczba rodzin, które z powodu przemocy w rodzinie korzystają z pomocy MOPS	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03	Zmniejszenia zjawiska przemocy domowej na terenie miasta. Zwiększenia społecznej wrażliwości na zjawisko przemocy domowej. Pogłębienie wiedzy i świadomości w zakresie konsekwencji i następstw wynikających ze stosowania przemocy.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie		
	Liczba założonych Niebieskich Kart	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03 Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Zmniejszenia zjawiska przemocy domowej na terenie miasta. Zwiększenie efektywności działań profilaktycznych zmierzających do zniwelowania zjawiska przemocy w rodzinie.	
	Liczba akcji informacyjnych, świadomościowych z zakresu przemocy w rodzinie, praw ofiar, odpowiedzialności sprawców itp.	Utrzymanie wartości	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03	Pogłębienie wiedzy i świadomości w zakresie konsekwencji i następstw wynikających ze stosowania przemocy. Pogłębianie współpracy między lokalnymi podmiotami działającymi w obszarze przeciwpromocowym.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie		
	Liczba szkoleń, warsztatów i konferencji dla osób zajmujących się wsparciem ofiar przemocy	2 rocznie	Dane MOPS	Zwiększenie wiedzy i kompetencji pracowników służb społecznych zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie poprzez systematyczne szkolenia, warsztaty i konferencje.	
	Liczba udzielonego wsparcia specjalistycznego (psychologicznego, prawnego itp.) ofiarom przemocy	Wzrost	Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Pogłębienie wiedzy i świadomości w zakresie konsekwencji i następstw wynikających ze stosowania przemocy. Wzrost skuteczności pomocy specjalistycznej dla ofiar i sprawców przemocy.	
	Liczba podmiotów na terenie miasta świadczących wsparcie i ochronę ofiarom przemocy	Utrzymanie wartości	Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Zmniejszenia zjawiska przemocy domowej na terenie miasta. Zwiększenie efektywności działań profilaktycznych zmierzających do zniwelowania zjawiska przemocy w rodzinie.	
Cel operacyjny 1.3. Profilaktyka uzależnień od alkoholu i substancji psychoaktywnych	Liczby rodzin, które z powodu uzależnienia korzystają z pomocy MOPS	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie MRPiPS-03	Ograniczenie zjawiska uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych przez wsparcie świadczone przez pracowników MOPS.	
	Liczba akcji i programów profilaktyki uzależnień skierowanych do rodzin	Utrzymanie wartości	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka	Promowanie pozytywnych postaw społecznych ważnych dla profilaktyki uzależnień i	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie	rozwiązywania problemów alkoholowych. Wzmocnienie działań w zakresie promocji zdrowego stylu życia.	
Cel operacyjny 1.4. Zapobieganie niewydolności życiowej rodzin, w tym wsparcie rodzin w przewyciężeniu zjawiska „dziedziczenie biedy” i wykluczenia	Liczba rodzin, które z powodu ubóstwa korzystają z pomocy MOPS	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03	Ograniczenie liczby rodzin, które korzystają z pomocy MOPS. Nabycie umiejętności prawidłowego zarządzania budżetem, racjonalizacji ponoszonych kosztów względem dochodów w ramach prowadzonej pracy socjalnej i asystentury.	
	Liczba rodzin objętych pomocą niepieniężną	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej	Zminimalizowanie zjawiska „dziedziczenia biedy” i wykluczenia wśród osób korzystających z pomocy MOPS. Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz rozwoju umiejętności społecznych i zawodowych osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (w ramach KIS).	
	Liczba osób objętych dożywianiem na terenie miasta	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej	Ograniczenie zjawiska niedożywienia wśród osób o niskich dochodach znajdujących się	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
				w trudnej sytuacji zdrowotnej, finansowej i rodzinnej.	
	Liczba rodzin objętych pomocą	Spadek	<p>Ocena zasobów pomocy społecznej</p> <p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie MRPiPS-03</p>	Ograniczenia zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez zwiększenie pomocy społecznej dla rodzin z dziećmi, w tym zaspokajanie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży (programy dożywiania i wsparcia rzeczowego, system stypendialny, pomoc przy dofinansowaniu wycieczek letniego i zimowego dla dzieci wychowujących się w rodzinach o niskim statusie materialnym).	
	Liczba asystentów rodziny	Utrzymanie wartości	<p>Ocena zasobów pomocy społecznej</p> <p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie MRPiPS-03</p>	<p>Poprawa funkcjonowania rodziny.</p> <p>Zwiększenie świadomości wśród społeczeństwa w zakresie zadań realizowanych przez asystenta rodziny.</p> <p>Minimalizowanie i wyrównywanie braków w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz wzmacnianie dorosłych członków rodzin.</p> <p>Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.</p>	
	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	Utrzymanie wartości	<p>Ocena zasobów pomocy społecznej</p> <p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej</p>	<p>Osiągnięcie przez rodziny stabilności życiowej, która umożliwi jej prawidłowe wychowywanie dzieci.</p> <p>Rozwinięcie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych.</p>	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03		
Cel operacyjny 2.1. Rozwój środowiskowych usług opiekuńczych	Liczba osób starszych, którzy mają zapewnione usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne w środowisku domowym	Wzrost	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie MRPiPS-03	Podniesienie jakości świadczonych usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych. Poprawa i utrzymanie sprawności fizycznej osób starszych. Zapewnienie wsparcia osobom starszym w miejscu zamieszkania dla zachowania ich komfortu dotychczasowego funkcjonowania w społeczności lokalnej.	
	Liczba placówek działających w zakresie usług społeczno - opiekuńczych dla osób starszych (np. dziennych domów pobytu)	Wzrost	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim	Zapewnienie całodziennych usług opiekuńczych oraz aktywizacja seniorów w sferze fizycznej, intelektualnej oraz społecznej.	
Cel operacyjny 2.2. Zwiększenie integracji osób starszych ze społecznością lokalną	Liczba seniorów działających aktywnie na rzecz społeczności lokalnej	Wzrost	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Zwiększenie liczby aktywnie działających seniorów w lokalnych organizacjach i instytucjach.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
	Liczba miejsc wspierających i skupiających aktywnych seniorów (np. Klubów Seniora, Domów Dziennego Pobytu itp.)	Wzrost	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Wsparcie i upowszechnienie aktywności wśród lokalnej społeczności senioralnej.	
	Liczba wolontariuszy senioralnych	Wzrost	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Rozwój wolontariatu działającego na rzecz pomocy osób starszych. Minimalizowanie zjawiska osamotnienia wśród osób starszych dzięki wolontariatowi. Obustronne korzyści związane z aktywnością seniorów – wolontariuszy oraz osoby, na rzecz której świadczony jest wolontariat.	
	Liczba wydarzeń artystycznych, kulturalnych oraz inicjatyw promujących aktywność kulturalną seniorów (wystaw, plenerów, koncertów, przeglądów itp.)	2 rocznie	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Promocja działań na rzecz seniorów. Upowszechnienie działań kulturalnych skierowanych do lokalnej społeczności senioralnej. Realizacji polityki senioralnej miasta.	
	Liczba projektów/ programów służących aktywności kulturalnej seniorów	1 rocznie	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Rozwój działań służących aktywności kulturalnej seniorów. Promowanie aktywnego stylu życia wśród osób starszych.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
Cel operacyjny 2.3. Poprawa stanu zdrowia osób starszych	Liczba seniorów objętych programami i akcjami profilaktycznymi	Wzrost	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Zwiększenie świadomości poprzez podejmowanie działań profilaktycznych na rzecz seniorów. Poprawa kondycji zdrowotnej osób starszych poprzez zminimalizowanie czynników ryzyka mających wpływ na jakość i długość życia seniorów.	
	Liczba miejsc oferujących rehabilitację ruchową dostosowaną do możliwości seniorów	Utrzymanie wartości	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Zachowanie odpowiedniej dostępności i jakości miejsc świadczących usługi rehabilitacyjne na rzecz seniorów.	
	Liczba projektów/ programów o charakterze profilaktycznym	1 rocznie	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Propagowanie przedsięwzięć o charakterze profilaktycznym skierowanych do osób starszych.	
Cel operacyjny 2.4. Poprawa bezpieczeństwa osób starszych	Liczba akcji informacyjnych (np. zwiększających świadomość nt. metody na „wnuczka” itp.)	2 rocznie	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Podniesienie świadomości w kwestii samodzielności, zaradności i umiejętności dbania o własne bezpieczeństwo, życie i mienie. Zmniejszenie eskalacji negatywnych zjawisk w postaci: kradzieży, oszustw lub innych przestępstw i wykroczeń popełnianych na seniorach.	
	Liczba seniorów dotkniętych zjawiskiem przemocy	Spadek	Ocena zasobów pomocy społecznej Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	Niwelowanie zjawisk różnego rodzaju przemocy wobec osób starszych: zaniedbania, porzucenia, przemocy fizycznej, psychicznej i ekonomicznej.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Minimalizowanie ryzyka zjawiska przemocy w środowisku rodzinnym seniorów poprzez pracę socjalną. Rozwój kompetencji pracowników pomocy społecznej w zakresie rozpoznania i udzielania pomocy seniorom, którzy są ofiarami przemocy.	
	Liczba projektów/ programów promujących i tworzących miejsca przyjazne seniorom	1 rocznie	Sprawozdanie z realizacji Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów	Poprawa społecznego wizerunku seniorów i przeciwdziałanie dyskryminacji społecznej osób starszych.	
Cel operacyjny 3.1. Zapewnienie atrakcyjnej oferty aktywnego i konstruktywnego spędzania wolnego czasu, rozwijanie talentów i uzdolnień	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych	Wzrost	Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Miasto Tomaszów Mazowiecki	Zwiększenie liczby dzieci u młodzieży aktywnie i konstruktywnie spędzających czas wolny. Rozwijanie uzdolnień i talentów dzieci i młodzieży.	
	Liczba zajęć pozaszkolnych oferowanych przez instytucje i organizacje pozarządowe	Wzrost	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Zwiększenie atrakcyjności oferty zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży. Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży dzięki wsparciu świadczonemu przez instytucje i organizacje pozarządowe. Pobudzenie potencjału dzieci i młodzieży w kierunku aktywnego i konstruktywnego spędzania czasu wolnego.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
	Liczba funkcjonujących placówek wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	Utrzymanie wartości	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Wykorzystanie potencjału placówek w celu wspierania dzieci i młodzieży.	
Cel operacyjny 3.2. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy rówieśniczej, w tym pomoc dla młodych osób uzależnionych	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w programach profilaktycznych	Wzrost	Sprawozdanie z realizacji „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny”	Wzrost świadomości wśród dzieci i młodzieży w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i pomocy dostępnej ofiarom przemocy rówieśniczej.	
	Liczba programów profilaktycznych organizowanych przez inne podmioty i instytucje (MOPS, MKRPA, policję, organizacje pozarządowe itp.)	3 rocznie	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie z realizacji „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny” Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Ograniczenie zjawiska przemocy rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży. Promowanie pozytywnych postaw społecznych ważnych dla profilaktyki uzależnień.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
	Liczba punktów na terenie miasta, które udzielają specjalistycznego wsparcia osobom niepełnoletnim z uzależnieniem	Wzrost	<p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie z realizacji „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny”</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>	Rozwój potencjału wspierającego mieszkańców miasta w zakresie wsparcia specjalistycznego dla osób dotkniętych zjawiskiem przemocy i uzależnionych, a także ich rodzin.	
Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie zaangażowania młodych na rzecz miasta, w tym działania międzypokoleniowe oraz wolontariat młodzieżowy	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w działaniach społecznych	Wzrost	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Zwiększenie aktywności dzieci i młodzieży w prowadzonych akcjach społecznych na rzecz mieszkańców miasta.	
	Liczba konsultacji, debat, spotkań władz miasta z przedstawicielami młodzieży przez funkcjonowanie Młodzieżowej Rady Miasta Tomaszowa Mazowieckiego	Utrzymanie wartości	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz	Wzmocnienie współpracy władz miast z przedstawicielami młodzieży.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Zwiększenie świadomości młodzieży i poczucia realnego wpływu poprzez możliwość opiniowania działań organów samorządowych w zakresie dotyczącym młodzieży. Udział młodzieży w spotkaniach z władzami miasta uwrażliwiających ich na potrzeby młodych mieszkańców.	
	Liczba działań promujących wolontariat młodzieżowy	Wzrost	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Rozwijanie wśród młodzieży postawy zaangażowania na rzecz potrzebujących pomocy i wsparcia. Angażowanie dzieci i młodzieży w działania na rzecz społeczności lokalnej oraz tworzenie więzi ze środowiskiem.	
Cel operacyjny 3.4. Wsparcie dzieci i młodzieży ze szczególnymi potrzebami, w tym z deficytami rozwojowymi. Pomoc dzieciom i młodzieży w sytuacjach kryzysowych	Liczba dzieci i młodzieży objętych wczesną diagnozą	Wzrost	Sprawozdanie z realizacji „Miejskiego Programu Wspierania Rodziny” Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi	Wczesne diagnozowanie nieprawidłowego funkcjonowania dziecka umożliwiające szybsze podjęcie procesu leczenia. Zapobieganie pogłębianiu deficytów rozwojowych u dzieci i młodzieży.	
	Liczba miejsc na terenie miasta, które udzielają wsparcia specjalistycznego, w tym psychologicznego dla dzieci i młodzieży	Wzrost	Sprawozdanie z realizacji „Miejskiego	Upowszechnienie i zwiększenie dostępności miejsc świadczących	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			<p>Programu Wspierania Rodziny”</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>	<p>wsparcie specjalistyczne na rzecz dzieci i młodzieży.</p> <p>Wzrost liczby miejsc udzielających wsparcia w sytuacjach kryzysowych w zakresie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego.</p>	
	Liczba programów profilaktyki zdrowia psychicznego	Wzrost	<p>Ocena zasobów pomocy społecznej</p> <p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>	<p>Podniesienie świadomości profilaktyki zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży.</p> <p>Edukacja publiczna w zakresie wsparcia dzieci i młodzieży w sytuacjach kryzysowych i w przypadku deficytów rozwojowych.</p>	
Cel operacyjny 4.1. Integrowanie osób z niepełnosprawnościami	Liczba niepełnoprawnych mieszkańców miasta objętych aktywizacją społeczną i zawodową	Wzrost	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	Promowanie aktywności społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
<p>w środowisku lokalnym, przeciwdziałanie wykluczeniu. Zwiększenie usamodzielnienia osób z niepełnosprawnością</p>			<p>w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>	<p>Upowszechnianie programów na rzecz aktywności osób z niepełnosprawnościami przez współpracę międzyinstytucjonalną.</p>	
	<p>Liczba akcji, kampanii informacyjnych oraz imprez kulturalnych skierowanych do osób z niepełnosprawnością</p>	<p>1 rocznie</p>	<p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>	<p>Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Wzrost społecznej akceptacji osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Integracja osób z niepełnosprawnościami ze społecznością lokalną minimalizująca ich osamotnienie.</p>	
	<p>Liczba mieszkań wspomaganych</p>	<p>Utrzymanie wartości</p>	<p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p>	<p>Zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami przez realizację treningów wspierających.</p> <p>Udzielenie wsparcia specjalistycznego i świadczenie usług opiekuńczych na rzecz osób z niepełnosprawnościami krzystających z mieszkań wspomaganych przyczyniających się do wzrostu ich samodzielności.</p>	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
	Liczba przyznanych dotacji dla organizacji pozarządowych wspierających osoby z niepełnosprawnością w ramach otwartych konkursów ofert	Wzrost	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Upowszechnienie działań na rzecz wspierania osób z niepełnosprawnościami wśród organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej.	
Cel operacyjny 4.2. Zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnością w zakresie: architektonicznym, komunikacyjnym, informacyjno - cyfrowym, dostępu do usług itp.	Wdrożenie systemu obsługi klienta ze szczególnymi potrzebami wynikającymi z różnych niepełnosprawności	1	Dane Urzędu Miasta Tomaszowa Mazowieckiego	Zwiększenie dostępności komunikacyjnej i dostępu do usług dla osób z niepełnosprawnościami.	
	Liczba przyznanych dotacji dla organizacji pozarządowych realizujących projekty z zakresu dostępności	Wzrost	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Upowszechnienie działań na rzecz zwiększenia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami wśród organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej w zakresie: architektonicznym, komunikacyjnym, informacyjno-cyfrowym, dostępu do usług itp.	
	Liczba podmiotów z terenu miasta zapewniających dostępność dla osób z niepełnosprawnością	Wzrost	Plan Rozwoju lokalnego	Dostosowanie przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań osób z niepełnosprawnością.	
Cel operacyjny 4.3. Zapewnienie różnych form wsparcia i powrotu do stabilizacji życiowej osób uzależnionych, bezdomnych,	Liczba programów profilaktycznych z zakresu uzależnień skierowana na osoby dorosłe	Wzrost	Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim Sprawozdanie z realizacji Programu rozwiązywania	Zmniejszenie zjawiska uzależnień wśród osób dorosłych. Propagowanie prawidłowych postaw społecznych i zdrowotnych. Uwrażliwienie społeczne w kierunku problemów osób uzależnionych, bezdomnych, itp.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
opuszczających zakłady karne itp.			<p>problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>		
	Liczba miejsc na terenie miasta, w których osoby uzależnione i współuzależnione mogą otrzymać pomoc specjalistów	Wzrost	<p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie z realizacji Programu rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi</p>	<p>Zwiększenie wsparcia specjalistycznego osób uzależnionych i współuzależnionych.</p> <p>Ograniczenie zjawiska uzależnienia wśród mieszkańców miasta.</p>	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			działalność pożytku publicznego		
	Liczba przyznanych dotacji dla organizacji abstynenckich i Klubów AA	Wzrost	Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego	Upowszechnienie działań na rzecz wspierania osób uzależnionych wśród organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej.	
Cel operacyjny 4.4. Koordynowanie współpracy różnych instytucji i podmiotów w sytuacjach kryzysowych	Ilość pozafinansowych form współpracy MOPS z partnerami społecznymi	Utrzymanie wartości	<p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie z realizacji Programu rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>	Utrzymanie współpracy międzyinstytucjonalnej przyczyniającej się do efektywności i kompleksowego wsparcia osób w sytuacjach kryzysowych.	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
	Ilość podjętych wspólnych inicjatyw w zakresie wsparcia mieszkańców w sytuacjach kryzysowych	Utrzymanie wartości	<p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie z realizacji Programu rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków</p> <p>Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego</p>	Podniesienie wspólnych kompetencji instytucji wspierających mieszkańców w sytuacjach kryzysowych.	
	Ilość wspólnych imprez/wydarzeń specjalnych, w tym na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem	Utrzymanie wartości	<p>Sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim</p> <p>Sprawozdanie z realizacji Programu rozwiązywania problemu bezdomności i</p>	<p>Propagowanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz zminimalizowania zjawiska i przyczyn wkluczenia wśród mieszkańców miasta.</p> <p>Upowszechnianie postaw prospołecznych wśród mieszkańców miasta.</p>	

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych
Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Działania	Wskaźnik realizacji celu	Wartość docelowa	Źródło danych	Oczekiwane efekty	Uwagi
			łagodzenia jej skutków Sprawozdanie z Programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego		

Wdrażanie, zarządzanie, monitoring realizacji oraz ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji polityki społecznej na poziomie lokalnym. Regularnie będzie prowadzona identyfikacja nowych wyzwań związanych z realizacją celów Strategii i formułowanie rekomendacji w zakresie aktualizacji zadań i systemu wdrażania. Ważnym elementem procesu zarządzania Strategią jest systematycznie monitorowanie jej wdrażania.

Działania w tym zakresie przebiegać będą poprzez monitorowanie i ewaluację realizacji programów:

- programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego,
- programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych i ich bliskich;
- programu rozwiązywania problemu bezdomności i łagodzenia jej skutków;
- programu przeciwdziałania narkomanii;
- programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar przemocy w rodzinie;
- programu wspierania rodziny;
- Miejskiego Programu Działań na Rzecz Seniorów;
- Strategii rozwoju elektromobilności dla miasta Tomaszowa Mazowieckiego;
- Planem Rozwoju Lokalnego Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2024;
- Planem Rozwoju Instytucjonalnego Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2024.

Dodatkowo w proces monitorowania Strategii zostaną zaangażowani przedstawiciele administracji samorządowej i partnerzy społeczni.

Wskazane w strategii cele, będą realizowane adekwatnie do pozyskanych środków w tym z posiadanych środków własnych oraz uzyskanych ze źródeł zewnętrznych. Na etapie powstawania Strategii nie można określić dokładnej wysokości środków na jej realizację z uwagi na okres obowiązywania dokumentu.

Planowane źródła finansowania celów i działań przyjętych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021 – 2030:

- budżet miasta Tomaszowa Mazowieckiego,
- środki przekazane z budżetu państwa,
- fundusze unijne,
- sponsorzy,
- inne.

Podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2021-2030 wskazuje kierunki rozwoju, cele i działania na rzecz najbardziej potrzebujących mieszkańców, często marginalizowanych i wykluczonych społecznie, realizowane przez organizacje i instytucje działające w obszarze pomocy społecznej, rozwoju społecznego i gospodarczego miasta. Jest dokumentem wieloletnim i elastycznym, mogącym podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom, wynikającym ze zmieniającej się rzeczywistości społeczno – ekonomicznej. Dokument wskazuje cele i działania na rzecz najbardziej potrzebujących grup społecznych, często marginalizowanych i wykluczonych społecznie, realizowane przez organizacje i instytucje działające w obszarze pomocy społecznej i rozwoju społecznego miasta. Dokument ten daje możliwość do zintegrowania działań wszystkich podmiotów działających w sferze lokalnej polityki społecznej, mających na celu rozwiązywanie bieżących problemów społecznych. Cel główny opracowanej strategii, może być zrealizowany jedynie przy współpracy wielu podmiotów z różnych dziedzin życia. Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest traktowane jako dobro wspólne wszystkich mieszkańców. Dokument ten daje podstawę do opracowywania miejskich programów i projektów, dzięki którym będzie można osiągnąć założone cele strategiczne i szczegółowe.

Spis wykresów i tabel

Spis wykresów:

Wykres nr 1 Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego, w tym kobiety	9
Wykres nr 2 Liczba urodzeń i zgonów na terenie miasta i gminy Tomaszów Mazowiecki	10
Wykres nr 3 Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej	12
Wykres nr 4 Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji.....	13
Wykres nr 5 Liczba osób korzystających z zasiłków stałych.....	15
Wykres nr 6 Liczba osób samotnie gospodarujących korzystających z zasiłków okresowych w podziale na przyczynę	15
Wykres nr 7 Liczba osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy ogółem, w tym kobiety.....	17
Wykres nr 8 Liczba osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy ogółem,.....	18
Wykres nr 9 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy ze względu na brak kwalifikacji zawodowych oraz brak doświadczenia zawodowego	19
Wykres nr 10 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy w wieku 18 – 64	20
Wykres nr 11 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy	21
Wykres nr 12 Osoby z niepełnosprawnością w podziale na stopień niepełnosprawności	23
Wykres nr 13 Osoby z niepełnosprawnością w podziale na płeć.....	24
Wykres nr 14 Liczba lokali mieszkalnych oraz lokali zamieszkałych.....	30
Wykres nr 15 Liczba przyznanych lokali w stosunku do ilości złożonych wniosków	31
Wykres nr 16 Liczba osób bezdomnych przebywających w Schronisku dla bezdomnych	32
Wykres nr 17 Liczba osób bezdomnych przebywających w ogrzewalni.....	33
Wykres nr 18 Osoby uzależnione od alkoholu zarejestrowane w MOPS z podziałem na płeć.....	42
Wykres nr 19 Osoby uzależnione od alkoholu zarejestrowane w Poradni Leczenia Uzależnień z podziałem na płeć	42
Wykres nr 20 Osoby uzależnione od narkotyków oraz innych substancji psychoaktywnych zarejestrowane w Poradni Leczenia Uzależnień z podziałem na płeć	43
Wykres nr 21 Osoby współuzależnione w Poradni Leczenia Uzależnień z podziałem na płeć	43
Wykres nr 22 Liczba osób w wieku 50 + z podziałem na kategorie wiekowe	46
Wykres nr 23 Dane dotyczące osób umieszczonych w domach pomocy społecznej w Tomaszowie Mazowieckim	49
Wykres nr 24 Liczba seniorów korzystających z pomocy w 2019 roku	50
Wykres nr 25 Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	54
Wykres nr 26 Liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne z uwzględnieniem ilości dzieci	54
Wykres nr 27 Liczba przyznanych zasiłków z tytułu urodzenia dziecka.....	55
Wykres nr 28 Wysokość wydatków poniesionych na świadczenie wychowawcze w ramach „Programu Rodzina 500+”	55
Wykres nr 29 Liczba osób korzystających z Kart Dużej Rodziny w Tomaszowie Mazowieckim	56
Wykres nr 30 Liczba poszczególnych formy pieczy zastępczej w Tomaszowie Mazowieckim	57
Wykres nr 31 Liczba kradzieży z podziałem na kategorie.....	70
Wykres nr 32 Liczba przestępstw w ruchu drogowym	71
Wykres nr 33 Liczba przestępstw gospodarczych.....	71

Spis tabel:

Tabela nr 1 Liczba mieszkańców Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2015-2019 w podziale ze względu na wiek	10
Tabela nr 2 Liczba osób i rodzin, którym przyznano świadczenia w latach 2015 – 2019	13
Tabela nr 3 Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w podziale na powody jej udzielenia w latach 2015-2019	14
Tabela nr 4 Liczba osób korzystających z pomocy w formie zasiłków celowych	16
Tabela nr 5 Liczba gospodarstw domowych korzystających z dodatku mieszkaniowego	16
Tabela nr 6 Osoby zarejestrowane w powiatowym urzędzie pracy ze względu na czas zarejestrowania w latach 2015 – 2019	21
Tabela nr 7 Osoby z niepełnosprawnością w podziale na wiek	24
Tabela nr 8 Liczba przyjętych pacjentów przez Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych	25
Tabela nr 9 Dane dotyczące realizowanych usług przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim	28
Tabela nr 10 Zasoby mieszkaniowe gminy	31
Tabela nr 11 Programy przeprowadzane w szkołach	36
Tabela nr 12 Liczba założonych „Niebieskiej Karty” przez poszczególne podmioty w latach 2015 - 2019	36
Tabela nr 13 Liczba osób dotkniętych zjawiskiem przemocy na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego w latach 2015-2019, w których wszczęto procedurę „Niebieskiej Karty”	37
Tabela nr 14 Dane dotyczące działań podejmowanych przez Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy	38
Tabela nr 15 Liczba rodzin przebywających w mieszkaniach chronionych	39
Tabela nr 16 Dane dotyczące działań podejmowanych przez Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy oraz Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	40
Tabela nr 17 Liczba zarejestrowanych środowisk i osób dotkniętych problemem alkoholowym w latach 2015-2019	41
Tabela nr 18 Wsparcie asystentów rodziny z podziałem na ilość asystentów, liczbę rodzin oraz liczbę dzieci w rodzinach	53
Tabela nr 19 Dane dotyczące świadczenia z funduszu alimentacyjnego	57
Tabela nr 20 Wysokość dotacji przyznanych w trybie otwartych konkursów ofert z podziałem na obszary współpracy	68
Tabela nr 21 Liczba przestępstw innych	72
Tabela nr 22 Programy przeprowadzane w szkołach	72